

קונטרס

הבינו

פרשת יתרו
תשפ"ב

שנה ד'
חוברת י"ט
גליון 184

שיעורי

הרב שמעון
שפיצער שליט"א

קול הבינני

בארה"ב: 718.686.8300

ארץ ישראל: 072.257.7726

שמעו ותחי נפשכם!

האזינו למאות שיעורים
השווים לכל גפש הנאמרים
מדי יום ביומו בכל מקצועות
התורה והחסידות מסודרים
להפליא ומלאים כל טוב.

להצטרף לקבלת
השיעורים או החוברות
באימייל ולשלוח הערות:

Tel. 718.387.1122 E.Y. 053.315.0588
Email. Info@MachonHavineini.com

מפתח הענינים

מדור אמונה ובטחון - שיעור ק"ל

יום שלישי פרשת בשלח - י' שבט תשפ"ב

הדרך הרצויה בעבודת הפרנסה ושכר ההולכים בה

קח צנצנת אחת | לחם מן השמים | גודל היגיעה תלויה בריבוי ההשתדלות | משיח לפי טעותו | הולך רכיל ומגלה סוד | וכי תאמרו מה נאכל | ולא העדיף המרבה והממעט לא החסיר | ויתרון הכשר חכמה | ניסים רק כשאין מבטלים את כוח הבחירה | אין בעל הנס מכיר בניסו | האדם בוחר את מדרגתו | חדשים לבקרים רבה אמונתך | וירום תולעים ויבאש | חכם להרע | לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן | לא עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות | הנסיון מתחזק בסוף הגלות | נסיון הדור האחרון

יום ראשון פרשת יתרו - י"ד שבט תשפ"ב

ט"ו בשבט - יום המעבר מעבודת החורף לעבודת הקיץ

כבר ירדו רוב גשמי שנה | קיץ וחורף לא ישובו | סדר קבוע בבריאה | כי האדם עץ השדה | לא היו ימים טובים בישראל כט"ו באב (וט"ו בשבט) | יום תבר מגל | תחילתו נעוצה בסיומו | ללכת מחיל אל חיל | דרכו של חורף | שלא ייכנסו לפניך תפילת עוברי דרכים | למה נפלו פניך? | כל הבריאה כולה תחת סדר אחד | אם כבנים אם כעבדים | וכמו השחר עלה | הקיץ השנתי בחורף הפרטי | פושטים צורה ולובשים צורה | בורא פרי העץ | כשהוא רעב לא כל שכן

יום שני פרשת יתרו - חמשה עשר בשבט תשפ"ב

חובת היהודי למצוא את הזהב בתורה

תיפח רוחן של מכחישי פנימיות התורה | כל הרוצה ליטול יבוא ויטול | י"ג מידות שהתורה נדרשת בהן | א-ל מסתתר בחביון עוזו | כנגד י"ג מידות של רחמים | לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום | הקב"ה הערים על האומות | ראו מה בין בני לבן חמי | היו משתגעין ומתלהטין אחריה | היו נכונים לשלושת ימים | עיונה של תורה | כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל | הרי אני לפניך ככלי מלא בושח וכלימה | המה ראו מעשי ה'

מדור עיון תפילה - שיעור ל"ח

יום רביעי פרשת בשלח - י' שבט תשפ"ב

פינוי הלב מכל רגש והתפעלות כדי לזכות לאהבת ה'

מה ענין ההתמדה לק"ש? | ישגה בה תמיד | ירגיל מחשבתו באמונתו ויחודו | מן הקל אל הכבד | מח שליט על הלב | תרתי דסתרי אהדדי | לא מדובשך ולא מעוקצך | חשבון של

שכר כנגד הפסד | המחיר יקר מדי | שקר אין לו רגליים | מצב הקריאת שמע תלוי בבחירת האדם | ותחי רוח יעקב אביהם | הצדיק נתן את חלקו בעולם הבא להקב"ה | ויתור על כאב רוחני | רצוננו לראות את מלכנו

מדור שבת קודש - שיעור כ'

יום חמישי פרשת בשלח - י"א שבט תשפ"ב

הצתת אור הנשמה על-ידי הדלקת נרות שבת קודש.....מו

הדלקת נר בשבת חובה | שלום בית - מידת היסוד | בשבת הגוף נכנע לנשמה | האמת והשלום אהבו | השלום תלוי ביכולת לשים גבולות | הטעם שמצותה בנשים | הבאת שלום על-ידי אתערותא דלתתא | עד שיאמר רוצה אני | סור מרע על-ידי עשה טוב | לא עוד מלחמה! | יסוד בחיי האיש הישראלי | כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם | התבוננות בחלק הרוחני | צדיק אוכל לשובע נפשו | איזהו חכם הרואה את הנולד

מדור אור החיים הק'

ערב שבת קודש פרשת יתרו - כ"ג שבט תשפ"א

הקב"ה פועל מעשים להחזירנו אליו בכל מצב.....נה

ואביא אתכם אלי | אם יהיה נדחך בקצה השמים | הקדמה לקבלת התורה | מבירא עמיקתא לאגרא רמא | מסבב סיבות להחזיר נשמה אבודה | מקבץ נדחי עמו ישראל | ואהבת עולם אהבתך

מדור הילולא דצדיקיא

ערב שבת קודש פרשת יתרו - כ"ג שבט תשפ"א

הגאון רבי משה קליערס זצ"ל.....סא

כזה ראה וקדש | שבע יהלוהו צדיקי דורו | עם הגה"ק מסאטמאר | כל היום היא שיחתי | הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה | אי-אפשר להצמיח גדולים ומנהיגים | לב של יהודי | שכר כנגד הפסד

מדור אמונה ובטחון

שיעור ק"ל

לזכות אליעזר בן פיגא ומשפחתו

פטרון מדור אמונה ובטחון

יום שלישי פרשת בשלח - י' שבט תשפ"ב

הדרך הרצויה בעבודת הפרנסה ושכר ההולכים בה

קח צנצנת אחת

על-ידי השתדלות האדם וכדו') והשכינה כביכול מתלבשת בתוך אותה הסיבה לזון ולפרנס כל אחד ואחד מישראל לפי מזונו וטבעו וכו' וגם עתה היום הזה יורד מן השמים לכל אחד ואחד מזונו על-ידי התלבשות השכינה באיזה סיבה מן הסיבות, רק שבדור המדבר ירד מן השמים בלי שום התלבשות באיזה סיבה ועתה נתלבש לפי הסיבה.

וזהו קח צנצנת אחת, רוצה לומר, כלי, ותן שמה מלא העומר מן, שיתלבש בתוכו בחינת מן שהוא לחם מן השמים, שיתלבש בכלי על ידי סיבה מן הסיבות. וזהו למען יראו את הלחם אשר האכלתי אתכם במדבר, שיידעו שהייתי נותן במדבר בלי שום התלבשות והתכסות איזה סיבה, לכן גם עתה שנתלבש ונתכסה באיזה סיבה מן הסיבות, יידעו

הנה בפרשת בשלח^א נאמר (טז, לב-ג): ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' מלא העמר ממנו למשמרת לדתכם למען יראו את הלחם אשר האכלתי אתכם במדבר בהוציא אתכם מארץ מצרים, ויאמר משה אל אהרן קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העמר מן והנח אתו לפני ה' למשמרת לדתכם.

וכתב בספה"ק "מאור עינים": תימה, למה צוה השי"ת שיראו את הלחם ומה לו בזה אם יראו דורות הבאים את זה או לא? אמנם הן אמת נודע מה שאמר הכתוב (משלי לא, יד) ממרחק תביא לחמה, והוא ענין כי השכינה כביכול מצמצמת את עצמה ליתן מזונותיהם של ישראל על-ידי איזה סיבה מהסיבות (כלומר,

א. שיעור זה נאמר ביום ג' בשלח. לרגל פרשת בשלח המלא מזן אל זן ביסודות האמונה והבטחון דובר בענין בטחון בעסק הפרנסה, במקום מענייני 'קבלת יסורים באבהו'.

בית הלוי זצ"ל כתוב כך: עוד זאת יבין האדם כי אם ימעט בעסקיו ויתחזק בבטחונו, כן תתמעט ממנו היגיעה, והקב"ה מזמין לו צרכיו ואומנות קלה ונקיה, וכל מה שהאדם מרבה בהשתדלות ומעמיק בה ועושה אותה במחשבתו לעיקר (הוא מבין שבה הוא צריך להשקיע את כל כוחותיו, כי אם יעשה - יהיה לו כסף, ואם לא יעשה - לא יהיה לו), **כן אין מזמין לו את פרנסתו רק אחרי יגיעה רבה**, וכדרך שאמרו ז"ל: כשם שאתה הווה עמי, כן אני הווה עמך (היינו הכלל של ה' צלך המובא במדרש פרשת שמות. הקב"ה אומר למשה: אהיה אשר אהיה - כפי שאתה נוהג עמי, כך אני נוהג עמך).

הוי אומר: אם האדם רוצה לחיות חיים כאלה שבהם עושים כסף על-ידי יגיעה מרובה, הוא פועל ועושה ומשדד מערכות ומזיז ענינים ובסוף מצליח לסחוט קצת כסף, הרי הוא מכניס את עצמו הן על-ידי עשיותיו, ובעיקר על-ידי מחשבתו מאחר שהוא חושב שכך עושים כסף, להנהגה זו, ומעתה ינהגו אתו גם מן השמים בהנהגה זו. הקב"ה בוודאי ימשיך לפרנס אותו, אך יאמר: אתה אוהב להתייגע? תתייגע! וכך יצטרך האדם להתייגע תמיד בשביל פרנסתו, ולא יהיה לו לא יום ולא לילה.

משיח לפי טעותו

והצרה הקשה ביותר היא (וכל אחד יכול לראות זאת בקרב סביבתו) שהקליפה נאחזת

ויבינו כי זהו הלחם בעצמו שיורד מן השמים. עכ"ל.

לחם מן השמים

פירושו של דבר שאין שום נפקא מינה בין הלחם שירד לבני ישראל במדבר לבין פרנסת האדם בדורנו, שניהם באים מן השמים, אלא שאז רצה הקב"ה שירד מן השמים בלי לבוש, והיום הוא רוצה שירד עם לבוש, דהיינו שיבוא אל האדם על-ידי סיבות. ולכן צוה הקב"ה להניח צנצנת אחת מן למשמרת, כדי להראות שכפי שלחם זה ירד מן השמים רק שהכניסוהו והלבישוהו בכלי, כך הלחם המגיע לאדם יורד מן השמים אלא שהוא מלוכש בסיבות.

למה נחוץ כל-כך לדעת ולזכור זאת? כי הטועה בענין זה, עוזב את הקב"ה, שהרי הוא מרגיש שהוא יכול להשיג את פרנסתו בכוחות עצמו. לפיכך צריך האדם להזכיר לעצמו השכם והערב, שהגם שפרנסתו באה אליו בהתלבשות, זה רק מפני שכך גזרה חכמתו יתברך שתהיה מוסתרת, אבל באמת כאז גם היום, פרנסת האדם באה מן השמים.

גודל היגיעה תלויה בריבוי ההשתדלות

בהמשך נראה מהו הטעם, מדוע היה הדבר צריך להיות אז בגלוי והיום בהסתר, אבל קודם לכן נתעמק יותר בעצם היסוד. הנה במאמר הבטחון לבעל

ב. ה'בית הלוי זצ"ל מסר כתב יד חיבור זה בין שאר כתבי יד לבנו הג"ר שמחה זצ"ל אבד"ק מוהילב, ורב דק"ק אנשי בריסק בניו יארק, נכדיו הגאונים רבי יצחק ורבי שמחה שליט"א בני הג"ר יוסף דוב סאלאוויטשיק רב בספרינג וואלי הו"ל בשנת תשנ"ו.

שרק כך עושים כסף, יתעורר בטוב לבו לעזור לאחרים ואז ייצא החוצה בקול אדיר וחזק ויודיע לכולם שהוא פותח קורס בו יגלה את סודותיו איך עושים עסקים, ובקורס ישכנע את כולם שזוהי הדרך האמיתית ואין בלתה. ויעשה זאת לא בשביל להרבות את הונו, כי אם בשביל לעזור לאחרים, וזה יבוא אצלו ממקום עמוק בנפשו, מפני שהוא משוכנע באמת שרק כך עושים כסף כי כך הוכיח לו נסיונו. וכשאחד ישאל אותו מנא לך הא? יענה לו: "לא מחכמה שאלת זאת. אני אומר לך שככה זה עובד. אני יודע ומרגיש". ולא ישקר בזה כלל, כי ברוב יגיעתו 'זכה' להנהגה זו. ואמנם צודק הוא לחלוטין, כי מי שמעמיק במחשבתו שההשתדלות היא העיקר, מקבל הנהגה זו מלמעלה, וממילא יראה שכן הוא.

ובכן, כל פעם שנשמע מרצה אומר לקהל שומעיו: "צריך להשקיע את הנשמה בעבודת הפרנסה... לאחר תשע בבוקר אין 'חובת הלבבות'..." וכל כיו"ב, נבין שאינו משקר, אלא הוא מוסר את מדרגתו. הוא מודיע לכולם היכן הוא אוחז ומודיע להם שיש הנהגה כזו.

דומה הוא למי שהולך ומשכנע את כולם שמוכרחים לישון כל לילה שמונה שעות ובלי זה אי-אפשר לעבוד את ה', שהוא רק מודיע בזאת על חולשת נפשו או על חולשת גופו. אף כאן, כל האומר שאין דרך אחרת חוץ מלהתייגע יומם ולילה בעבודת הפרנסה, אינו אלא כמודיע שזוהי מדרגתו ושהוא קיבל הנהגה זו מלמעלה מפני שבחר בה.

באדם זה והוא הולך ומשתכנע ומשכנע אחרים עמו שאם אין עובדים קשה ואין משקיעים בעסק את כל רמ"ח האברים ושס"ה הגידים שזה כולל גם לענות ללקוחות באמצע הלילה, אי-אפשר לעשות כסף. הוא בטוח שכך צריך להיות משום שהוא רואה בחוש שאם אינו עושה כן - אינו עושה כסף, ואם עושה כן - הוא עושה כסף.

זה מה שכתב ה'בית הלווי': **מאחר שבחר לעצמו הנהגה זו, יתנו לו. והנהגה זו באמת תפעל אצלו, וככל שיוסיף להתייגע, כך ירבה לו כסף.** וכאמור, לא די שיצטרך להתייגע הרבה, אלא אף מוחו ולבו יטבעו בעבודת יגיעת הפרנסה, וזה מה שיגרום לו להשתכנע שככל שמקריבים יותר בשביל עבודת הפרנסה, כך מגדילים את ההכנסות, והצדק יהיה אתו, כי מאחר שבחר לעצמו הנהגה זו, זה מה שיראה בעיניו.

הרי זה דומה למי שבחר בהשקפה שלילית והחליט שכולם גנבים, כולם שקרנים, כולם רמאים, כולם פוגעים בו ומתכוונים לרעתו, אשר מיום ליום יראה בחוש שכך הוא ויוסיף להשתכנע יותר ויותר בצדקת הדבר, כי כשהאדם נאחז בקליפה מסוימת, הוא מביא על עצמו אותה הנהגה.

הולך רכיל ומגלה סוד

כמו כן הוא לענין הפרנסה. והמעניין ביותר הוא, שבדרך כלל, אדם כזה לאחר שיהיה שקוע בעסקיו חמש עשרה שנים וכבר יהיה משוכנע בתכלית השכנוע

מיוחד, יצטרך להגדלת הכמות - וצוית את ברכתי לכם בשנה השישית ועשת את התבואה לשלוש השנים.

ומה החילוק בין המהלך הראשון למהלך השני? במהלך הראשון לא היה האדם זקוק כמעט ליגיעה, כי לא היה צריך לעסוק לא בחרישה, לא בזריעה, לא בהפרדת האוכל מן הפסולת, ואף לא בלעיסת המזון, כי היה אוכל קמעה ומתברך במעיו. אך במהלך השני, **מאחר שהאדם שאל וגילה דעתו שאינו חפץ בשבע הבא כמעט בלי יגיעה, אלא הוא חפץ ביגיעה מרובה דווקא, יצטרך מעתה להתייגע הרבה.** הקב"ה אמנם יצוה את ברכתו, אבל עכשיו זה כבר יגיע אליו רק על-ידי טרחה ויגיעה מרובה.

ולא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר

וכשנתבונן בדבר, נראה איך הדבר מתקיים אחת לאחת. ולמשל, נוכל לראות בני אדם שאינם מרוויחים כסף רב, אבל הם עוברים את ימי שנותיהם עלי חלד בשלווה ובמנוחה כאשר כל צרכיהם מסופקים להם. ראשית כל, הקב"ה מברך אותם שבביתם יהיו מרוצים מן המעט שיש להם ולא יבקשו יותר. ולא ירגישו כלל שהם מסתגפים ואף לא שחסר להם משהו או שמצמצמים במשהו. ומעבר לרחוב גר אחד שמרוויח כמה אלפי דולר בשבוע ואינו שבע, לא הוא ולא בני ביתו.

אנשים רגילים להשוות את עצמם לאחרים - ראה כמה הוא מרוויח בשבוע וכמה אני מרוויח! מה זה משנה? אתה

וכי תאמרו מה נאכל

הנה התורה אמרה (פרשת בהר) בענין מצות שמיטה: וְעִשְׂתֶּם אֶת חֻקֵּי וְאֶת מִשְׁפָּטֵי תִשְׁמְרוּ וְעִשְׂתֶּם אִתְּם וּשְׁבַתְתֶּם עַל הָאָרֶץ לְבִטָּח, וְנִתְּנָה הָאָרֶץ פְּרִיָּה וְאֶכְלֶתֶם לְשֹׁבְעֵי וּשְׁבַתְתֶּם לְבִטָּח עָלֶיהָ, וְכִי תֵאמְרוּ מָה נֹאכֵל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת הֵן לֹא נִזְרַע וְלֹא נִאֶסְף אֶת תְּבוּאָתֵנוּ, וְצוֹיֵתִי אֶת בְּרַכְתִּי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשְּׁשִׁית וְעִשְׂתֶּם אֶת הַתְּבוּאָה לְשִׁלֹּשׁ הַשָּׁנִים.

וידוע מה שהביא בספה"ק "נועם אלימלך" בשם אביו הרה"ק הרבי ר' זושא מאניפאלי זיע"א שאם האדם אינו שואל "מה נאכל", היה מקבל את פרנסתו במלואה ולא היה נזקק לברכה מיוחדת, כי כך הוא הסדר שהקב"ה נותן לכל אדם את כל צרכיו, ועכשיו ששאל "מה נאכל", ובזה פקפק בצינור שמביא את השפע, לכן הוא צריך לברכה מיוחדת "וצויתי את ברכתי", כי הוא צריך שיבנו לו צינור חדש תחת הצינור ששבר על-ידי חוסר אמונתו.

וכבר נמצא יסוד זה ב'ספורנו' שם, אך עם הוספה הנוגעת לענייננו. הוא מדייק מלשון הפסוקים שאם האדם לא היה נזקק לצינור חדש, היה די לו באותה כמות של תבואה לכל שלוש השנים, כי היה בא לידי שביעה באכילה מועטת, שהרי כן כתוב "ונתנה הארץ פריה ואכלתם לשובע", היינו שהארץ תתן את פריה כהרגלה ותבואו לידי שביעה על-ידי אכילה מועטת, וכמו שאמרו חז"ל - אוכל קמעה ומתברך במעיו. אבל עכשיו ששאל "מה נאכל" ונצרך לצינור

שהרווחת. ופעמים הרבה, יסבבו משמים שבדיוק אז יעלה המחיר של דבר מסוים אשר הוא נזקק לו, ואז יאמר: נס הוא שנאבקתי לקבל העלאה, כי בלי זה, הייתי מת עכשיו מרעב.

הכל תלוי באדם, היכן הוא משקיע ובמה נתונים מעיניו, כי האדם מקבל את ההנהגה שאותה הוא בוחר, ועל כן הוא צריך להזהר כדברי ה'בית הלוי' שלא להעמיק בהשתדלותו ושלא לעשותה עיקר במחשבתו.

ויתרון הכשר חכמה

עוד יש לנו הגדרה נפלאה מבעל 'בית הלוי' (קהלת) בענין זה. **שלמה המלך** אמר (קהלת י' ט): **אם קָהָה הַבְּרָזָל וְהוּא לֹא פָּנִים קָלְקַל וְחִילִים יִגְבֵּר וְיִתְרוֹן הַכְּשִׁיר חֻכְמָה.** מבאר ה'בית הלוי': יש שהגרזן שהאדם חוטב בו את העצים התקהה ויאבד חידודו, הגם שלא נפגם עדיין עם כל זה אינו יכול לחטוב בו. ובכן אם החוטב הוא כסיל אשר למראה עיניו ישפוט אינו מבין הסיבה וסובר שהחסרון הוא מה שאינו חוטב בכוח, ומוסיף כוח לחטוב יותר בכוח ומאבד גם כוחו לריק ללא תועלת אחרי שאין לו ברזל. זהו "אם קהה הברזל וגו' וחיילים יגבר", היינו שישקיע עוד ועוד כוחות. אך "יתרון הכשר חכמה". החכם עושה דבר שיש בו יתרון, כי הוא מבין שבמקום להתאמץ יותר, אפשר להשחזיז את הברזל ויחזור לעשות את שליחותו כבתחילה.

מבאר ה'בית הלוי' שדבר זה מבטא את מה שאנשים עושים. הן הדבר הנכון הוא

צריך לדעת דבר אחד בלבד, האם יש לך את צרכיך או לא? יש בני אדם שמתהלכים שבורים ורצוצים רק מפני שרואים שפלוגי מרוויח יותר או מפני שמקובל היום להרוויח יותר. הלא צמצום נורא הוא זה! אתה באמת חפץ בכל אותה יגיעה? בסדר גמור! הוסף עוד שעות, הוסף עוד מחלוקת... אך מה כל זה שווה לך? במקום זאת דבר עם הקב"ה שיתן לך את צרכיך, ואם אתה רואה שעדיין איך לך, דבר אתו שוב.

הרבה פעמים יש שהאדם משקיע את כל כולו ביגיעת הפרנסה והוא באמת מתחיל לקבל יותר, אבל גם אז שום דבר אינו משתנה מהעבר. אין לו באמת יותר מילוי צרכים. הוא רק משקיע יותר ומתייגע יותר ומוציא יותר הוצאות. ויתכן מאוד שיחיה כן האדם כל שנות חייו ולא ישים לבו לכך, כי אין הדבר מוכרח שתיכף ומיד לקבלת אותם אלף דולר שהתייגע עליהם הרבה, יישבר משהו בביתו ויתברר שלא הרוויח כלום. פעמים שזה כך, ופעמים שאינו כך. אם הוא ראוי, הקב"ה מראה לו זאת כדי שיתעורר וישוב אליו. אבל פעמים הרבה מאחר שהאדם שקוע כל-כך ביגיעת פרנסתו, לא ישים לבו לכך כלל. לא יישבר אצלו משהו שעולה אלף דולר, אך ייאבד לו זעיר פה זעיר שם, כך שכלפי שמיא גליא שלא הרוויח כלום בכל יגיעתו, ולא היה לו כי אם ביטול תורה כאשר התייגע לחינם.

הלא הקב"ה נותן לך את כל צרכיך! אכן אם תאמר מה נאכל, נצטרך לעשות לך 'העלאה' במשכורתך ויידמה לך

ניסים גלויים לרוב. וטעם הדבר כי בדרך כלל כשבני אדם רואים ניסים גלויים באופן של שינוי הטבע, ניטלת מהם הבחירה, אלא שהדורות הראשונים לגודל מדרגתם כבר היו מזוככים ומתוקנים עד שלא היו להם שום ספיקות, וכיון שלא היו להם שום ספיקות אלא האמונה היתה בהירה אצלם בתכלית הבהירות, לא היו הניסים הגלויים מוסיפים אצלם שום בהירות מעבר למה שהיתה להם קודם לכן, ולכן יכול היה הקב"ה לעשות להם ניסים גלויים. אך בימינו היות שהאמונה מטושטשת כל-כך, הרי הניסים הגלויים תביא לנו בהירות מוחלטת באופן שתינטל מאתנו הבחירה, לכן אין הקב"ה עושה לנו ניסים גלויים. ונמצא שהעיקוב אינו מצדו של הקב"ה, אלא מצדנו, כי בגלל מדרגתנו הירודה, אין הקב"ה יכול לעשות לנו ניסים גלויים, כי אם יעשה לנו ניסים גלויים תינטל מאתנו הבחירה וממילא תתבטל תכלית ביאתנו לעולם.

וזהו ההסבר גם בענין מה שרואים אצל צדיקים מסויימים שהתגלגלו מופתים גלויים מפתחם, ואילו היום אין הדבר כן. לדברי ה'בית הלוי' אין הדבר תלוי בצדיקים, אלא בהמון העם, ואילו היה האדם עובד על עצמו והיה מגיע למדרגה גדולה של אמונה, היה הקב"ה עושה עמו ניסים יותר גלויים.

אין בעל הנס מכיר בניסו

וכתב ב'קדושת לוי' (בשלה וכן הוא בבית הלוי) שזהו הפירוש במה שאמר רבי חנינא לבתו "מי שאמר לשמן שידליק הוא

להשקיע באומנות ולא בהפעלת הכוח, אך בני האדם אינם רוצים להבין זאת, כי היצר הרע מפתה אותם להסתכל על הלבוש ולא על הנקודה האמיתית. ואמנם מי שיסתכל על הנקודה האמיתית, יוכל להמעיט הרבה מיגיעתו, ויעיד על זה כל מי שעובד נכון.

והאמת שכל זה כלול בדברי ה'מאור עינים', כי כך אמר: הברזל, דהיינו המן, הוא מה שמביא את השפע, קת הברזל הוא הלבוש, הסיבות שעל ידן בא השפע. ובכן, אל תהיה מהטיפשים שמשקיעים בקת הברזל, כי רק לבוש הוא לברזל. ראוי לך לדעת שהיום מגיע הלחם ממש כמו שהוא הגיע אז, ולכן אם אתה רוצה לקבל את פרנסתך, עליך להשקיע, אבל אל תשקיע בלבוש, כי הלבוש אינו לא מעלה ולא מוריד וכל יגיעתך תהיה לריק, אלא תשקיע בשפע עצמו.

ניסים רק כשאין מבטלים את כוח הבחירה

וכעת נוסיף להתבונן בדברי ה'מאור עינים' וננסה להבין למה בדור המדבר ירד הלחם מן השמים בלי לבוש, ואילו היום הוא יורד עם לבוש, אשר מטעם זה צריך כל אדם בן ימינו להשתדל לפרנסתו, חוץ מיחידי סגולה כרשב"י וחבריו שתורתן היתה אומנותן.

מבאר ה'בית הלוי': הרי כך הוא באופן כללי בענין הניסים הגלויים, וכפי שאנו רואים שבדורות הללו נתמעטו ניסים הגלויים בעוד בדורות הקודמים היו

במכונה ויאמרו לו: יש מדרגות מאחת ועד עשר, לפני שנה היית במדרגה מספר אחד ועכשיו רשום במכונה שאתה כבר עומד במספר שלוש וחצי. לא כך הוא, **האדם עצמו צריך לבחור באיזו מדרגה הוא רוצה לעמוד ולהוכיח זאת במעשים.**

ולדוגמא: האדם מחליט שבערב שבת הוא סוגר את כל עסקיו בחצות היום ואינו זו מהחלטתו אפילו יציעו לו סכומי עתק, כל זה מתוך הכרתו שלא ירוויח מאומה אם יעבוד בשעות אלו, כי לא השתדלותו מביאה לו את פרנסתו, הנה בחר בזה להיות במדרגה זו, וכיון שכן, יתקיים בו כך. מעתה אנשים לא יציעו לו עסקים בערב שבת מחצות ואילך, וגם כאשר תבוא לו הצעה אז, יידע שהיא באה לו מן השמים בשביל הנסיון ותו לא.

אח"כ הוא ממשיך ללכת מחיל לחיל ובוחר לעצמו עוד זמנים כאלה. יתכן שירצה להקדיש את כל יום השישי קודש לה' (אכן לא תמיד האדם נמצא ברשות עצמו לעשות כן, והדבר תלוי אם הוא שכיר או עצמאי). או כמו כן אם הוא גר במקום שאינו צריך לעבוד ביום ראשון, יוכל לבחור יום זה לעשותו יום שכולו תורה. מיום שישי עד יום שני בבוקר לא יוכלו לדבר אתו. ואם האדם עושה כן מתוך הכרה שלא יפסיד מזה כלום, הרי הוא מוציא את עצמו מהמהלך של "צויתי את ברכתי וגו' לשלוש השנים", ומכניס עצמו אל המהלך של "ונתנה הארץ את פריה ואכלתם לשובע", ומועיל בכך לעצמו שלא יצטרך לפרוס את גייעת פרנסתו על פני כל השבוע, כולל יום ראשון, מוצש"ק ויום

יאמר לחומץ שידליק" (תענית כה, א). רבי חנינא הגיע למדרגה שבאמת לא ראה שום חילוק בין טבע לנס בבחינת "אין בעל הנס מכיר בניסו" (הוא הרגיש כן באמת, ולא רק דיבר כן מן השפה ולחוץ), ולכן לא היתה שום סיבה שלא לעשות לו נס, כי הסיבה שאין עושים לו לאדם נס גלוי היא כדי שלא ליטול ממנו את בחירתו, **אבל מי שהטבע שווה אצלו לנס והנס אינו מוסיף לו שום בהירות, אין שום עיכוב לעשות לו נס.**

ומבאר ב'קדושת לוי' שזוהי הסיבה שקפיצתו של נחשון בן עמינדב לים גרמה לו להיבקע. אילו היתה קפיצתו נובעת רק ממסירות נפש, לא היתה גורמת לים להיבקע, כי סוף כל סוף היתה פוגעת בכוח בחירתם של בני ישראל. אלא **ודאי שקפיצתו נבעה מידיעתו הבהירה שאין שום חילוק בין נס לטבע, אשר מחמתה האמין באמונה שלימה שלא ייטבע במים, כי אם הקב"ה אמר ללכת - אפשר ללכת.** ולכן נקרע הים, כי היות שכבר עמד קודם לכן במדרגה זו, יכול היה הקב"ה לעשות לו נס מאחר שלא תבטל את בחירתו.

האדם בוחר את מדרגתו

ולהלכה למעשה: כל אחד יכול לבחור באיזה מדרגה להיות בענין ההשתדלות. לא אחת שואל האדם: אני כבר נמצא במדרגה שאוכל להמעיט בהשתדלות? איך אוכל לדעת שאני כבר במדרגה זו? השאלה נשאלת מפי רבים. והאמת שאינה שאלה שצריך בשבילה אורים ותומים. אין האדם צריך שיבדקו אותו

לעשות את ההשתדלות לעיקר ולהעמיק בה במחשבתו ולוותר מחמתה על עיקרים רוחניים, הוא דבר פסול, והעושה כן מכניס את עצמו תחת ההנהגה האחרת שבה צריך האדם להתייגע הרבה מאוד כדי להשיג את פרנסתו.

חדשים לבקרים רבה אמונתך

ונמצא לענין השאלה מדוע בדור המדבר ירד המן מן השמים בלי לבושים והיום לחמו של אדם מגיע אליו רק על-ידי לבושים, דהיינו על-ידי סיבות, שהכל תלוי במדרגת האמונה. ואכן גם בימינו אנשים שאמונתם יותר חזקה ואמיתית בוודאי רואים ניסים הרבה יותר גלויים בענין פרנסתם לעומת אלו שאין אמונתם חזקה, כי כל אחד לפי מדרגתו אין להקב"ה עיכוב לסלול לו דרכים שהן למעלה מדרך הטבע.

לפעמים רואים יראי שמים שבאים חדשים לבקרים עם סיפורים של השגחה פרטית שארעו להם, ואנשים תמהים ושואלים: למה דווקא אצלם מתרחשים כאלה ולא אצלי? בדברי ה'בית הלוי' טמונה התשובה. פשוט מאוד! אצלך אין ניסים כאלה יכולים להתרחש, כי אילו היו מתרחשים אצלך, היתה הבחירה ניטלת ממך והקב"ה הרי אינו יכול ליטול ממך את בחירתך, שהרי כל מה שאתה נמצא בעולם הוא בשביל שתבחר בכל עת בין רע לטוב. אצלם מתרחשים ניסים אלו, כי אצלם אין הניסים מבטלים את הבחירה, הם רק מוסיפים להם ראיות למה שכבר ברור אצלם

שישי, אלא יוכל לקבל את פרנסתו במלואה מבלי להתייגע בזמנים אלו. הדבר תלוי בהחלטת האדם.

ואמנם הקב"ה מנסה את האדם לראות אם הוא באמת מאמין בזה. אך אם הוא עושה כן כשקשה לו ולא מחמת עצלות, אלא מפני שאומר לעצמו: אני מאמין שאין פרנסתי תלויה בהשתדלותי המעטה היא אם רבה, ולכן אני מרשה לעצמי להוסיף זמנים ללימוד התורה.

וכמו כן באותם ימים שהוא הולך לעבודה, יבין שהוא צריך להקדיש זמן מספיק לתפילה וללימוד התורה, ועם הזמן ירשה לעצמו להוסיף עוד זמן ללימוד התורה. אנשים שואלים: מותר לי להוסיף זמן ללימוד התורה? יש לי רשות לכך? והתשובה היא שהאדם עצמו צריך לבחור את מדרגתו. אמנם אי אפשר לדלג על מדרגות, וכפי שאינו נכון בכל הענינים של עבודת ה', אבל האדם יכול לנסות להוסיף עוד רבע שעה, וכך יבדוק אם הקב"ה מסכים לכך. אך נקודת הדברים היא, שיבין האדם שיש הנהגה כזאת ושהוא יכול להכניס את עצמו תחתיה.

אמנם כן, להכניס את עצמו תחת ההנהגה שבה אין צריך לעסוק כלל בישוב העולם, בשביל זה צריך רשות, והרי על זה אמרו חז"ל (ברכות לה, א) "הרבה עשו כר' שמעון ולא עלתה בידם", ועוד יש על זה מקורות רבים שאין האדם יכול להחליט זאת בעצמו, אלא הוא צריך ליטול רשות, וכל עוד לא קיבל רשות, הוא מחויב לעסוק בישובו של עולם, אבל

גדולה כל-כך; אתה יכול להשאיר קצת למחר. והקול השני היה אומר: לא! לא אעבור על ציווי ה'. ומה גרם לו לשמוע לקול השני ולא להשאיר למחר? הבטחון בה'. הקב"ה צוה שלא להשאיר ובוודאי לא אעזוב אותי, אלא יתן לי גם מחר כמו שנתן לי היום ואתמול. **וכל עוד בני ישראל חיו כך, זכו להנהגה הניתנת כשכר למי שחי במדרגה זו, וראויים היו להמשיך ולקבל לחם מן השמים אשר טועמים בה כל מיני טעמים.**

אך עכשיו שדתן ואבירם השאירו למחר וירום תולעים ויבאש, הלא נודע לכל בני ישראל שאין להם בכלל נסיון להשאיר למחר, כי גם אם יבחרו להשאיר מהמן למחר, לא יהיה ראוי לאכילה. **נמצא שנטלו מבני ישראל את הבחירה ובעקבות כך את מדרגת האמונה שלהם.** על זה קצף עליהם משה.

חכם להרע

זהו היסוד שהתורה מלמדת אותנו בפרשת המן. הקב"ה אומר לנו: **אני מכניס אתכם לכל ימי חייכם לאותו נסיון שהיו לאבותיכם במדבר.** ומהו אותו נסיון? **הנסיון הוא שאם אהיה 'חכם מחוכם' (אויבער חכם) ארוויח יותר. אם אשקר לביטוח לאומי ואומר להם שיש לי ילד שאינו בריא, יתנו לי כמה אלפי שקלים בחודש וירווח לי. דע לך שאת העבירה על שהלכת כנגד הקב"ה ותורתו תהיה לך, ולהרוויח לא תרוויח, כי יתקיים בכסף זה 'וירום תולעים**

כשמש. הם כבר חיים כך, הם כבר בחרו בהנהגה זו, ולכן יכולים מן השמים גם-כן להתנהג אתם באותה הנהגה. אכן כל אחד יזכה לראות ניסים כאלה לפי העולם שבו הוא בוחר לחיות, ואם יבחר האדם לחיות בעולם יותר נעים ומתוקן, יראה ניסים יותר גלויים, כי הקב"ה יסכים להסיר את המסווה מעיניו.

וירום תולעים ויבאש

הנהגה בספר 'משך חכמה'¹ כתב שיש להוציא מפרשת המן עוד יסוד גדול בענין זה. בני ישראל נצטוו שלא להותיר כלום מהמן ליום המחר - וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִישׁ אֶל יוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר. אך דתן ואבירם לא שמעו אל משה - וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה וַיּוֹתְרוּ אַנְשִׁים מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר. ומה נעשה? וַיִּרְם תּוֹלְעִים וַיִּבְאֵשׁ, ואז - וַיִּקְצֹף עֲלֵהֶם מֹשֶׁה.

הנה הפירוש הפשוט הוא שמשה קצף עליהם מפני שהמרו את פי ה', אך ה'משך חכמה' מסביר באופן אחר: בני ישראל הלכו במדבר, בארץ לא זרועה, כשהם יודעים שאם יאכלו כל מה שבידם, כשיקומו בבוקר לא יהיה להם כלום. אכן הקב"ה אמר להם: רצוני שתחיו אתי ותבטחו בי, ולכן אתן לכם את לחמכם דבר יום ביומו. ודבר זה החזיק את בני ישראל במדרגה גבוהה, כי בעצם היו יכולים להשאיר מהמן למחר, אלא שנצטוו שלא לעשות כן, וכל אחד היה צריך להתאבק עם עצמו מדי לילה. קול אחד היה אומר: עדיין אינך במדרגה

ג. עה"ת, למון רבי מאיר שמחה הכהן זצ"ל אבד"ק דווינסק, בעל 'אור שמח'.

אמנם בני ישראל במדבר, מאחר שהלכו בתמימות אחרי הקב"ה בארץ לא זרועה, אמר להם הקב"ה: מעתה במקום לטרוח בעבודת הפרנסה, תוכלו להשקיע את טרuchכם במלחמה עם יצרכם, ואז תישארו גם עם המצוה וגם עם קרבת האלוקים ובסוף יהיה לכם יותר פרנסה, וכך היה, שהרי טעמו במן כל הטעמים שבעולם.

לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן

הנה ה'כתב סופר' (בשלח) כתב דבר נפלא: חז"ל אמרו "לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן", ומבואר שאכילת המן העלתה אותם למדרגה גדולה מאוד של אמונה. ולכאורה תמוה מה הוצרכו לזה, והרי כבר ראו את השגחת ה' בבהירות נפלאה תחילה כשהביא את המכות על המצריים, ואח"כ כשהוציאם ממצרים ושוב כשקרע להם את הים, ומה הוצרכו עוד לאכילת המן? התשובה היא שבאמצעות אכילת המן נכנס הקב"ה לחיי כל אחד ואחד לפי תכונותיו, לפי משפחתו ולפי מצבו. כי הקב"ה ניהל אז חשבון עם האדם - מה עם המצוות שלך? מה עם העבירות שלך? היכן מונח המן, ליד הדלת או מרוחק קצת? איזה טעם אתה אוהב? כמה אתה צריך לעבוד כדי להכין את המן? הוי אומר: החילוק הוא, שביציאת מצרים וקריעת ים סוף קיבלו בני ישראל את בהירותם באמונה באופן כללי, כי כולם קיבלו אותו דבר, כולם יצאו ממצרים וכולם עברו את הים

ויבאש". תישאר גם עם העבירה וגם עם התולעים ותצא קירח מכאן ומכאן.

אנשים טועים טעויות נוראות בענין זה. חלקם אומרים בלי בושה: אני יודע שזו עבירה, אבל מדובר בכסף רב ואם כן יתכן שההלכה שונה במקרה זה. הם אינם מתביישים לעשות פלפולי סרק שאין להם לא תחילה ולא סוף. והנה הפרשה מגלה לנו שלא ירוויחו מזה כלום - אולי יפסידו. ובכן, למה אין הקב"ה מראה להם תיכף ומיד שאינם מרוויחים מזה? התשובה היא שהקב"ה רוצה שיבחרו שלא להמרות את דברו מבלי שיראו כי וירום תולעים ויבאש. רק לאחר זמן, כשהם רואים שפוקדים אותם צרות משונות, אז הם אומרים את ההיפך מ'הבטחתי ונושעת' - 'גנבתי ונענשתי'. כל זה במקרה הטוב, כשהם מתעוררים לחזור בתשובה, אז הם אומרים אולי הצרות תלויות בהמרת פי ה'. אך כאמור, הנסיון הוא שלא יראה האדם שהוא הולך להפסיד, אלא להיפך, יראה שהוא הולך להרוויח - "אעשה כך וכך וארוויח כך וכך", ואז יבחר לעשות את רצון ה'.

זוהי הסיבה שהקב"ה עשה לבוש ללחמנו. ואכן מכאן אנו רואים שאין באמת שינוי גדול מדור המדבר לדורנו בענין ירידת הלחם מן השמים, כי גם אז היה קצת לבוש, גם להם היה נסיון, להשאיר למחר. כי כך מוכרח להיות תמיד, שיעמוד האדם בפני נסיון, ויבחר בטוב הגם שאינו רואה, ורק אז יוכל לקבל לחם מן השמים בלי לבושים.

גלות. הן מדובר בגלות אמיתית ועמוקה עד מאוד שרבים נופלים בה, וכל כמה שהאדם מתייגע להגיע לאמונה, הוא יכול לקום ולצאת ממנה.

הנסיון מתחזק בסוף הגלות

לסיום נביא עוד מבעל 'בית הלוי' (שמות יב, מג). ראינו שבעוד הבית הראשון נחרב בגלל חטא עבודה זרה, הבית שני נחרב מפני שנעשו כיתות של צדוקים שהכחישו את האמונה ואת הקבלה של החכמים ושל תורה שבעל פה אשר גרם לפירוד לבבות בין בני ישראל. והגם שאמרו **חז"ל** שהבית השני נחרב בעוון המחלוקת ושנאת חינם, סוף כל סוף מה גרם לאותה מחלוקת? מה שכל אחד התחיל לפרש את התורה באופן אחר ונתחלקו לכיתות כיתות, כל אחת ושיטתה עמה.

והנה הכלל הוא תמיד שקודם הגאולה בא נסיון גדול בענין החטא שגרם לחורבן, וכשעומדים בנסיון, אז נגאלים. וכן ראינו שהנסיון האחרון בסוף גלות בבל היה הנסיון של אחשוורוש והמן, ומה היה הנסיון? הנסיון היה מה שאחשוורוש צוה להשתחוות להמן ורק מרדכי לא השתחוה לו - וְכָל עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ כָּרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים לְהֶמָּן כִּי כֵן צִוָּה לוֹ הַמֶּלֶךְ וּמְרַדְּכִי לֹא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה. ועל ידי שעמדו בנסיון זה, נזדככו ונגאלו, כי הנסיון שגרם לגלות בא לידי תוקפו בסוף הגלות, ואז מתעוררים בני ישראל להתגבר עליו, ובזכות התגברותם הם נגאלים.

ביבשה, וזה **מפני שהקב"ה מנהיג את כלל ישראל בהנהגה זו.** ועכשיו זכו לבהירות נוספת, כאשר גילו שכאשר הקב"ה מוציא את האדם ממצרים וקורע לו את הים, **הוא עושה זאת לכל אחד לפי מצבו וענינו.** אל תסתכל אם כן ימין ושמאל! - "פלוני עושה כסף, פלוני מתנהג בערמה וחשבון הבנק שלו הולך ומתנפח..." אל תסתכל לשם! הקב"ה נותן לך את פרנסתך לפי צרכיך לפי מדרגותיך ולפי מה שנכון לך. ואכן **כשהאדם יהדק את הקשר שלו עם הקב"ה בענינים אלה, יראה שהוא זוכה ליציאת מצרים ולקריעת ים סוף ותתחזק אמונתו.**

לא עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות

והאמת שהיסוד מבואר כבר **במשנה** (קידושין פב, א): "רבי שמעון בן אלעזר אומר: ראית מימין חיה ועוף שיש להם אומנות? והן מתפרנסין שלא בצער, והלא לא נבראו אלא לשמשני, ואני נבראתי לשמש את קוני - אינו דין שאתפרנס שלא בצער?! אלא שהרעותי מעשי, וקפחתי את פרנסתי". **הא לך שכאשר האדם אינו מתנהג באמונה, הוא רק מפסיד לעצמו ונמצא שמלאכתו אינה מועילה לו כלום.** ועוד שם: "לא עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות אלא הכל לפי זכותו".

הנה כי כן, מדובר בדברים מפורשים של רבותינו התנאים. **וכל כמה שהאדם לומד את התורה ואת דברי חז"ל ומאמין בהם, הוא זוכה לצאת מאותה**

החומש ויוצא לעבודתו ולמסחרו, כמה הוא נשאר ביראתו ובתמימותו, כמה הוא מאמין במה שקרא, האם הוא נזהר באונאה? האם הוא נזהר בגזל? הוא ירא שמים או לא? מה הוא רואה, את הצנצנת או את המן?

אם כשהאדם יוצא לשוק הוא מפסיק לראות את מה שראה בשעה שקרא את פרשת המן שמו"ת ומתחיל לראות אז רק את הצנצנת, הרי הוא מפריד תורה שבעל פה מתורה שבכתב, ואז בא בעקבות כך הרבה פירוד לבבות. הן הרבה מחלוקות גדולות התחילו בשני אנשים שהתקוטטו בעניני ממון, וכמה משפחות שנקרעו לחצאין בגלל ענינים שבממון, הלא הדברים ידועים ומפורסמים ואין צריך לפרטם. אכן כן, אי ראיית המן מביא חורבן לעולם, והוא נסיון קשה מאוד. מאז ומעולם היה נסיון זה קיים, ובדור עקבתא דמשיחא הוא נעשה בתוקפו. ברם, כשהאדם אומר פרשת המן בהתלהבות ומבין את מה שהוא אומר, הקב"ה מסייע לו להיכנס לגן עדן ולזכות להנהגה של גן עדן, ואז הוא זוכה להשקיע את כל יגיעותיו וטרחותיו בהליכה בדרכי האלוקים. הוא גם מקבל את כל צרכיו בשלמותם וטוב לו בזה ובבא.

נסיון הדור האחרון

כמו כן בענין הגלות האחרון, כפי שנכנסו לגלות זו על-ידי שנאת חינוס ומחלוקת שבאו כתוצאה מחוסר אמונה בקבלת חז"ל ותורה שבעל פה, כך עכשיו כשאנו נמצאים בסוף הגלות, בעקבתא דמשיחא, נוכל לראות איך הרבה מפירוד הלבבות נובע מנסיון הכסף אשר רבים נכשלים בה מפני שאינם מאמינים בתורה שבעל פה. כי הנה **תורה שבעל פה** פירושה (כפי שכתוב בספרי החסידות) לראות את הקב"ה בתוך העולם הגשמי מבעד לקליפה, לראות את המן מבעד לצנצנת. הרי כשהאדם הולך בשוק, אין הוא רואה את המן כי אם את הצנצנת, אותה הוא רואה בצבעים עזים מאוד, וכשהוא עובד ומתייגע לראות את המן ולא את הצנצנת, הרי הוא לומד אז תורה שבעל פה.

תורה שבעל פה פירושה כשהאדם נמצא בשוק ואין ספר התורה פרוס כנגד עיניו. הן להאמין כשיושבים בבית הכנסת עם בגדי השבת וקוראים בהתלהבות פרשת בשלח שמו"ת איננה גבורה גדולה, שהרי במצב זה אין לו לאדם נסיון. **השאלה היא מה עם התורה שבעל פה, היינו כשהאדם סוגר את**

לע"נ האשה סימא בת ר' אלכסנדר משה ע"ה

יום ראשון פרשת יתרו - י"ד שבט תשפ"ב

ט"ו בשבט - יום המעבר מעבודת החורף לעבודת הקיץ

במשל, אלא כל מה שמתחולל בצומח, מתחולל גם אצל החי ואצל המדבר, וזה אומר שהחילוק בין קיץ וחורף קיים ברוחניות. **חודשי החורף וחודשי הקיץ הינם יסוד בסדר עבודת האדם**, וככל שנוסיף להבין את סדר צמיחת הצומח, נוכל ללמוד ממנו אל האדם, כי סדר זה הוא חלק מהתורה, שהרי כל העולם כולו נברא על-ידי התורה.

קיץ וחורף לא ישבותו

אמור מעתה: לשפע הבא אל נפש האדם, יש חורף ויש קיץ, ולכל עונה עבודה אחרת, עבודה מיוחדת לחורף ועבודה מיוחדת לקיץ. החורף הוא כאשר האדם מסתכל בעצמו ואינו רואה שהוא גדל, הוא רק רואה גשמים יורדים ומרגיש כפור עז, אבל אינו מוצא פירות נאים שיוכל ליהנות מהם. **הוא מבין שעכשיו משקיעים, עכשיו הקב"ה נותן לו את הכוחות שיוכל לגדול בעתיד. וכשעולה רצון מאת הבורא ית"ש, אזי מתחילה ההשקעה שהשקיעו בו בכל עונת החורף להניב פירות, והנה האדם מתחיל לבלבל ולצמוח.**

והאמת שהדבר פשוט שכך היא הדרך, כי אם האדם יתבונן בעצמו, הלא יראה שתמיד ידע שיש לו שני מצבים שונים,

כבר ירדו רוב גשמי שנה

בגמרא (ר"ה יד, א) איתא שבהגיע יום ט"ו בשבט כבר ירדו רוב גשמי השנה, וכתב ב'מאור ושמש' (רמזי ט"ו בשבט) שכוונת הדבר שכבר עבר תוקף החורף ומעתה הוא מתחיל להתכונן לקראת זמן האביב. והאמת שכך רואים שעונות השנה מתחלפות בט"ו בשבט, וכדאיתא במסכת **ב"מ** (קו, ב): חצי כסליו, טבת וחצי שבט - חורף, חצי שבט, אדר וחצי ניסן - קור.

דבר זה נוגע הרבה לעבודת הרוחניות, וזוהי הסיבה שט"ו בשבט נחשב ליו"ט. ראוי אם כן להתבונן היטב בדבר כדי שנוכל להוציא ממנו להלכה למעשה לענין עבודת ה'. הנה ימות החורף הם זמן גשמים, וימות הקיץ הם זמן צמיחת הפירות. באביב הפירות מתחילים לפרוח ובקיץ הם ממשיכים לגדול עד לבישולם. וכשמסתכלים על האילנות בימות החורף, עומדים נפעמים. הכל נעצר ואין רואים שום זכר לפירות. אפילו כרי הדשא מפסיקים לגדול. אמנם יראו כרי דשא ירוקים, אבל כשנסתכל היטב נראה שאינם צומחים. וכיון שמגיע הקיץ, הכל מתחיל לבלבל ולצמוח.

ובכן, צריך לדעת שאין המדובר

הוא כפי שכתוב בפרשת נח (ח, כב): "עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף ויום ולילה לא ישבותו".

יותר מזה צריך להבין, שהקיץ תלוי בחורף. כל התבואה והפירות הגדלים בקיץ הוא בכח הגשמים שירדו בימות החורף. הן כך אנו רואים שבמשך כל הקיץ אין צריך להשקות כלל את התבואה והאילנות, והיינו משום שהשורשים הטמונים בתוך האדמה, יונקים מהלחלוחית שנאגר בבטן האדמה במשך על עונת החורף ומזה הם מקבלים את חיותם תמיד.

כי האדם עץ השדה

האדם עץ השדה. אין המדובר לא במשל ולא בסגולה, אלא במציאות, שהרי אף אנו מן הנבראים אנו. כפי שהקב"ה ברא את האילנות ביום שלישי, כך ברא את האדם ביום שישי, אלא שבאדם נפח נשמה והוסיף לו שכל, אבל הוא פועל באותו דפוס ממש על-פי הסדר של מקבל ומשפיע והולדת פירות ושורשים. האדם דומה לאילן בעצם מהותו, אלא שהוא בא מעולם גבוה יותר באופן סדר ירידת השפע והצמחת הפירות וקרבת האלוקים הוא הכל במדרגה יותר גבוהה בהרבה.

לא היו ימים טובים בישראל כט"ו באב

(וט"ו בשבט)

וכתב ה'קדושת לוי' (וכן הוא בספר "עטרת יהושע"*) שיום ט"ו בשבט הוא יום

אלא שמעולם לא העלה בדעתו לקרותם חורף וקיץ, ועכשיו קיבל כינוי חדש לדבר ידוע. מעתה הוא יודע שאותם ימים שבהם אינו רואה אור אלא עובד את קונו כשור לעול וחמור למשא, הם ימי החורף, ואותם ימים שבהם הוא רואה אור וקוצר את השקעתו, הם ימי הקיץ.

סדר קבוע בבריאה

והרווחנו מהכינוי החדש, כי מעתה יבין האדם שסדר קבוע הוא בבריאה ואין אדם יכול להשתמש ממנו. ואפילו יהיה במדרגה גבוהה מאוד, ואפילו תהיה כל השקעתו בתורה ותפילה ובקרבת אלוקים, סוף כל סוף הלא הוא אחד מהנבראים הנמצאים בעולם הזה, ומוכרח להיות אצלו סדר זה. וכפי שאין עצי הפרי יכולים לקוות שידלגו על החורף ויוציאו פירותיהם כל השנה, כך אין האדם יכול לקוות שידלג על עונות החורף.

אמנם כן, יש אפשרות להאריך את הקיץ, וכפי שרואים בארץ הקודש אשר עיני ה' אלוקיך בה, שרוב השנה מורגש כקיץ ואביב, כאשר הקור האמיתי של החורף מתחיל רק בסביבות ימי החנוכה ותוך חדשים ספורים הארץ חוזרת להתחמם. וכמו כן כל מי שמחובר לארץ ישראל דהיינו שחי בקרבת אלוקים, יש בכוחו לפעול שגם בתקופת החורף שלו, לא יהיה הקור קשה כל-כך כפי שהוא במדינות הקרות, אך עכ"פ לדלג לגמרי על החורף אי אפשר, כי סדר קבוע

ה. להרה"ק רבי יהושע מדז'יקוב זיע"א.

שום חיות - קטלא קניא באגמא. כשאחד לומד עם תלמיד ושום דבר אינו נקלט אצלו, איך יאמר? - הרגשתי שאני כורת עצים. ברם כריתת העצים היתה לצורך המזבח. והנה כשהאדם הביא קרבן, הלא התעוררותו בתשובה היתה גדולה ועצומה, שהרי ראה שם את הכהנים בעבודתם ואת הלויים בדוכנם אשר שירתם נגעה בנימי נפשו, וכן ראה בעיניו את השראת השכינה ואת הניסים שהיו שם בקביעות, וזכה אז לקרבת אלוקים שאין כמותה בעולם. כל זה הוא התוצאה שנובעת מהעצים הכרותים. **כשהכורת עמד ביער וכתת את העצים, לא הרגיש כלום. רק אח"כ באה התוצאה הנפלאה.**

ט"ו באב הוא **יום המעבר מעבודת כריתת העצים לעבודה האחרת**. איזו עבודה? אומרים חז"ל: **מכאן ואילך מתחילים הימים שמוסיפים בהם בלימוד התורה, מכאן ואילך מתחילים הימים הקדושים, ימי הרצון והרחמים**. מכאן ואילך אין צריך לעסוק בהכנות (הגם שאף הן מצוה, וצריך לזכור זאת, שסוף כל סוף עושים אותן לכבודו יתברך), אלא **מעתה יכולים להוסיף ולהתעלות בתורה כחלומו של כל יהודי להרגיש טעם בתורה ולהשתעשע עם הקב"ה**.

תחילתו נעוצה בסימו

זוהי השמחה הגדולה שיש ביום ט"ו באב. והאמת שהשמחה כפולה, מצד אחד הוא **יום סיום למצות כריתת העצים** כמו שכתבו הראשונים שם, ומצד שני הוא **יום שבו עברו לעבודה האחרת**. והנה יש שישאל האדם: מה גדולת היום הזה?

של התבוננות ביסוד זה, וההתבוננות כשלעצמה, מביאה את האדם לידי קרבת אלוקים ומעוררות אותו להודות להקב"ה, ולכן הוא נחשב ליו"ט שאין אומרים בו תחנון. ודבר זה נלמד מהמשנה, כי **במשנה** איתא "לא היו ימים טובים בישראל כט"ו באב ויוה"כ", והרי ט"ו באב וט"ו בשבט הם זה כנגד זה כי שניהם הם באותה תקופה בשנה ובאותו יום ממש, אלא שזה בקיץ וזה בחורף.

ומבאר ה'קדושת לוי' ששניהם ימים טובים מפני שהם ארבעים יום קודם יצירת העולם (כ"ה אדר'אלול), וזאת על-פי מה שידוע שנחלקו רבי יהושע ורבי אליעזר אם בתשרי נברא העולם או בניסן נברא, ואלו ואלו דברים אלוקים חיים.

והנה אם נתבונן בדברי הגמרא סוף מסכת תענית בענין יום חמשה עשר באב, נבין גם את מהות יום חמשה עשר בשבט, ומזה נבין שעל-פי סוד "לא היו ימים טובים בישראל" עולה גם על ט"ו בשבט, כי ההבנה המיוחדת מביאה את האדם לשמחה גדולה שאין לתארה.

יום תבר מגל

במסכת **תענית** שם איתא אחד מהטעמים ליום ט"ו באב משום שפסקו מלכרות בו עצים למזבח. עצי המערכה היו צריכים להיות יבשים, גם כדי שלא יתלעו וגם כדי שהאש תאחו בהם בקלות, ולכן היו כורתים עצים למזבח במשך הקיץ שאז החום גדול והעצים יבשים. והנה כריתת עצים משמשת כדוגמא מאז ועד ימינו לפעולה שאין מרגישים בה

הישנה. הסיום פירושו **שהאדם לוקח את האור שמגיע מיגיעת העבודה ומחזיר אותה לנשמתו** כדי שימשיך ללוות אותו ביושבו בבית המדרש¹.

מעתה נבין שחמשה עשר בשבט דומה להפליא לחמשה עשר באב. כי **הנה עבודת החורף היא עבודה הדומה לכריתת עצים**, שהרי **ההרגשים של ימי הרצון והרחמים כבר חלפו עברו בלילי חורף הארוכים**. אמנם מדובר בעבודת ה', אבל עבודת ה' בסגנון חודש טבת. אך **בחמשה עשר בשבט נעשה שינוי בעבודת האדם**. הוא אמנם עובד את ה' בכל עת, אבל עד כאן **הקב"ה אמר לו לכרות עצים, ועכשיו הוא אומר לו: בא ותראה את פירות יגיעתך**.

ללכת מחיל אל חיל

דוגמא נוספת לדבר: האדם מצווה לחנך את בניו, והנה כשהם עדיין בימי ילדותם, אינו רואה מהם נחת, אך הוא צריך לעשות את ההשתדלות המוטלת עליו, ללמוד איך לחנכם, לדבר אתם, לדובב אותם וכן הלאה. זה נקרא חורף. ואח"כ מגיע הזמן שבו הקב"ה אומר שאפשר לעשות סיום, וכל בן זמן סיומו לפי מה שהוא, כי אין האחד דומה לשני. אך כשהקב"ה מזכה את האב והוא יכול להשיא את בנו ולרוות ממנו נחת דקדושה, אזי הוא עובר מעבודה בסגנון אחד לעבודה בסגנון אחר. **בתחילה היה עליו להשקות מים והחורף היה כבד**. קיבלוהו בישיבה, לא קיבלוהו. כל אחד

הרי בעצם גם הימים הבאים ראויים לכריתת עצים, אלא שהחכמים או הגזברים בבית המקדש קבעו שלא להוסיף בכריתת העצים משום שהחמה כבר אינה בתוקפה! והתשובה היא שאם הקב"ה קבע בתחלופת עונות השנה שביום זה יחלש תוקפה של חמה ולא יוכלו להביא מאז ואילך עצים ראויים לבית המקדש, כאילו אמר: סיימת את שליחותך, סיימת את השתדלותך, קיימת כראוי את מה שצויתי לך. מעכשיו אתה פטור, אתה יכול לחזור לבית המדרש ולהגות בתורה יומם ולילה. זה מה שהקב"ה אמר להם: אינך צריך מעתה לעמוד ביער ולכרות עצים, **אינך מחויב להיות במצב חורפי שבו אינך מרגיש כלום אלא עושה כשור לעול וכחמור למשא**.

והאדם אומר: **תודה לך ה' שזכיתי לסיים מצוה חשובה, ותודה לך שמעתה ואילך אני יכול לקיים בעצמי "שבתי בבית ה' כל ימי חיי"**.

יו"ט גדול הוא, והרי זה כמו כל שמחת תורה. מסיימים את התורה ומתחילים שוב. מסיימים את התורה במדרגה אחת ועוברים למדרגה אחרת. מסיימים מסכתא אחת ומתחילים את המסכתא הבאה. מסיימים ספר תהלים ומתחילים אשרי האיש. **יו"ט הוא שיש בו גם סיום וגם התחלה - סיום של המדרגה הקודמת והתחלה של המדרגה החדשה**. והרי הדבר ידוע שבתורה כשהאדם עובר למדרגה חדשה, הוא לוקח עמו את

1. ראה 'בית אהרן' לחנוכה בביאור הדרן עלך והדרך עלן.

זה רואים איך הכל מבלבל וצומח והנה הפירות יוצאים נחמדים למראה וטובים למאכל. ומאידך, בימות החורף יתכן שהשמים ימטירו מים במשך שבעים ושתיים שעות רצופות ולא נראה על האילן שום זכר לפרי, כי אם עוד עלים שנובלים ונושרים ארצה.

צריך להבין שזהו הסדר גם אצל האדם. **אף האדם אינו יכול לראות את תוצאת השקייטו תיכף ומיד. הוא יכול לראותה רק בבוא הקיץ.**

שלא ייכנסו לפניך תפילת עוברי דרכים

הנה הכהן גדול כשיצא מבית קודש הקדשים ביום המקודש ביותר בשנה, על מה הוא התפלל בעודו עומד ליד הפרוכת כשכולם ממתינים בחוץ ודואגים לשלומו? הוא התפלל - "שלא ייכנסו לפניך תפילת עוברי דרכים". **תפילת עוברי דרכים היא תפילתו של מי שנמצא בחורף וכועס על החורף, כי הוא מצטער מחמתו.** אין אנו דנים אותו או לועגים עליו ח"ו, כי הוא באמת מתייסר ולכן הוא רוצה כל-כך שהגשם ייפסק.

דבר זה כולל כל מי שנמצא במצב של חורף וכשל כח סבלו באשר אינו רואה את סוף החורף. הוא רואה שהזמן נוקף ושום דבר אינו משתנה לטובה - "כנראה אין הקב"ה מאזין לתפילותיי, שהרי אני מתפלל אליו בלי סוף, עלי ועל בניי ועל בני ישראל, ואיני רואה שום שינוי לטובה". מתי רצית לראות את השינוי? בחורף?! אי אפשר לראות בחורף; **אפשר לראות**

וקשייו - חורף בהתגלמותו. **שמחה גדולה יש לו לאב שמשא את בנו** (אם כי בוודאי צריך הרבה סייעתא דשמיא אחרי הנישואין, אך כוונתנו לענין שליחות האב) **כאשר הוא שומע את הקב"ה מדבר אליו ואומר לו: שליחות אחת סיימת; מעכשיו אתה עובר למצב אחר.**

דרכו של חורף

ואמנם הכל הוא לפי מה שהקב"ה בוחר. אין אנו יכולים לבחור לעצמנו מתי יהיה לנו חורף ומתי יהיה לנו קיץ, אבל אנו יודעים שהקב"ה מחליט מתי יהיה לנו חורף ומתי יהיה לנו קיץ. **והאדם יודע בעונת החורף שעתידה לבוא עונת הקיץ, ובעונת קיץ הוא יודע שעתידה לבוא עונת החורף.** יסוד הוא בבריאה ויסוד הוא ביהדות. 'לא ישובותי עולה על כל אילן, על כל אדם ועל כל ילד. כל ילד שעובדים אתו ומרגישים שכורתים עצים, כי שום דבר אינו מועיל; כל התפילות שהתפללו, כל הדמעות שהורידו, כל ההשתדלויות שעשו, כל הכסף שהוזילו, לא הועילו לראות תוצאות בשטח. ולהיפך, מרגישים יריקה בפנים, כי המצב רק הולך ומתדרדר. זה נקרא חורף.

הן אף האילנות אינם מוצאים את פירותיהם מיד לאחר שהגשמים השקו אותם, אלא הגשמים יורדים במשך כל החורף, ורק בהגיע הקיץ, אז הן מתחילים להוציא את פירותיהם. והדבר נפלא מאוד וניכר בעיקר בארץ ישראל שבה קיים הסדר המתוקן על-פי התורה. בימות הקיץ אין יורדת שם טיפת מים ועם כל

מה שמוטל עליו מצדו, מתוך חתירה לעשות רצון ה' - אולי רצונו שאעשה כך, אולי רצונו שאעשה כך, פעולותיו נחשבות כפעולות של השקיה וחרישה. והגם שאינו רואה מאומה, הרי זה מפני שהוא נמצא בעונת החורף ובעונת החורף אין רואים מאומה.

כל הבריאה כולה תחת סדר אחד

האדם מוכרח להרגיל את עצמו לעבוד את ה' בשני האופנים, כי כך סדר העולם בנוי. הן אפילו בעלי החיים יש להם סדר להריונם וללידתם - חורף וקיץ, כדאיתא במסכת **ראש השנה** (ח, א) שזהו טעם המחלוקת בענין ר"ה למעשר בהמה אם הוא בא' אלול או בא' תשרי, וזה נלמד מהפסוק "לבשו כרים הצאן ועמקים יעטפו בר יתרועעו אף ישירו" (תהילים סה, יד), עיי"ש. עלינו להבין שאנחנו כנבראים איננו שונים בענין זה מבעלי החיים ומשאר הברואים, אלא שאצלנו הוא במדרגה יותר נעלית.

נמצאנו אומרים שאין שום סיבה לאדם להתעצב בלבו כשאינו רואה תוצאות. כי אך טעות יש לו, טעות בחשבון, למי שרוצה לקבל תוצאות כבר עכשיו. יש שאנו סבורים שצריך להגיע למדרגה גדולה של אמונה כדי להאמין שהתוצאות יגיעו בבוא העת, כי על כן בא האדם וטוען בדיבור או במחשבה: מה אעשה שאינני צדיק ואיך יוכלו לדרוש ממני להיות במדרגה כזו של אמונה. לא ולא! אין צריך להיות בשביל זה במדרגה גדולה של אמונה. תפוס את עובד האדמה, לשיחה ותשמע ממנו שכך הוא הסדר,

רק בקיץ. עליך לדעת שאצל האדם אין הדבר מסודר כפי שהוא מסודר בסדר השנה, ששה חודשי חורף ואח"כ ששה חודשי קיץ, אלא אצל האדם יתכן שתהיה עונת חורפו עונה בת חמש או עשר שנים, ובכל אותה תקופה ישקיע מכוחו ומכספו, ורק כשיעלה רצונו יתברך, אז תבוא עונת הקיץ ויראה איך הכל מתחיל לשגשג ולצמוח.

למה נפלו פניך?

כשהאדם מבין שכך הוא הסדר, אין לבו נשבר בתקופת החורף. הנה למה אין אנו רואים שיבואו החקלאים עובדי האדמה לעמוד ליד אדמתם בחורף ולקרוא עצרה כדי שתתחיל להוציא את תבואתה כבר עכשיו ולא יצטרכו להמתין עד הקיץ? התשובה היא שעובדי האדמה מבינים שעכשיו הוא חורף ועתיד הקיץ להגיע. אדרבא! כשהם רואים גשמים יורדים, הם נושאים עיניהם לשמים ואומרים בלב נרגש: תודה לך ה' על גשמי הברכה. פשוט אצלם שהודות לגשמים שיורדים עכשיו, תצא התבואה בבוא הקיץ.

כך צריך האדם להסתכל על העבודת

ה' שלו. הנה האדם רוצה להצליח בעבודת ה' וכל מה שהוא עושה אינו מצליח בידו. **הוא מנסה לבנות לעצמו סדר יום כזה וסדר יום כזה, ואפס, שום דבר אינו מועיל.** הוא כבר התייאש מאה פעמים והתחזק אחרי כל פעם. מה יהיה בסופי? הוא שואל בקול נשנק מבכי. **עליו לדעת שכל עוד הוא פועל באופן הנכון, דהיינו שמתפלל לה' ועושה את**

ומתחילים לעבוד את עבודת הפסח. ואע"פ שאין רואים עדיין את הפירות, מכל מקום כבר ירדו רוב גשמי שנה והשרף כבר עולה באילנות. והרי זה דומה לעלות השחר שהגם שאין אור השמש נראה, כבר עבר הלילה ונכנס היום. אף כאן, אע"פ שאין הפירות נראים, כיון שכבר ירדו רוב גשמי שנה, מתחילה העבודה החדשה. דומה הדבר למי שלומד סוגיא מורכבת וכשהגיע לנקודה מסוימת אומרים לו: כבר עברת את החלק הקשה של הסוגיא. או כמו כן מי שנמצא במצב קשה תקופה ארוכה, והנה יום אחד הוא מקבל בת קול מן השמים: אתה אמנם נמצא עדיין בתוך המצב, אתה צריך לסיימו, יש לך עדיין כמה דברים קטנים שאתה צריך להשלים, אבל החלק הקשה כבר חלף עבר ועכשיו אתה כבר מתחיל להכנס למצב אחר...

האדם מחויב להבין זאת ובכוחו להבין זאת, וזה ימלא אותו שמחה גדולה, כי יבין שהחלק הקשה של החורף כבר עבר, ומעתה יוכל לו.

הקיץ השנתי בחורף הפרטי

אמנם צריך לזכור שיש שני מיני חורף. יש החורף הפרטי של האדם ויש החורף השנתי, ובעוד החורף הפרטי יכול להימשך כמה שנים מבלי שיתפזרו העננים אף לא פעם אחת, החורף השנתי בא אל קצו כל שנה בסדר קבוע מראש ואינו משתנה.

ישאל האדם: מה יועיל לי שהחורף השנתי בא אל קצו, הרי אני נשאר כבול בחורף הפרטי שלי? התשובה היא, שגם

ועוד תשמע ממנו איך האדם דומה לצומח בעוד דברים, ואז תבין יותר טוב את העבודת ה' שלך. וכן תבין שמה שכתוב **בספרים** שכל עובדי ה' צריכים לעבור עליות וירידות, פירוש, שכל הצדיקים היו להם מצבים שלא הרגישו בהם שום טעם בעבודת ה', ואז תבין שאין זה קשור לצדיק ורע לו. אין 'רע לו' ואין זה תלוי בצדקותו. כשראית את האילנות בחורף גם אמרת עליהם 'צדיק ורע לו'?! סדר הבריאה הוא שכולל את כל אחד. **כך עובדים את הקב"ה וכך השפע יורד לעולם.**

אם כננים אם כעבדים

וכשהאדם עובד את הקב"ה כך, הוא עובד את ה' גם בבחינת עבד וגם בבחינת בן. בבחינת עבד הוא עובדו **בחורף כשאינו רואה**, ובבחינת בן הוא עובדו **בקיץ כשמאיר לו ויש לו הרגשים ורואה את חסדי ה'.** והרי אנו חייבים לעבוד את ה' בשתי הבחינות, אם כננים אם כעבדים, כי אין היהודי יכול להיות יהודי אמיתי אם אינו יכול להיות גם עבד וגם בן.

דבר זה נעשה על עצמו פעמיים בשנה, פעם בט"ו באב ופעם בט"ו בשבט. בשניהם עובדים תחילה את הקב"ה בבחינת עבד, ומבחינת עבד באים לבחינת בן וזוכים להארות הימים טובים של תשרי וניסן.

וכמו השחר עלה

חמשה עשר בשבט הוא יו"ט גדול משום שבו מסתיימת העבודה הראשונה

נסגר. וכן הוא כשבאים באתרא קדישא מירון בל"ג בעומר, וכמו שהיו הזקנים מתארים - יום הכיפורים בפנים ושמחת תורה בחוץ. וכן הוא בכל הימים הקדושים, בגמר יום הכיפורים, ובגמר הושענא רבא המוביל לשמחת תורה, בכל אלה יודע היהודי שהוא עושה מה שהקב"ה מצוה אותו לעשות - עכשיו הקב"ה אומר לי לומר את כל התהלים, אני אומר את כל התהלים; עכשיו הוא מצוה אותי להרהר בתשובה מתוך שברון לב, אני מהרהר בתשובה מתוך שברון לב; עכשיו הוא מצוה אותי לרקוד בשמחה גדולה, אני רוקד בשמחה גדולה.

בט"ו בשבט הוא גם-כן כך וצריך להבין זאת. בכל מצב שאתה נמצא, יש לך אפשרות להתחיל מעתה לעבוד עבודה אחרת, עבודה של שמחה ורוממות. בני אדם סבורים שאין להם רשות - איך אוכל לקום ולרקוד אם המצב נראה כפי שנראה? הקב"ה צוה לך שעכשיו תרקוד ותתן הודיה. הלא בכל שבת הוא כך. כיון שנכנסת השבת, האדם מצוה להתחזק וללבוש אדרת של שמחה. הרי אפילו בתשעת הימים, כאשר השכינה מתאבלת על חורבן הבית ובני ישראל מתאבלים עמה, כיון שנכנסת השבת (ואפילו בתשעה באב שחל להיות בשבת) צוה הקב"ה שישכחו מהכל וישמחו ויתנו לו שירות ותשבחות, וכפי שפירשו **הצדיקים**: "אוהבי ה' המחכים לבנין אריאל", ומכל מקום: "ביום השבת קודש שישו ושמחו". איך אפשר? הלא הצער גדול! התשובה היא, **שעכשיו רצון ה' שנעבדו באופן זה ומקיימים את רצונו.**

אם האדם שרוי במצב קשה, אין ספק שבליל הסדר אינו מרגיש כפי שהוא מרגיש ביום סגריר פשוט, שהרי בליל זה הוא אומר הלל ומרגיש תענוג של קרבת אלוקים. וכמו-כן אין שום ספק שביוה"כ בנעילה הוא מרגיש אחרת וכן בשמחת תורה.

דבר זה מלמדנו **שבתוך המצב הקשה שהאדם נמצא בו, נפתחת עכשיו תקופה חדשה, תקופה של ימים טובים שבה יוכל להתנחם קצת מצעריו ולראות איזה זיק של אור דרך צוהר קטן שנפתח.** הוי אומר: הגם שהאדם שרוי בחורף פרטי, אין זה מכריח שכל חודשי השנה יהיו אצלו באותו מצב, אלא **בט"ו בשבט מתחילה תקופה חדשה.**

ט"ו בשבט הוא ראש השנה לתקופה חדשה זו. **הקב"ה אומר לאדם: אני הוא זה שאומר לך מה שליחותך בעולם,** אני הוא זה שמביא לך את ניסיונותיך, אני הוא זה שנותן לך מצבים חורפיים, ואני אומר לך שבחמשה עשר באב (המקביל לחמשה עשר בשבט) אתה יכול להניח את מגלך (כדאיטא בגמרא שקראו ליום זה "יום תבר מגל" - יום שבירת המגל). מעתה ואילך אתה יכול לשבת וללמוד.

פושטים צורה ולובשים צורה

הן כל אחד מבין שהוא צריך לרכוש את היכולת לסגור את חלון דמעותיו ולהתחיל לשיר ולרקוד בשמחה גדולה, והרי כל חתונה הוא כך - בעת ההכנה לחופה ובחופה עצמה חלון הדמעות פתוח לרווחה ואח"כ באה עת הריקודים והחלון

המים, שהיא מצוה הנותנת ברכה במים, וכשצריכים שהתבואה תתברך, הקב"ה נותן לנו מצוה של עומר ושתי הלחם.

כשהוא רעב לא כל שכן

הנה במסכת **ברכות** (לה, א) למדו ברכה ראשונה בקל וחומר מברכת המזון – "אם כשהוא שבע מברך, כשהוא רעב לא כל שכן". ולכאורה תמוה, הא תינח כשהוא שבע שיש לו על מה להודות, אבל כשהוא רעב, על מה יודה, הרי לא נהנה עדיין. אך התשובה פשוטה שהרי את הברכה הראשונה מברך האדם כשהוא כבר מחזיק את הפרי ביד ומבין שהוא הולך לאכלו אך עדיין לא אכלו, ואם כן שפיר יש לעשות קל וחומר, כי לאחר שהאדם שבע, גופו מרגיש שאין לו כבר על מה להודות, שהרי אין חסר לו כלום עכשיו ואינו זוכר את עומק הצער שהיה לו קודם שנעשה שבע. מה שאין כן **כשהאדם כבר מחזיק את הפרי ביד מצד אחד, ומצד שני הוא עדיין מרגיש את צער רעבונו ומבין כמה פרי זה נחוץ לו להשקיט את רעבונו, הוא מלא רגשי הוריה להקב"ה על הפרי שנתן לו.**

חמשה עשר בשבט הוא הזמן לברך ברכות מעין אלו. **ביום זה מודה האדם להקב"ה על האילנות שכבר נמצאים מוכנים בידו, שהרי מכאן ואילך הם רק הולכים לכיוון טוב כאשר הם מתחילים לבלבל ולצמוח, אך עדיין אין הוא רואה זאת בעיניו – אכן כן, עכשיו תן תודה, עכשיו תברך בורא פרי העץ, עכשיו תכין**

כך הקב"ה מודיע לאדם שט"ו בשבט הוא ראש השנה ובו מתחיל סדר חדש, וכפי שאומרים בשם **הגה"ק מצאנו** זיע"א שמראש חודש שבט עד שבועות יש יו"ט אחת לשבועיים: ר"ח שבט, ט"ו בשבט, ר"ח אדר (ובשנה זו יש להוסיף פורים קטן, ור"ח אדר ב'), פורים, ר"ח ניסן, פסח, ר"ח אייר, פסח שני ול"ג בעומר, ר"ח סיון ושבועות. אין זה אמרה נאה בעלמא, אלא **סימן הוא שהבנין מתחיל להבנות, הקיץ מגיע...**

בורא פרי העץ

והנה אחת מהדרכים לעבוד עבודה זו היא על-ידי שמברכים על הפירות. ויש בזה הבנה נפלאה. **כשהאדם מברך בורא פרי העץ ביום ט"ו בשבט, הוא אומר כך: האילן יבש וקר, ריק מפירות, אך יודע אנכי שעכשיו הוא מתחיל לגדל את פירותיו, כי כך אמרה התורה וכך היא המציאות, ולכן אני כבר יכול לברך עכשיו.** ואע"פ שאינו רואה, היהודי אינו צריך לראות, והרי כך אמר התנא: איזהו חכם? הרואה את הנולד. לא צריך להיות בשביל זה בעל מדרגה. צריך רק לראות את הנולד, דהיינו מה שיגדל באילן – פירות נאים ויפים משובבי עין.

ואכן **הצדיקים'** אמרו שהברכות שמברכים בט"ו בשבט מוסיפות תת כח באילנות שיגדילו פירות נאים, כי באמצעות הברכות אנו מגלים דעתנו שאנו מכירים בדבר, וכפי שאמרו **חז"ל בר"ה** (טז, א) שכשאנו צריכים שהמים יתברכו הקב"ה נותן לנו מצוה של ניסוך

לא היו ימים טובים בישראל כט"ז בשבט. יו"ט פירושו שהאדם מתקרב להקב"ה, יו"ט פירושו שעולים לרגל ומתראים עם הקב"ה. **יום זה הוא יום שהאדם יכול להבינו וללמוד להודות קודם שרואים בעינים**, ואם כן הוא בוודאי יו"ט גדול מאוד לנשמת האדם.

סעודה להודות על הישועה. בזה טמון הביטול, ההכנעה וההודיה של האדם במצב זה שהוא נמצא. **האדם יודע שהישועה מוכנה לו, ימות הקיץ עכשיו מתחילים, אבל אין הוא צריך לראותם ולשבוע, כי אם ישבע, לא יוכל להודות כפי שהוא יכול להודות עכשיו.**

לע"נ ביילא בת ר' יעקב ע"ה
נדבת בנה ידידנו הר"ר זאב ברגובסקי הי"ו

יום שני פרשת יתרו - חמשה עשר בשבט תשפ"ב

חובת היהודי למצוא את הזהב בתורה

פני המלך. מבאר שם ה'בית אהרן' שכך הוא בענין התורה, כי יש לה לתורה כמה אופנים של הבנה, פשט, רמז, דרוש וסוד, אך תשוקת האדם ורצונו להבין כל ענין שהוא לומד בפנימיותו.

כל הרוצה ליטול יבוא ויטול

זהו היסוד הכתוב בזוהר וכל יהודי מחויב לדעת אותו. והאמת **שהבעש"ט הק' הוריד יסוד זה לכל יהודי פשוט, שלא נעלה בדעתנו שהזוה"ק מדבר אל האדם ואומר לו כך: דע לך שיש פשטות התורה אשר אותה אתה יכול להשיג, ויחד עם כן יש גם סודות עמוקים בתורה, רזין דרזין, שאתה צריך להאמין שהם קיימים ושיש צדיקים שיודעים אותם. אל תבין שכל יהודי פשוט, כל שיגשג אל לימוד התורה בגישה הנכונה, דהיינו שיעמיד את עצמו ככלי קיבול מתוך רצון אמיתי להוציא ממה שהוא לומד עוד מהלך בעבודת ה', ולהבין בכל מצוה שהוא עוסק בה מהי הנקודה, מהו העומק, **מה עליו לעשות עמה כדי להיהפך ליהודי יותר אמיתי, ימצא בכל מה שילמד פנימיות עמוקה מאוד.****

וסיבת הדבר, כי **מה שהאדם מחפש, זה מה שהוא מוצא.** אם יחפש האדם

טיפח רוחן של מכחישי פנימיות התורה

אחד מהיסודות החשובים ביותר שאנו יודעים בענין פרשת קבלת התורה הוא, שכל מה שאנו מבינים בתורה, בין כשלומדים פסוק בתורה, בין כשלומדים משנה, בין כשמתייגעים בסוגיא בגמרא, אנו יודעים שהבנה זו שאנו מבינים היא רק אחת מדרכי ההבנה והיא רק לבוש להבנה עמוקה בהרבה.

בל נעלה בדעתנו ח"ו שמה שאנו רואים בעינינו ומבינים בשכלנו, זהו סוף עומק כוונת התורה. וכן איתא **בזוה"ק** (בהעלותך קמט, ב): **טיפח רוחן של אותן שאומרים שאין בתורה רק פשוטי התורה. הוי אומר: אדם כזה שחי עם טעות כזו צריך להסתלק מן העולם, כי הוא מביא את התורה, שהרי הוא מקטין ומצמצם אותה.**

ובספה"ק **"בית אהרן"** (פרשת נשא קיג, ד) מרחיב בזה וזה לשונו: יש כמה סוגים באנשים שרוצים לראות את המלך, יש מהם שרואים היכלא דמלכא שסוברים שזהו ראיית המלך, ויש מהם שרואים לבושין דמלכא, ויש אנשים שרואים את גוף המלך, אבל אנשים חכמים אינם מתקררים דעתם רק מגמתם לראות את

הנלמדות בי"ג המידות, כי רצונו יתברך היה שאומות העולם לא יוכלו להבין את התורה, אלא ילמדוה כפי הבנתם ויעשו טעויות בכל מצוה ומצוה וכך לא יוכלו לעולם להגיע לראיית פני המלך, כי **ברית כרת הקב"ה רק עמנו שנוכל להתקרב אליו ולמצוא אותו על-ידי לימוד תורתו וקיום מצוותיו ואין רצונו שזרים ייכנסו בברית הזו.**

אכן אף הגוי יכול להוציא את החומש מן הארון ולתרגם אותו וללמוד אותו כפי הבנתו, אבל כמה שילמד, תמיד יישאר מחוץ להיכלא דמלכא, כי **רק לנו נתן הקב"ה את תורתו ורק לנו נתן רשות להידבק אליו באמצעות התורה, ולכן השאיר את כל ההלכות האלה בסוד, ומעתה אפילו בקרב בני ישראל, רק מי שיידע מסוד זה ויחזור לדעת אותו יעסוק בתורה בעיון ובעמל, רק הוא יוכל למצוא את הקב"ה בעצמו. ולפי ערך יש לזה בלי סוף מדרגות, וככל שיוסיף האדם לעמול ולהתייגע, כך יוסיף לראות יותר את פני המלך.**

א-ל מסתתר בחביון עוזו

י"ג המידות שהתורה נדרשת בהן, הוא לא רק י"ג המידות אשר בהן נהג משה טובת עין ומסרן לישראל כדאיתא בנדרים שם, אלא הוא מבטא את הרעיון **שהאדם צריך למצוא את הסוד שמסתתר בכל פסוק בתורה.** הן כך אנו רואים, שהאדם יכול לעבור על פסוק אחד מאות פעמים וביום בהיר אחד הוא מגלה שיש בו הבנה פשוטה ונפלאה הנוגעת לעבודת ה' שלו. בכל פסוק

אסמכתאות לטעויותיו - ימצא אסמכתאות לטעויותיו; אם יחפש גמטריאות - ימצא גמטריאות, **ואם יחפש את הקב"ה בעצמו - ימצא את הקב"ה בעצמו.** נחוץ מאוד להבין זאת, **שהדבר תלוי באדם, בביטולו להקב"ה ובתשוקתו למצוא את הקב"ה בתורה שהוא לומד.** אין הדבר תלוי בכשרונו של האדם, אלא בגישתו אל לימודו. ויבין **שככל שיוסיף להכין את עצמו קודם לימודו וללמוד בסגנון זה, ימצא עוד ועוד דברים הנוגעים לו לעבודת ה' שלו להלכה למעשה.**

י"ג מידות שהתורה נדרשת בהן

נרחיב יותר על-פי דברי ה'כתב סופר': הנה אנו יודעים שהתורה מורכבת מפסוקים מפורשים הנראים לעין הקורא, ומי"ג מידות שהיא נדרשת בהן. ולמשל, כתוב 'לָה' באשה וכתוב 'לָה' בעבדים, ילפינן בגזירה שוה שעבדים דינם שוה לנשים בענין קיום המצוות, כי כך ניתנה הלכה למשה מסיני לדרוש גזירה שוה זו. וכן יש עוד הרבה לימודים שלומדים בגזירה שוה, ועוד הרבה שלומדים במידות אחרות, כגון קל וחומר, היקש, בנין אב, מה מצינו, כלל ופרט, כלל ופרט וכלל וכו' וכולן ניתנו הלכה למשה מסיני ואינם מפורשים בפסוקי התורה.

והשאלה היא מדוע באמת לא נכתבו מפורש בתורה כל ההלכות האלה שנלמדות על-ידי י"ג המידות? והתשובה היא על-פי מה שכתבו **חז"ל** במסכת **נדרים** (לה, א) שהקב"ה לימד 'פלפול' למשה רבינו, הכוונה להלכות אלו

ולדברי ה'כתב סופר' קל להבין את השייכות, כי זה שהקב"ה צמצם את חכמת התורה באופן שנוכל לגלות את סודותיה ולפתוח את מעיינותיה, זה שהוא גילה לנו את הסוד איך להגיע אל כל האורות שבתורה כדי לקבל מהלכים חדשים בעבודת ה' ולהבין את דרכי ה', כל זה נובע מהאהבה הגדולה שהוא אוהב אותנו, ונמצא שכל מידה מ"ג המידות שהתורה נדרשת בהן, היא גילוי של רחמים, וכאילו אמר הקב"ה: כשבני ישראל יהיו בדור האחרון לפני ביאת המשיח, איך יידעו מהי ישרות? הרי העולם יהיה אז מלא שקר ורמיה, והאדם לא יוכל לפנות לשום מקום בלי למצוא מאה שקרים! על כן אגלה להם באהבתי אותם את הסוד איך להתקשר אל האמת. ילמדו תורה, ידרשו את י"ג המידות וכך יתקשרו אל האמת. וכאמור, "י"ג המידות הן רק דוגמא למושג שהאדם יכול ללמוד תורה באופן שהתורה מלמדת אותו איך להסתכל על החיים.

לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום

ה'כתב סופר' מביא שם בשם אביו ה'חתם סופר' זצוק"ל שזהו פירוש הכתוב "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל". משפטיו היינו ההסבר של התורה שעל ידו יודע האדם איך ללמוד את התורה ואיך להגיע על ידה אל האמת. ועל זה אמר: "לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום". הקב"ה לא נתן לאומות העולם את האפשרות הזאת. זוהי הסיבה שכל הדברים הנדרשים והנלמדים

בתורה יש הבנות עמוקות, וכל לומד שיבקש ללמוד ולהבין כדי להתעלות בעבודת ה', ימצא הבנות כאלה. וגם כשילמד סוגיא בגמרא, אם ילמד שוב ושוב ויבקש לדעת, ימצא שם אור גדול שיאיר לו את חיו.

הנה הבאנו ממהר"ח ויטאל זיע"א בענין התפילה שיחזור האדם על פסוק אחד כמה וכמה פעמים, וכמה נפלא הוא שבמקור מהרח"ו כותב זאת בענין לימוד המשנה. מהלך פשוט הוא אך מעורר פליאה. מי שרואה שאין לו טעם בלימוד, אחד מהעצות הפשוטות הקיימות לכך היא - שילמד משנה אחת שוב ושוב, לא מתוך לחץ ולא מתוך נסיון לחדש משהו, אלא בשלוה ונחת מתוך ביטול לאותיות המשנה, ואז הקב"ה מסייע לו ושולח לו הארה בשכלו. הוי אומר: **הסודות קיימים בתורה, אלא שהקב"ה רצה שלא כל אחד יוכל למצוא אותם, רק מי שיתבטל לתורה.**

כנגד י"ג מידות של רחמים

ויש להבין הבנה נפלאה לפי דברי ה'כתב סופר'. ידוע **מספרי הצדיקים** ש"י"ג המידות שהתורה נדרשת בהן הן כנגד י"ג מידות של רחמים. ולמשל, **מידת קל וחומר היא כנגד מידת א-ל שהיא המידה של רפואה**, כמו א-ל נא רפא נא לה. וכן כתבו שמהאי טעמא כאשר דורשים את י"ג המידות מעוררים חסדים גדולים, וכן כתבו שמהאי טעמא אין עונשין מן הדין, כלומר בקל וחומר, כי הקל וחומר מעורר חסד ולא דין.

האחים עליו, מה עשה? נתחכם וקרא לבנו האהוב וגילה לו דעתו שרצונו ליתן לו את הבורות, אך הודיע לו שיעשה זאת בשום שכל כדי שהדבר לא יעורר את קנאת האחים עליו. הלך המלך אל בניו ושאל אותם אם הם יודעים איך להוציא זהב מן ההר, וכשאמרו לו שאינם יודעים, אמר להם: אם כן אין אתם זקוקים לבורות אלו כי לא יהיה לכם כלום מהם מאחר שאינכם יודעים להוציא מהם זהב. הבנים הסכימו לדברי אביהם המלך, ואז הלך המלך לבנו האהוב ולימד אותו את כל החכמה איך להוציא את הזהב מן הבורות, ואח"כ קרא לבניו האחרים ואמר להם: הרי אמרתם שאינכם צריכים לבורות אלו, אם כן אתן אותם לזה ואתם תקבלו מתנות אחרות.

והנמשל הוא, שתורתנו שקיבלנו איש מפי איש עד למשה מסיני, אילו לא היינו יודעים איך להוציא ממנה את הזהב, היינו נשארים עם הבורות לבד, בורות חלולים אשר כמותם הציע הקב"ה גם לאומות העולם. הרי כשהקב"ה חזר בין האומות ושאל אותן אם רצונן לקבל את התורה, הוא הודיע להם רק שיש בה תרי"ג מצוות, רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה, אך לא גילה להם איך להוציא מהן את הזהב, ולכן מיאנו לקבלה. רק כשנתן את התורה לישראל, לימד אותם איך למצוא בהן את הזהב.

ראו מה בין בני לבן חמי

יש זהב בתורה. רבותי! אסור להישאר עם הבורות בלי הזהב. הלא טיפשות היא! יש אנשים רבים כל-כך שכבר יושבים

לא נכתבו מפורש בפסוקי התורה, כי **רצונו יתברך היה שיעברו מדור לדור, וככל שהאדם יחזור ויחפש מתוך כוונה טהורה, יגלה מהם עוד ועוד.**

ונראה להוסיף על זה לפי הידוע ש"יעקב" הוא הבחינה הנמוכה של בני ישראל, ו"ישראל" הוא הבחינה הגבוהה, כי לכן אמר הכתוב: מגיד דבריו ליעקב - דבריו הכתובים מפורש בתורה, ניתנו גם לפשוטי העם. אבל משפטיו, דהיינו **ההסברים לדעת איך ללמוד את מה שכתוב בתורה - לישראל, כי בשביל זה צריך האדם להתרומם מעט ולגשת אל לימודו בגישה הנכונה, דהיינו להגיע בהכנעה ובביטול ומתוך רצון אמיתי למצוא דרכים ומהלכים בעבודת ה'.**

הקב"ה הערים על האומות

ועוד הביא שם ה'כתב סופר' בשם אביו הוספה נפלאה ליסוד האמור: ידוע מה שאמרו **חז"ל (ע"ז ב, ב)** שקודם מתן תורה חזר הקב"ה על כל האומות ושאל אותם אם רצונם לקבל את התורה ולא רצו, והתמיהה גדולה ועצומה: אם הקב"ה רצה ליתן לנו דווקא את התורה וכמו שמברכים "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו", למה חזר תחילה על כל האומות לראות אולי יקבלו הם את התורה?

מיישב ה'חתם סופר' על-פי משל: מעשה במלך שהיו לו כמה בנים, אך אחד מהם היה אהוב לו יותר מכולם, ובדעתו היה ליתן לו בורות שהיו לו בחצר ארמונו שכאשר חופרים בהם מוצאים בהם זהב, אך לא רצה שהדבר יעורר את קנאת

עסיסית?! מוכרח להיות בזה איזה מהלך של היתר. היתכן שהתורה אוסרת זאת?! לא! לא יתכן, שהרי אני חי על זה.

היו משתגעין ומתלהטין אחריה

זה נקרא "כל עצמה של אומה זו". אומר ה'חתם סופר': יש לי תשובה. בוא אלי ואומר לך: אם אתה מרגיש כך, סימן הוא שהשייכות שלך אל התורה היא רק אל גופי התורה ואינך מוצא את הזהב, כי לכן אתה מוכן, או שמא מעדיף, לוותר על ענין מסוים בתורה. אילו היית יודע איך להוציא את הזהב מהתורה, היית משתגע ומתלהט אחריה והיית מבין למה צעקה נשמתך נעשה ונשמע כשעמדה למרגלותיו של הר סיני. הן הן, נשמתך רדפה אחרי התורה, אהבתה קלקלה את השורה. למה? נשמתך אינה מבינה? התשובה היא שכאשר מציעים לו לאדם בורות של זהב מבלי ללמד אותו איך להוציא מהם את הזהב, אינו רואה בו שום דבר מעורר התפעלות בכדי שירצה לקבלו, אכן, אם כבר נתנוהו לו, בעל כרחו יענה אמן. מה יעשה? היות שהוא כבר כאן, יעשה כמה שיוכל, ויקווה שימצא היתרים לכל מה שמכביד עליו. אבל אם יבין שכאשר לומדים איך להוציא את הזהב מוציאים זהב, ירצה עוד ועוד.

זה מה שיהודי צריך להבין - כשקיבלת את התורה, קיבלת אותה ביחד עם כל ההלכות שניתנו למשה מסיני. אל תישאר במדרגה התחתונה, אלא צא וחפש את הזהב. קודם כל **תתפלל לה' שיאיר את עיניך ולבך למצוא את הזהב, ואז**

עם הגמרות, עם התורה שבעל-פה, אך אינם מתחילים להבין שהקב"ה נתן להם את התורה כדי שיוציאו ממנה את הזהב. **הרי האדם יכול להגיע למדרגות נעלות כל-כך, להזדכך ולתקן את מידותיו כדי שאור התורה יחדור בנפשו.** ואם אין האדם עושה כן, הלא הוא נשאר ממש כמו הגוי. אם היה נשאל אם הוא רוצה לקבל את התורה ואף אחד לא היה שומע, היה עונה גם כן כמו הגוי - "איני רואה מה אני מקבל כאן. מה? להתאפק מללכת אחרי התאוות והיצר? זה הכל?!"

אכן כן, לאנשים רבים יש הרגשה חיצונית (הרגשת הגוף, לא הרגשת הנשמה, כי נשמת היהודי יודעת את האמת) כאילו כל עצמה של אומה זו אינה בנויה אלא על זה. מה? אינך מרשה לי לגנוב? כלום?! אף לא מהמדינה? הרי אני חי על דברים מעין אלה! אינך מרשה לי לפעול בכוחי ובעוצם ידי?! הלא אני חי על זה! אני חי על כבוד, אני חי על פרסום. מה?! כל הדברים האלה אסורים לפי התורה?!

הוא מסתכל על התורה ואומר בדיוק מה שאומות העולם אמרו. למה? כי הוא רואה רק את גופי התורה ולא את הזהב הטמון בה, וכיון שכן, הוא סבור שאין התורה מציעה לו כלום. לכן הוא מחפש בכל עת למצוא היתר לעצמו - "אולי בכל זאת הדבר מותר?". הוא מרגיש שההיתר מוכרח, כי - "בלי ההיתר, איך אעשה כסף? לא יתכן שהקב"ה יתאכזר עלי כל-כך לאסור עלי את הכל". וכמו כן בענין מאכלות אסורות ובענין דיבורים אסורים - "זה אסור וזה אסור... עד כדי כך?! אסור לי ליהנות מאיזו רכילות

להוציא את הזהב מן התורה. משה רבינו קיבלו מהקב"ה במתנה, אך נהג בו טובת עין ונתנו לישראל. בהיותו רועה נאמן ידע שזהו הנקודה העיקרית אשר הקב"ה רוצה ליתנה לישראל. הוא הבין שהקב"ה רוצה מהטעם הכמוס עמו שחלק זה יעבור לישראל על-ידי רב דווקא, כי לכן נתנו לו ולא לישראל, אבל הוא צריך עכשיו ליתנו לישראל. וכיון שמשה הבין זאת, אמר: **בשביל לקנות את קדושת התורה, את זהב התורה, צריך לפרוש עוד יום. בשביל זה צריך תשובה, בשביל זה צריך פרישות מתאוות העולם הזה.** זה לא יעבוד בלי זה.

וזה לשון ה'כתב סופר': אם לקבל את התורה כמו שהיא כתובה לפנינו ולפרש אותה כפי פשטות חכמת האדם (כמו שעשה תלמי המלך), לא היה צריך קדושה, שהרי כל חכם לב יבין את זה, אבל **מי שרוצה להגיע לדעת עליון, מי שמשתוקק ומייגע עצמו להבין סודות התורה, הקב"ה מאיר עיני איש ואיש לפי מדרגתו וקדושתו ופרישתו, ולכן צריך שלושה ימים של הכנה ופרישות.**

אכן יגעת ולא מצאת אל תאמין. אפילו אם האדם נמצא היכן שהוא נמצא. אין כתוב כאן שהאדם צריך להמתין עשרים שנה כדי שיוכל להשיג איזו הבנה או עמקות, או להגיע לקרבת אלוקים. אלא **כל שהאדם מתייגע באמת** (והראיה שכונתו אמיתית, שהרי הוא מקדים תפילה ליגיעתו), **הקב"ה בוודאי יתן לו.**

ה'כתב סופר' מסיים בדרך צחות ומליצה בענין מה שכתוב גבי תלמי המלך שלאחר שתרגם את התורה יונית

תהרהר בתשובה ותתישב ללמוד, וכיון שתחפש את האמת, תמצא זהב. תלמד ספרי מוסר, תלמד ספרי חסידות, תלמד את הספרים שמחזקים את יסודות היהדות, ותמצא זהב. אם אין האדם יודע מה זאת אמונה או מה זה בטחון, וכששואלים אותו, הוא עונה איני יודע, יקשה לו עד מאוד להגיע אל הזהב. רק על-ידי תשובה וביטול וחיפוש אחרי חיפוש, זוכה האדם לטעום את הזהב, וכיון שהוא טועם, מיד הוא מתחיל לחשוק בו. יתכן שעדיין יהיה לו קשה פרט זה או פרט אחר, מכל מקום לא יהיה מוכן לוותר על שום פרט מפרטי התורה, ילך ויתחבר אל התורה מיום ליום.

היו נכונים לשלושת ימים

מוסיף ה'כתב סופר': **חז"ל** אמרו בענין פרישות בני ישראל קודם מתן תורה שמשה רבינו הוסיף יום אחד מדעתו, כי הקב"ה צוה אותו להפריש את בני ישראל רק יומיים והוא אמר להם לפרוש שלושה ימים ודחה בכך את קבלת התורה ביום אחד. ולכאורה יפלא: ממה נפשך, אם היו צריכים לפרוש שלושה ימים למה לא אמר לו הקב"ה, ואם לא היו צריכים לפרוש שלושה ימים, למה הוסיף משה עוד יום?

מבאר ה'כתב סופר' והוא הפלא ופלא: בשביל להבין את התורה כמו שהיא כתובה, היה די בהכנה של שני ימים, אבל משה רבינו קיבל מהקב"ה **'פלפולא דאורייתא'**. פלפול פירושו **היכולת להתחבר אל הקב"ה על-ידי התורה, היכולת להתדבק אל הקב"ה, היכולת**

מדרגתו. הרי לאדם יש ספיקות עוד לפני שהוא יודע את כל התורה כולה, לאדם יש מצבים שהוא צריך לפסוק בהם לכאן או לכאן ואינו יכול לשאול את פי רבו תמיד, אך כשיש לו ישרות הלב, הוא יודע מה לפסוק, ומאחר שהאדם יודע בכל יום שיצטרך לפסוק באיזה ענין בביתו איך להתנהג, הוא משקיע את עצמו בעיון התורה ומתפלל להקב"ה שיאיר לו את עיניו, ואז הוא מודה להקב"ה על התורה פי כמה וכמה, שהרי הוא מבין עד כמה התורה מהפכת אותו לאיש אחר ומחברת אותו להקב"ה.

כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל

כעת נביא הוספה נפלאה מדברי ה'אהבת שלום' מקאסוב זי"ע"א (פרשה זו): בפסוק נאמר: "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל", ופירש רש"י: לבית יעקב - אלו הנשים, תאמר להן בלשון רכה. ותגיד לבני ישראל - עונשין ודקדוקין פרש לזכרים, דברים הקשין כגידין. ובאוה"ח הק' הקשה איפה הם הדברים הקשים כגידין? הרי מיד לאחר מכן הקב"ה אומר להם דברי אהבה וחיבה בלבד - אַתֶּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם וְאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים וְאָבָא אֶתְכֶם אֵלַי, וְעַתָּה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמָעוּ בְּקוֹלִי וּשְׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי וְהִיִּיתֶם לִי סֻגְלָה מִכָּל הָעַמִּים כִּי לִי כָּל הָאָרֶץ, וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלַכְתּוֹת כְּהַנִּים וְגוֹי קְדוֹשׁ אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּדְבְּרֶן אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּבְפִרְט יִקְשֶׁה לִפְנֵי מַה שֶּׁפִּירֵשׁ רש"י:

חשך העולם ג' ימים, כי אז נתברר ששלושת הימים שפרשו קודם מתן תורה היה לחינם, שהרי לתורה כזו כמו של תלמי המלך, אין צריך שלושת ימי הגבלה, אלא יכולים להיות שקועים בעולם הזה ותוך כדי ללמוד תורה כזו.

עיונה של תורה

דברי ה'כתב סופר' הם לימוד עצום שבבילנו. לצערנו יש אנשים שחושבים שעיון התורה פירושו לומר עוד איזו הגדרה או עוד איזו חקירה או עוד איזה חידוש בדרך ההסברה. הרי כל אלה רק לבושים הם כדי להגיע אל עיון התורה האמיתי. עיון התורה ניתן כדי שיוכרח האדם להשקיע את עצמו בתורה על כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, והכל לתכלית אחת, כדי לברר מה רצון ה' - "מה אמר רחמנא? ובמה זה נוגע אלי? איך מצוה זו נוגעת אלי? איך ענין זה נוגע אלי? איך השקפה זו נוגעת אלי?".

הרי אלוקים עשה את האדם ישר אלא שהמה בקשו חשבונות רבים, ועל-ידי התורה אפשר לחזור אל הישרות. ואז יבין האדם בבחירות רבה מה יש לו לעשות ובכל-כך הרבה ספקות היה מבין מהי התשובה הנכונה. הרי כל התשובות כתובות בתורה, ואע"פ שאין האדם יודע את כל התורה כולה, הוא יכול להגיע אליהן.

אמנם כן, הצדיקים והחכמים שיוודעים את התורה, אצלם התשובות בהירות יותר. אבל גם מי שאינו בגדר צדיק וחכם, יכול להגיע אל התשובות לפי

לדביקות עצומה. והנה שתי מדרגות יש בקרב השומעים דיבורים כאלה, המדרגה הנמוכה היא של מי שמתחיל לרקוד מרוב שמחה, **והמדרגה הנעלית יותר היא של מי שמתחיל להתבייש** – "אם באמת הוא כך, ראה איך אני נראה", וזה גורם לו לתקן עוד ועוד. ומי שנמצא במדרגה זו, אינו יכול להמציא לעצמו היתרים. אם הקב"ה לא היה נותן לו את זהב התורה, אולי אז היה יכול להמציא לעצמו היתרים, אבל עכשיו שנתן לו את זהב התורה, איך יוכל? קצת דרך ארץ! קצת אנושיות! הרי לא יתכן שהתורה תהיה ח"ו בבחינת נזם זהב באף חזיר.

והנה כשאמרו **חז"ל**: "יצר תינוק ואשה שמאל דוחה וימין מקרבת" כוונתם שאותו דבר עצמו יתכן שיהיה שמאל דוחה ויתכן שיהיה ימין מקרבת. והאמת שהוא דבר פלא ויסודי גם בענין חינוך. אומרים לאחד איזה דבר, יתכן שיפעלו עליו לקרבו, ויתכן שיפעלו עליו להבין שעליו לתקן את עצמו. על זה אמרו **חז"ל** שצריך לדבר עם היצר, התינוק האשה באופן שבתחילה יבינו אותם כדברי קירוב, אך לאחר מכן כשיעלו קצת במדרגה, יבינו מהם שעליהם לתקן את עצמם.

מבאר ה'אהבת שלום' שזהו הפשט: הקב"ה אמר למשה: אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל, לא פחות ולא יותר, ואותם דברים ממש יתקבלו כאמירה רכה אצל בית ישראל, ובאותו זמן ממש יתקבלו כדיבורים קשין כגידין אצל בני ישראל. ואין החילוק בין הנשים והאנשים בלבד, אלא כל מי שיהיה

"אלה הדברים - לא פחות ולא יותר", הרי שלא היו דיבורים מעבר לדיבורים חביבים אלה.

מיישב ה'אהבת שלום' על-פי משל: מעשה במלך בשר ודם שיש לו שרים ועבדים המנהיגים מלכותו והוכן בחסד כסאו ומתנהג עם השרים והעבדים בחסד גדול להטיב עמם ולקרבתם בכל מה דאפשר, ובזה הוא נותן להם כח ועוז ותעצומות שיתאמצו בכל פעם ביתר שאת ועוז להנהיג מלכותו בלי שום התרשלות ורפיון כלל. והנה בין השרים והעבדים הנ"ל מי שהוא בער ולא יידע אזי הוא מסתכל בעצמו שהוא כדאי לזה ההתקרבות בעבור עבודתו בתמימות למלך, ואדרבא, מגיע לו עוד כהנה וכהנה. לאפוקי מי שהוא איש משכיל ומבין בגדלות המלך ובשפלות עצמו, אזי הוא ימצא בעצמו חסרונות בעבודתו, כי לפי גדלות המלך ראוי לעבדו ולשרתו ביתר שאת ועוז ובעיניו הוא אינו ראוי להתקרבות זאת. ואדרבא, הוא מתבייש מאוד בחשבו - שפל ערך כמוני יהא מקורב למלך גדול ונורא?! בושתי וגם נכלמתי להרים פני אליו. וכמה שהוא מקורב יותר, הוא מתבייש יותר, והקירוב אצלו הוא לו כמדקרת חרב מצד גודל הבושה.

הרי אני לפניך ככלי מלא בושה וכלימה

מבאר ה'אהבת שלום': **הקב"ה דיבר עם בני ישראל דיבורים של אהבה** ואמר להם: רצוני לומר לכם מה אתן לכם עם נתינת התורה. עם התורה אתן לכם את עצמי, כך שתוכלו להגיע על-ידי התורה

רובן חסידים, וכן אמרו בפרק **כל היד** (יה, א) ומקרא מלא הוא **המה ראו מעשה ה'**, **ואיך נחוש שתיכף יחזור לסורו להעיד עדות שקר** במאי דלא איכפת ליה ואפילו היה רשע שברשעים עיי"ש.

פירושו של דברים **שכאשר האדם רואה שהקב"ה מטיב לו, אם הוא במדרגה נמוכה, הוא רק מודה לו וממשיך לשגרת חייו**. אין אדם זה מופרך, שהרי סוף כל סוף הוא זוכר שיש מנהיג לבירה ונותן לו הודיה, אבל הוא רק בבחינת "כה תאמר לבית יעקב", כי מי שהוא בבחינת "ותגיד לבני ישראל" עושה חשבון של אחד ועוד אחד - אם הקב"ה מטיב לי כל-כך, היתכן שאשאר מגושם כל-כך?!

זהו היסוד! כשהקב"ה הודיע לבני ישראל שהוא נותן להם את זהב התורה ולא רק בורות חלולים שאי אפשר לדלות מהם את הזהב, הוא בעצם דיבר אליהם דיבורים קשין כגידין, כי הבינו שמעתה ואילך אינם יכולים להמשיך להתנהג כפי שהתנהגו עד כה. דומה הדבר למי שלאחר כמה שנים שישב בכולל כאברך מן המניין נתמנה לראש כולל, שמעתה אין דיבורו והילוכו כפי שהיו עד כה, כי הוא מבין שדיבורו והילוכו הראשונים אינם מתאימים יותר למעמדו. אף כאן, כשיבין האדם שהקב"ה נתן לו את זהב התורה, ויבין את משמעות הדבר, יבין ממילא שהדיבורים האלה הם קשין כגידין, כי לאחר שהוא נמנה על ממלכת כהנים וגוי קדוש, איך יתאים לו להמשיך בהתנהגותו הישנה.

במדרגה נמוכה, יתקבלו הדברים אצלו כאמירה רכה ויתחיל לשמוח ולרקוד, ומי שיפתח את מוחו, יתקבלו הדברים אצלו כדיבורים קשין כגידין, כי יאמר: **אם הקב"ה מחבב אותי כל-כך, היתכן שאני נראה כפי שאני נראה?! מעתה אין לי ברירה אלא לשנות את דפוסי ההתנהגות שלי**.

והאמת שיסוד זה נוגע לנו גם באופן כללי, כי **כל פעם שנראה שהקב"ה מטיב לנו, יחד עם זה שניתן לו הודיה, נעשה חשבון בנפשנו - אם הקב"ה מטיב עמי בכל עת לפני משורת הדין, הלא אין זה אנושי שאמשיך להתנהג כפי שאני מתנהג...**

המה ראו מעשי ה'

ויש להביא בענין זה **משו"ת התשב"ץ** (ח"א סו"ס עז), שם עוסק הרשב"ץ בשאלה מורכבת של עיגון כאשר עד אחד שהיה בשבי ביחד עם הבעל, מעיד עליו שמת, ותוך דבריו, כשהוא דן אם אפשר להחזיק את העד בכשרות, הוא כותב בזה הלשון: ועוד עם היותו מוחזק לנו זה העד בכשרות וקיימא לן בגוויה דלא משקר, יש ענין אחד שמחזק שאינו מעיד בשקר, שהרי לא עבדי אינשי דמשקרי בשעה שהם נצולים ונעשה להם נס, וזה נעשה לו נס שניצול משבי הקשה מכולן, וכדאיתא בפרק **השותפין** (ב"ב ה, ב), וגם ניצול מנחשול שבים, והרי הוא בשעתו כחסיד שבחסידים, ומשנה שלימה שנינו בפרק עשרה יוחסין (קידושין פב, א) הספנין

מדור עיון תפלה

שיעור ל"ח

לזכות יחזקאל זאב מאיר בן מלכה צפורה
פטרוני מדור עיון תפלה

לע"נ הרה"ח ר' מרדכי בנימין ב"ר חיים זאב ז"ל

נדבת בנו שיחי'

יום רביעי פרשת בשלח - י' שבט תשפ"ב

פינוי הלב מכל רגש והתפעלות כדי לזכות לאהבת ה'

ואין לזה שום שייכות למצות ק"ש, וכפי שיש עוד מצוות הכתובות בפרשה זו ואינן שייכות לק"ש, כגון מצות תפילין ומצות מזוזה.

ברם, להלן נבאר שמצות ההתמדה בתורה אינה מצוה נפרדת, אלא היא חלק בלתי נפרד מיסוד מצות ק"ש.

ובכן, איך נוכל להבין את מצות ההתמדה המבוארת בפסוקים אלה באופן שנבין איך היא שייכת למצות ק"ש וכן שכל אחד יוכל למצוא שם את עצמו ויתכוון למה שאומר?

ישגה בה תמיד

נבוא לראות את דברי הראשונים ומתוך דבריהם נבין בע"ה את המהלך הנכון והראוי בביאור מצוה זו. הנה **הרמב"ם** בהלכות **תשובה** (פ"י ה"ו) כתב: **דבר ידוע וברור שאין אהבת הקב"ה נקשרת בלבו של אדם עד שיִשְׁגָה בה**

מה ענין ההתמדה לק"ש?

בפרשת ק"ש ניכר מאוד שההתמדה בתורה היא חלק בלתי נפרד ממצות ק"ש, שכך נאמר שם: **וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה הַיּוֹם עַל לְבָבְךָ, וְשִׁנְתָּם לְבִגְיָה וְדַבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּפִירְשׁוּ חז"ל** מצוות אלו על מצות לימוד התורה, ולמדים אנו שדברי התורה צריכים להיות תמיד על לשונו של אדם.

אולם הדבר צריך ביאור מה שייכא ההתמדה למצוה זו, ולכאורה עניינה רק אחדות ה' ואהבת ה' - שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד זה אחדות ה', ואהבת את ה' אלוקיך זה אהבת ה'. ואכן יתכן שיבוא אדם ויאמר שהפסוק והיו הדברים האלה וגו' מורה על מצוה אחרת שאינה שייכת למצות ק"ש - האדם מצווה להיות מתמיד גדול בתורה וללמוד לא רק ביושבו בביתו בנחת אלא גם בלכתו בדרך וכו'

ומוסיף שם: **והענין על דרך משל** שיהא נזכר באהבת השם תמיד כזכרון החושק תכלית החשק בתשוקתו ששיג להביאה אל ביתו.

פירוש, כתוצאה מכך שיוסיף במוחו עוד ועוד מחשבות של אהבה, יתחילו המחשבות האלה לחזור אליו מאליהן, בדומה למי שחושק בדבר מה שהוא נזכר בו תמיד ואינו מש מזכרונו. אך זהו כבר התוצאה, ואילו אנו עוסקים כעת בחלק העבודה.

ועוד כתב שם החינוך: **והעובר על זה וקובע מחשבותיו** (כלומר, לא שחולפות לו מחשבות במוחו, אלא שקובע מחשבותיו) **בענינים הגשמיים ובהבלי העולם שלא לשם שמים**, רק להתענג בהם לבד, או להשיג כבוד העולם הזה "הכוזב" להגדיל שמו, לא לכוונה להטיב לטובים ולחזק ידי ישרים, ביטל עשה זה ועונשו גדול. וזאת מן המצוות התמידיות על האדם ומוטלות עליו לעולם.

מן הקל אל הכבד

האמת שיש לדבר זה מדרגות רבות ומגיע עד לדביקות בה', אך החינוך מלמדנו איך להתחיל לעלות על הסולם, והוא שיבין האדם שאם הוא מתלהב מהענינים הגשמיים והם תופסים אצלו מקום רחב בלבו, הרי הוא מבטל את מצות עשה זו, כי על ידי זה הוא מונע את עצמו מלהרגיש טעם בק"ש, שהרי הם זה לעומת זה, כי לב האדם נקשר עד מאוד לאותו דבר שהוא חושב בו הרבה כלשון הרמב"ם. ולכן אם הוא ממעט קצת

תמיד כראוי (שיחשוב בה וישים בה את כל מעייניו) **ויעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה, כמו שצוה ואמר בכל לבבך ובכל נפשך.**

מבואר בדברי הרמב"ם שהדבר כבר מבואר בפסוק "בכל לבבך ובכל נפשך", כי בכל נפשך אין כוונתו באיכות בלבד כלומר בשעה שעוסק במצוה זו ישקיע בה כל כוחות נפשו, אלא גם בזמן, והיינו כל היום כולו, כי בלי זה אין האהבה יכולה להתקשר בלב האדם.

ירגיל מחשבתו באמונתו ויחודו

ובספר החינוך כתב במצות אהבת ה' (מצוה תי"ח): **דיני המצוה, שראוי לו לאדם שישים כל מחשבתו וכל מגמתו אחר אהבת השם וכו' סוף דבר יעשה כל יכלתו להרגיל מחשבות לבו כל היום באמונתו ויחודו, עד שלא יהי רגע אחד ביום ובלילה בהקיצו שלא יהא זוכר אהבת אדוניו בכל לבו.**

הן האדם חושב בכל עת, ולדברי המומחים הוא חושב כל יום שישים וחמש אלף מחשבות שונות. **יתחיל האדם להחליף את מחשבות לבו במחשבות על הקב"ה**, שיהיו לו לכל הפחות כמה מאות מחשבות כאלה במשך היום. ולמשל, כשהולך ברחוב, **יחשוב על הקב"ה, על גדלותו, על כך שהוא מנהיג את העולם ושאף אחד אינו יכול להרים את ידו בלעדיו**. וכך ילך ויוסיף במוחו **עוד מחשבות כאלה ועוד מחשבות - "עד שלא יהי רגע אחד ביום ובלילה בהקיצו שלא יהא זוכר אהבת אדוניו בכל לבו"**.

רגשותיו. וזה נכון בכל מיני הרגשות, הן ברגש הפחד כאשר בין רגע לחץ דמו של האדם ומהירות דפיקות לבו יעלו, והן ברגש התאווה, וכן הלאה. מחשבות האדם מחוברות ללבו בחיבור גמור וקובעות איך יפעל ואיך ירגיש.

מלמדים אותנו הראשונים **שהדרך לעבוד על רגשות הלב היא על-ידי כמות, כי הכמות יוצרת את האיכות.** דרך קלה ופשוטה שכל אחד בכל מדרגה שהוא יכול לעשותה. **כמות המחשבות שהאדם חושב, היא זו שבונה את איכות החיבור שלבו מרגיש לאותו ענין.** אכן ללא ספק גם **איכות המחשבות קובעות את החיבור,** כי הנה אם למשל האדם שרוי בכעס גדול על איזה דבר, אין הוא זקוק לכמות גדולה של מחשבות כדי להתחבר לאותו הרגש, שהרי הוא כבר מחובר ועומד מתחילתו.

נניח שהאדם עומד בפינת בית המדרש לבוש בחליפה חדשה שזה עתה קנה וכוס קפה בידו, והנה עובר אחד במרוצה בלי להסתכל ימין ושמאל, נותן לו דחיפה חזקה וכוס הקפה נשפכת על חליפתו החדשה, והגרוע מכל שהלה אינו עוצר להתנצל אלא ממשיך הלאה בדרכו כאילו לא היה. הנה אדם זה לא חשב שישים וחמש אלף מחשבות על פלוני, ואפילו אינו מכירו, אך הרושם כבר נותר בלבו, הוא כבר כועס עליו ושונא אותו. וכל-כך למה? משום שהמחשבה היתה חזקה מאוד, כי היא באה כתוצאה ממהו שנגע ללבו. וכעין זה אם אחד יביישנו ברבים, לא יצטרך לאלפי מחשבות כדי להתרגש, אלא בין רגע יתרגש וכעס עליו עד מאוד.

מלחשוב בעניני העולם הזה, והגם שהוא מכיר את מדרגתו ויודע שהוא מבין בעניני עולם הזה ונהנה מהם, עם כל זה הוא עושה הכל כדי שהענינים הגשמיים פחות יתפסו מקום אצלו, הרי הוא מתחיל לעלות על הסולם.

אם למשל נכנס לאיזה מסיבה מגושמת, יסתפק בכך ואל ירוץ בצאתו לפרסם לכל ידידיו את ה'תענוגים הגדולים' שהיו לו שם, ואם יעשה כן, אל ידמה בנפשו שיוכל אח"כ להתפלל מעריב ולקרות ק"ש כהלכתה, ויהיה אם כן כמבטל מצוה זו, וכפי שפסקו הראשונים והוא הלכה למעשה, ולדברי הרמב"ם אין צריך להיות עילוי גדול להבינו אלא דבר ידוע וברור הוא.

מח שליט על הלב

אמנם מדברי הראשונים אנו באים להגדרה נפלאה. לבו של אדם עמוק מאוד, ואם ירצה האדם לדעת כמה יוכל לאהוב את הקב"ה, יסתכל כמה הוא אוהב איזה דבר גשמי ומשתוקק אליו. הנה יש בני אדם שכאשר באים למדוד את לחץ דמם, לחץ דמם עולה מעצם המחשבה שהולכים למדוד אותם, ומה הם עושים? הם קוראים באיזה ספר כדי להסיח דעתם לדבר אחר ורק אז מודדים להם את לחץ דמם ורואים את מצבו האמיתי. הוי אומר: מחשבות האדם הם אלה שקובעים את מידת לחץ הדם ואת מהירות דפיקות הלב, וכל כמה שהאדם מוסיף לחשוב באיזה דבר, הוא מתקשר אליו יותר וזה משפיע במישרין הן על מידת לחץ דמו ועל מהירות דפיקות הלב והן על

תמונה ברורה בראש איך זה ייראה, ושילמתי עליה והקדשתי בשבילה שבוע שלם, והנה כל התוכנית ירדה לטמיון. אך עכשיו אני מחליט שזה לא מעניין אותי. נכון, המטבח שלי לא ייראה עכשיו באופן המושלם ביותר; הסלון שלי לא ייראה עכשיו כפי שרציתי עם השולחן והכסאות והאורות והמראות הזורקות ניצוצי אור. אך לא איכפת לי, לא מעניין אותי. שיהיה כפי שהוא עכשיו וזה בסדר גמור.

זה לא ייעלם לגמרי בבת אחת. מידי פעם המחשבות יחזרו אליו - למה הוא עשה לי את זה? הרי אמרתי לו שיביא בצבע אדום, למה הוא הביא בצבע לבן? אמרתי לו שיביא את הארוך, למה הביא את הקצר? אבל כל פעם הוא יעצור שוב ויאמר: זה לא מעניין אותי.

ולא יעשה זאת מתוך יאוש, אלא מתוך הבנה שזה יבוא לו על חשבון אהבת ה'. הוא יאמר כך: אם דבר זה יעניין אותי כל-כך ויתפוס מקום כה רחב בלבי, לא יתכן שהדברים הרוחניים יעניינו אותי. כי כך כתב הרמב"ם שלא יתכן במציאות ששניהם יקנו שביתה בלב ויחיו בשלום זה לצד זה. ואין אנו עוסקים כעת בחלק שבו האדם אומר: מאת ה' היתה זאת והוא בהשגחה פרטית מדוקדקת. חלק זה הוא בוודאי גם כן מצות עשה דאורייתא, אך כעת אנו עוסקים במצות עשה דאורייתא אחרת, והיא - מצות אהבת ה'. יש אמונה ויש אהבה.

מצות אהבת ה' פירושה שלבו כובש את כל כולו, ומי שנפשו עגומה עליו

תיתי דסתר אהרדי

אולם אם האדם רוצה להרגיש בלב אהבת ה' ורואה שאין לבו מתפעל ואין עיניו זולגות דמעות מהתרגשות, יידע שזה מפני שהוא שקוע בעניינים גשמיים, כי מציאות היא שמי ששקוע ראשו ורובו בגשמיות, והיינו שמחשבותיו עוסקות בגשמיות בין בכמות בין באיכות וכל דבר שאינו לפי רוחו, נוגע לו בעמקי נשמתו, אינו יכול להתחבר לאהבת ה', כי ההתחברות לעניינים הגשמיים היא סתירה מוחלטת עם אהבת ה'.

בו ברגע שיתחיל האדם להרגיל את עצמו במחשבות של אהבת ה' ולהתנתק מהמחשבות הגשמיות, והיינו על-ידי שיאמר: "דברים אלו אינם מעניינים אותי", יכשיר את עצמו לאהבת ה'.

לא מדובשך ולא מעוקצך

האדם נמצא באמצע שיפוצים בביתו. הוא רוצה שהתוצאה תהיה מושלמת באופן מכובד ונאה, והנה הזמין דבר מסוים ושלם עליו מראש סכום גדול ובסוף הגיע סוג אחר לא כפי שהזמין. העגמת נפש שלו גדולה. הוא מתקשר לקבלן והדיונים מתחילים - זה הטעות שלו, זה קרה בפשיעתו. אמרתי לו עשר פעמים. מי יצטרך לשלם? ולפעמים כבר אי-אפשר להזמין את הסוג הנכון, ועכשיו שום דבר לא יתאים בגלל זה. מעשים שבכל יום הוא וזו רק אחת מתוך אלפי דוגמאות. ובכן, אם האדם נעמד ומחליט: זה לא מעניין אותי! לפני דקה זה כן עניין אותי. איני מרמה את עצמי. היתה לי

של המשבצות או של העיגולים? עונה לו אבי החתן בקוצר רוח: איני יכול להגיד לך עכשיו. זועק הלה: אם לא תתן לי תשובה עכשיו, לא אוכל להזמין. אני חייב לדעת עכשיו. אבי החתן מנסה להתנער ממנו, אך הלה אינו מרפה. כשאבי החתן רואה שאינו מרפה, מה הוא אומר לו? - איני יודע, תעשה מה שלבך חפץ. מה הפשט בזה? הוא בכעס עכשיו על הנגר? לא! הוא לא בכעס עליו, אבל זה לא מעניין אותו? הרי נושא גדול היה זה בביתו! התשובה היא, שכאשר האדם מבין שאחד בא על חשבון השני, ואם יכניס עכשיו את ראשו בידיית הארון לא יוכל להיות נוכח בחופת בנו ולהרגיש את רגשות ההודיה לה' שזיכה אותו להוביל את בנו לחופה, הוא מוכן להחליט שזה לא מעניין אותו.

וכאמור, ההחלטה אינה נובעת אצלו מיאוש, אלא מפני שברור לו במוחו שהגם שבזמנים אחרים ידיות הארון מאוד מעניינות אותו, עכשיו אינן מעניינות אותו כלל, וזאת מפני שיש דבר אחר שמעניין אותו הרבה יותר מהן והוא מבין מבלי שאף אחד ילמד אותו, שאם הידיות יעניינו אותו ויתפסו מקום במוחו ולבו, לא יוכל להיות נוכח בחופה. הוא יודע שאין לו את האפשרות לבקש עכשיו מאשתו להתקרב אל המחיצה ולישא וליתן יחד במשך עשרים דקות בענין הידיות. הוא מבין מאליו שזה יבוא על חשבון הקבלת פנים והחופה, ולכן הוא מחליט שהן לא מעניינות אותו.

אומרים לנו הראשונים שכאשר האדם

ודואבת - למה עשה לי פלוני כזאת? או - הייתי צריך לעשות אחרת, ויש לו ספק - אני צריך לחשוב שזה בהשגחה מאת ה' או שמא אני צריך לחשוב שלא התנהגתי כשורה ואני צריך לחזור בתשובה (או שאני סתם שלימול)? ותוך כדי שכל זה קורה לו, הוא מתנער מעפרו ואומר: **איני סבור שכדאי שדבר זה יתפוס מקום בלבי**, ולכן אני מוכן לקום ולהכריז שאינו מעניין אותי.

ואם תאמר אם החליט שאינו מעניין אותו, למה זה חוזר אליו? התשובה היא, מפני שהחליט רק פעם אחת. הוא רוצה, יש לו תשוקה שזה לא יעניין אותו, אבל הרי הוא בשר ודם. אך אם יחליט מאה פעמים שזה לא מעניין אותו, זה יפסיק לגמרי לעניין אותו.

חשבון של שכר כנגד הפסד

ואמנם כשהוא מחליט שזה לא מעניין אותו, הוא צריך להבין מאין נובעת החלטתו. ידמה זאת למי שמחתן את בנו ועומד דקות ספורות לפני הצעידה אל החופה, ופלאפוגו עמו שהרי הוא מחויב לסדר גם את עניני הגשם ואינו יכול להתעלם מכל אלה שבוודאי יפנו אליו בשאלות ובבקשת שכר, הלא הם המנגנים ובעלי האולם וכו'. והנה הוא מקבל צלצול. הוא עונה מבלי לדעת במי מדובר, ומתברר לו שמדובר בנגר שהזמין אצלו ארון לפני חודש. הלה מתחיל לדבר: אתה זוכר שדיברנו לגבי הידיות של הארון ושלחתי לך שלוש דוגמאות לבחירה? אני ממתין לתשובה בדחיפות. תגיד לי במה בחרתם, בדוגמא

לשלם, הוא כסף. כשהאדם משלם כסף, הוא יודע שהוא סיים עם פלוני ויכול להמשיך בשגרת יומו, מה שאין כן כשהוא משלם בדברים אחרים. יש מי שאחד תובע ממנו חוב על סך אלף שקל, אומר לו החכם: כדאי לך לשלם לו את האלף שקל אע"פ שאתה סבור שהוא רמאי ואע"פ שמצבך הכלכלי דחוק מאוד, כי זהו המחיר הזול ביותר, ואם לא תשלם לו בכסף, הלא תצטרך לשלם לו את עצמך, תשלם את הקריאות שמע שלך, את בניך, את השבתות שלך, ולפעמים גם תצטרך לשלום בסוף את האלף שקל.

שקר אין לו רגליים

כל אחד יכול לבחון את עצמו לראות באיזו מדרגה הוא נמצא, וכל אחד מהמדרגה שעליה הוא עומד, יכול לבחור לעלות לעוד מדרגה אחת קטנה, והיינו שיחליט על דברים מסוימים הפוגשים אותו במשך היום שהוא מסלק אותם מראשו - אינם מעניינים אותי. ויאמר זאת לעצמו שוב ושוב כשהוא מבין למה אינם מעניינים אותו.

יאמר לעצמו: עד עכשיו הם עניינו אותי ואני יודע למה. והאמת שאם היה האדם מתבונן, היה מבין למה הם עניינו אותו עד עכשיו וממילא יוקל לו לעמוד בהחלטתו. ולמשל, בשיפוץ הבית, כשיבדוק יגלה שהתעניינותו היתה בנויה על שני שקרים, השקר האחד מפני שראה פעם פרסומת עם תמונה של בית נאה ונוצץ והיה כתוב שם שמי שיש לו בית כזה יש לו תענוג עולם הזה. והאמת שזה

מחליט החלטה כזו ביום בהיר אחד לפני שהוא נכנס להתפלל ערבית או אפילו בשעה אחרת ביום, וזאת מפני שהוא מבין שאם דבר פלוני יעניין אותו, זה יתפוס לו מקום בלבו ולא יוכל לחשוב מחשבות של אהבת ה' באופן שלבו יתרגש ויתפעם, הרי הוא מקיים בזה מצות אהבת ה'.

המחיר יקר מדי

ראינו את לשון הרמב"ם: "שאין אהבת הקב"ה נקשרת בלבו של אדם עד שיִשְׁגָה בה תמיד כראוי, ויעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה". יטען האדם: אינני במדרגה כזו שאוכל לעבוד את ה' עשרים וארבע שעות ביממה. אכן כן, הרמב"ם ידע זאת, אף הוא היה חי בעולם הזה וידע שיש אנשים פשוטים שצריכים להתחיל מבראשית, ללמוד ולהתפלל ולקיים סור מרע ועשה טוב באופן הפשוט ביותר. ואמנם אף הוא מדבר אלינו ואומר: עזוב את כל הדברים שאפשר לוותר עליהם, כל אותם דברים שאם לא יתקיימו כפי רצונך, לא יבוא העולם אל קצו. עזוב אותם! אל תהיה כה קשור בלבך אליהם!

טוען האדם: מה אעשה שהם מעניינים אותי? התשובה היא, שאם תבין שעל-ידי שאתה כל-כך עסוק בדברים אלה, אתה נעשה קשור אליהם ומחמת כן אינך יכול להתקשר לדברים אחרים החשובים מהם, תבין שהמחיר שאתה משלם יקר מדי ואינו כדאי לך.

אנשים אינם קולטים איזה מחירים יקרים הם משלמים בחייהם. העולם אומרים שהמחיר הזול ביותר שאפשר

אותו, אלא מפני שהוא רוצה להשאיר את לבו פנוי לאהוב את הקב"ה. וזה עובד! הקב"ה משלם על זה. אחר-כך כשיגיע לק"ש, ירגיש אהבת ה' בלבו, כי הלב מוכרח לאהוב, ואם לא יאהב דברים גשמיים, יאהב את הקב"ה.

בענין הדוגמא שהבאנו לעיל ממסיבה מגושמת - אל תחקה שטויות! אל תרדוף אחרי הכבוד המדומה! להיפך, תתרחק מדברים כאלה! מאס אותם! שהרי **הרודף אחרי הדברים האלה מבטל מצות עשה. וכשתתרחק מדברים כאלה ותחתם תמלא את לבך במחשבות רוחניות, הקב"ה ישלם לך ותזכה לאהבת ה'.**

מצב הקריאת שמע תלוי בבחירת האדם

נמצאנו למדים שהאדם בוחר לעצמו איזו ק"ש תהיה לו. הקריאת-שמע של האדם מעידה עליו היכן היה היום, מה עניין אותו. אם עניין אותו בכל לבו ונפשו דברים מגושמים, לא תהיה לקריאת-שמע שלו שום פנים. הדברים אכן מבהילים, אבל **רק אם נודה על האמת, נוכל להתחיל להשתנות.** הוא בא לבית הכנסת ומתנענע אנה ואנה, אבל 'לבו' היכן הוא? הרי קודם לכן רגז על מישהו ודיבר עליו בכעסו - 'פלוגי שוטה הוא', והצטדק לאמור שהוא מתכוון לתועלת כי הוא רוצה ליצור עולם יותר מתוקן (כדרכם של בני אדם, שכאשר מצפונם אומר להם שהם עוברים עבירה, הם מיד משתיקים אותו ברשות התורה), ועכשיו הוא רוצה לקרות ק"ש. היכן לבו? לבו אבד ואיננו כי לקח אותו איש פלוגי!

שקר וכזב, כי אין לאף אחד בית כזה וזה לא נראה כלל כך בעולם המעשה, וחוץ מזה, גם אם היה האדם 'זוכה' לבית כזה, לא היה תענוגו בעולם הזה מתחזק בכלום. מדובר אם כן בדמיון בעלמא. והשקר השני הוא "כבוד מדומה". הוא חושב שאי פעם יבוא אליו מישהו ויתפעל מיופי דירתו, או יעשה שמחת שבע ברכות וכולם יעמדנו נפעמים ויאמרו לו: פלאי פלאים! איך עשית? איפה קנית? וכן הלאה. שני שקרים הם המורידים את האדם לטמיון, והם אלו שגרמו לו עד עכשיו שדברים אלו יעניינו אותו.

אין אנו מתכוונים לומר שהאדם צריך שיהיה לו בית שבור ודולף מכל צד, אך השאלה היא כמה מקום זה תופס אצלו עד שהוא נעשה שבור ורצוף וכועס על אנשים ויוצא מכליו. והרי כקורא ק"ש הוא, אך לא על הקב"ה אלא על דבר אחר, וכאילו אומר "ואהבת את דבר פלוגי ופלוגי בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך, ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך". הוא לקח איזה דבר גשמי והכניסו שם, שהרי הוא חושב עליו עשרים וארבע שעות, ואף חולם עליו, וזה כובש את כל כולו.

אומר הרמב"ם: **האדם צריך לעבוד על זה בשני אופנים.** הראשון, **לחשוב עוד ועוד מחשבות רוחניות, כי הכמות יוצרת איכות.** והשני, **שכאשר יזדמן לו איזה דבר שמעניין אותו הרבה מאוד, יעזוב אותו.** הרי בדרך כלל ממילא אינו יכול בכלל להחזיר את המצב לקדמותו, אך **יבין שלא מחמת היאוש הוא עוזב**

"ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך" כולל גם לאהוב את הקב"ה יותר מהצער העמוק שיש לו לאדם בסוגיות הרוחניות.

הצדיק נתן את חלקו בעולם הבא להקב"ה

נטעים זאת במעשה: ה'מאור עינים' הגיע פעם לעיר שלא היה שם מקוה והתחיל לדבר עם התושבים ולזרום לבנות שם מקוה, וכיון שראה שדבריו נופלים על אוזניים ערלות, הודיע שמי שיבנה את המקווה הוא מעניק לו את חלקו בעולם הבא. הגיע יהודי אחד והניח על השולחן את כל הכסף הנצרך לבניית המקוה. מיד הוציא ה'מאור עינים' דף ועט וכתב שטר חתום כדת וכדין שהוא מקנה לו את חלקו בעולם הבא. ואז קרא ה'מאור עינים' ואמר: בק"ש אנו אומרים **"ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך", בכל מאודך פירושו שהאדם צריך למסור את כל נכסיו להקב"ה, והנה אני אין לי לא כסף ולא נכסים. הדבר היחיד שיש לו הוא חלקי בעולם הבא. על כן אני נותן את חלקי בעולם הבא למען כבודו יתברך, כדי שיהיה מקוה בעיר להרבות טהרה בישראל.**

שמעינן מהכא שכאשר האדם מגושם מאוד, עליו למסור להקב"ה את תשוקתו לעבור עבירה. אבל אנשים גדולים שאין להם נסיון של עבירה, הדבר היחיד שהם יכולים למסור, הוא הפסד רוחני. זה מה שאנו רואים ממעשה זה של ה'מאור עינים' וזה מה שאנו רואים

אכן מי שרוצה שיהיה לבו אוהב את ה', צריך להזהר שלא למסור אותו לדברים אחרים. זהו היסוד שהבאנו בשיעור הקודם מספר החרדים, שלא יצטרך אח"כ לעבוד על אהבת ה', אלא היא תבוא ממילא. אם לבו יהיה פנוי מדברים אחרים וילמד מעט ויתפלל מעט, ממילא תהיה לו אהבת ה'.

ותחי רוח יעקב אביהם

ובזה נבין את מה שכתוב בכל הספרים בענין יעקב אבינו שמתעם זה קרא ק"ש בשעה שפגש את יוסף. כשיעקב אבינו ראה שלבו מתרגש באופן שלא התרגש מעודו, אמר: אותי מעניין הקב"ה; רק הקב"ה תופס מקום בלבי. ניצל את שעת הכושר וקרא ק"ש.

הרי פקדו אותו צרות קשות ושום דבר לא עניין אותו. הדבר היחיד שעניין אותו והיה איכפת לו ממנו, הוא יוסף הצדיק. איה בני? ועכשיו כשפגש אותו לאחר זמן כה רב שבכה והתאבל עליו, התרגש כפי שלא התרגש מעודו, זאת מפני שפגישתו עמו היתה ענין רוחני גדול מאוד כדאיתא בספה"ק. אך יעקב הבין שגם את התרגשותו זו עליו למסור להקב"ה, ושיעצור בשעה זו ויאמר: רבוננו של עולם! אתה מעניין אותי יותר מפגישתי עם יוסף בני.

אמנם קשה להשיג מדרגה זו, אך הדבר פותח לנו פתח להבין שזוהי האמת וגם כשהאדם איבד דבר רוחני, הוא מצווה מצד מצות אהבת ה', להסיר את כאבו מלבו ולהרגיל את מחשבתו שהצווי

אינם יכולים למסרו לו. יש לך דבר שבאמת צריך לעניין את האדם, כי אין זה דבר של הבל, **וכשאתה לוקח אותו ומוסרו להקב"ה** ואומר לעצמך כשהשאלות נוקבות את לבך "הקב"ה צוה עלי לאהוב אותו יותר מענין זה המטריד אותי", **הרי אתה מקיים מצות אהבת ה' באופן הנעלה ביותר.**

רצוננו לראות את מלכנו

וכך כתב בשו"ת הרשב"א (ח"ה נה) שזה היה נסיונו של אברהם אבינו בעקידה. הקב"ה אמר לאברהם: קח נא את בנך את יחידיך אשר אהבת, אשר הוא כל כולו רוחני, ואשר אף הבטחתי לך כי ביצחק יקרא לך זרע, ואחרי שזה עניין אותך, תקום ותאמר: אבל אני אוהב את הקב"ה יותר".

ומה יעשה האדם לאחר שאמר שהוא אוהב את הקב"ה יותר? **יחליט בדעתו שוב ושוב שדבר פלוני אינו מעניין אותו כי הוא רוצה לקרות ק"ש - אני רוצה לקרות ק"ש ואני אוהב את הקב"ה יותר מכל הצרה הזאת, ולכן היא לא מעניינת אותי**. הרי הוא גם בנו של הקב"ה, כי שלושה שותפין באדם, והוא מכיר בעצמו את מצבו. **על כן אני מוסר**

מיעקב אבינו שקרא ק"ש בעת פגישתו עם יוסף.

יתור על כאב רוחני

אכן יהודים רבים עומדים בפני נסיון זה, כאשר הם שבורים ורצוצים מחמת ענין רוחני. ולמשל, מפני שבנם אינו הולך בדרך הישרה, וזה נוגע להם בלבם יותר מכל. יש להם עוד נסיונות רבים בחייהם, אבל מה שאכפת להם הוא מצבו הירוד של בנם. הרי לב יהודי יש להם, ואיך לא תדמם לבם כאשר רואים את בניהם בכי רע.

אומר הקב"ה למי שנמצא בנסיון כזה: זה שלבך כואב לך, מובן מאוד, וזה בא ממקום טהור מאוד. אך תבין שאם זה יצליח לרסק אותך, אין זה עבודת ה'. יש שהאדם מרגיש שאם זה לא יעניין אותו, זה יוכיח עליו שאינו אוהב את ה' - "איך תרצה שזה לא יעניין אותי? הרי מדובר ברוחניות! מדובר ביראת שמים!". אמנם על האדם להבין שזה שבתחילה זה כואב לו, זה בסדר גמור, אבל אם יתן לכאב זה לשבור אותו ולהיקבע במחשבתו יותר ויותר, הרי זה יבוא על חשבון המחשבות של אהבת ה' וממילא לא יוכל לקרות ק"ש. אדרבא! הרי אתה יש לך הזדמנות למסור להקב"ה דבר שרוב בני האדם

ת. ז"ל הרשב"א שם בביאור פרשת שמע: והזהירנו להיות חשק עבודתו ואהבתו ית', מבזה כל החשקים. כאומרו (שה"ש ח, ז): אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה. והוא מדתו של אברהם אבינו עליו השלום שניתן לו בן בעת זקנתו, אחר היותו חשוך בנים, ושנתאוה לו כל ימיו. והיה המעולה שבמין האנושי, ועיקרו בחפץ חסד, ונעשה לו אכזרי לאהבת בוראו, לשחוט אותו בידו. ועזב ושכח אהבת בנו יחידו, אשר אהבו תכלית אהבה, וחשק להיות אהבתו גוברת, ומשכחת כל החשקים והתאות. והוא שנקרא: אוהב; באומרו (ישעיה מא, ח): זרע אברהם אוהבי.

ט. ראה 'בית אהרן' בליקוטים מבנו הרה"ק רבי אשר מה שסיפר מהמגיד הק' מקאז'ניץ זי"ע בענין זה. ראה עוד 'בית יעקב' (אלכסנדר) בהעלתך ד"ה ויצעק.

לבי, יש לי את ההזדמנות למסרו. את כל הדברים שבעולם, של רוחניות ושל גשמיות, אני מוסר להקב"ה כי אני אוהב אותו יותר מהם. זהו היסוד. וככל שהאדם מרגיל עצמו בכך בכמות ובאיכות, הקב"ה נותן לו בשכרו אהבה בלב, והתוצאה תהיה שיוכל לקרות ק"ש יותר כתיקונה.

את המצב להקב"ה ומסיח אותו מדעתי ומלבי. מבחינתי הן נקראות מחשבות זרות, כי הן מונעות אותי לקרות ק"ש. אסור שיהיה לי שום דבר שיעניין אותי יותר מהקב"ה, וכן כתב להדיא האוה"ח הק' (פרשת ואתחנן) שהקב"ה צריך לעניין את האדם יותר מבניו ויותר מכל דבר אחר. אדרבא! דווקא מפני שזה צובט את

מדור שבת קודש

שיעור כ'

לע"נ ר' יעקב שמואל ב"ר אלתר אהרן ז"ל
נדבת משפחת פרייליך הי"ו
פטרונני מדור שבת קודש

נדבת הר"ר נפתלי וואלפין הי"ו

לרגל אירוסי בתו עב"ג החתן ישראל יוחנן הארניק ני"ו
בן הר"ר בן ציון הארניק הי"ו

יום חמישי פרשת בשלח - י"א שבט תשפ"ב

הצתת אור הנשמה על-ידי הדלקת נרות שבת קודש

החיוב להדליק נר שבת הוא משום שלום ביתו. ולפי הפשטות הכוונה שלא ייכשלו בני הבית בעץ ואבן מחמת החושך ויבואו לידי קטטה ומריבה.

שלום בית - מידת היסוד

אולם על-פי הקבלה יש לטעם זה ביאור עמוק, וכמו שהרחיב לבאר בספר "סידורו של שבת" (שורש שני) שהדלקת נרות השבת ממשיכה שלום עליו, על בני ביתו ועל כל העולם כולו. אכן יש ללבן דבר זה היטב כי יסוד גדול הוא בשבת קודש. ובכן, מידת השלום היא ליטול שני דברים בעלי תכונות הפוכות, אשר לכאורה מהוות סיבה מספיקה למריבה ומחלוקת, ולהשלים ביניהם. ועל פי סוד מדובר במידת היסוד, כי אחד מהכינויים של מידת היסוד הוא "שלום".

הדלקת נר בשבת חובה

שנינו במסכת שבת (כה, ב): "אמר רב נחמן בר רבא אמר רב: הדלקת נר בשבת - חובה". ולאור זה כתב הרמב"ם (הלכות שבת פ"ה ה"א): הדלקת נר בשבת אינה רשות אם רצה מדליק ואם רצה אינו מדליק, ולא מצוה שאינו חייב לרדוף אחריה עד שיעשנה כגון עירובי חצרות או נטילת ידים לאכילה, אלא חובה.

ועוד אמרו חז"ל (שבת כג, ב) שהדלקת נר שבת חשובה יותר מיין לקידוש ומהדלקת נר חנוכה, כי שלום ביתו עדיף, ולכן אם אין לו כסף גם לזה וגם לזה, יקנה נרות שבת. ואמנם בימינו שהבית מואר באור החשמל, כתב מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל שאין הלכה זו שייך בימינו. אך עכ"פ אנו רואים שטעם

הרה"ק ה'אבני נזר' זיע"א לבאר ענין הדלקת נר שבת, וזה תוכן דבריו: בימות החול יש מלחמה גדולה אצל האדם בין הגוף והנשמה. הנשמה מושכת למעלה והגוף מושך למטה. אך **בשבת קודש הגוף נכנע לנשמה**, וכמו שאמרו "חז"ל (ירושלמי דמאי ד, א) "עם הארץ אימת שבת עליו", וסיבת הדבר **כי בשבת קודש הנשמה מתחזקת וגופו נחלש**, ולכן **אפילו מי שיש לו גוף מגושם, גופו נחלש מעט בשבת, וזה גורם להשלים בין הנשמה והגוף.**

ביאור נפלא הוא, כי באמת הנשמה נשארת נשמה והגוף נשאר גוף, אך **מה גורם להשלים ביניהם? ההכנעה.** כי מתי אין שלום בין שני הפכיים? כל זמן שאין המקבל נכנע למשפיע. והגם שדיברנו בארוכה בענין **המשפיע שמחויב להתנהג בעונה כלפי המקבל כדי שיוכל להשפיע עליו**, הלא הדברים ברורים שכמו כן **על המקבל להכניע עצמו בפני המשפיע כדי שיוכל לקבל את השפע.** וכמו כן הוא בענין הגוף והנשמה, כי הנשמה היא המשפיע והגוף הוא המקבל, שהרי הנשמה היא זו שמחיה את הגוף בכל רגע, וכשהנשמה תפרח ממנו, מיד מוטל כאבן שאין לה הופכין. וכיון שכן, הדבר פשוט **שהגוף צריך להיכנע בפני הנשמה, כי כך הוא הסדר שהמקבל מכניע את עצמו בפני המשפיע.**

הן אמת שאף הנשמה צריכה לעשות את חלקה, והוא להתאזר בעונה, דהיינו **להוריד את דברי התורה שהיא לומדת עד למדרגת הגוף כדי שגם הוא ירגיש מקושר אליהם.** אך עכ"פ **עבודת הגוף**

והסיבה פשוטה, כי מידת היסוד היא המדה שבה הקב"ה מקשר בין שמים וארץ, בין רוחני לגשמי, אשר הם שני הפכים גמורים. והנה על מנת לעורר מידה זו, עלינו להתנהג בה בעצמנו, **וזה מה שמוטל עלינו בשבת קודש - לעורר את מידת היסוד.**

וכשנתבונן בענין שלום בית, נראה שמדובר בענין זה ממש, שהרי הדבר גלוי וידוע לכל שתכונותיהם של האיש והאשה הן תכונות הפוכות, ובכוונה תחילה עשה כן הקב"ה, הוא נתן לכל אחד מהם דעת שונה וכלים אחרים לעבוד אותו בהם, ואדרבא, **זוהי העבודה הגדולה של 'שלום בית', שיבואו האיש והאשה בעלי התכונות והדעות ההפוכות אלו מאלו ולשכון יחד בשלום ובשלווה.**

הרי מעיקרא דדינא, אם האיש אומר שאינו מבין את אשתו, אך סימן הוא שהוא איש בריא בנפשו, כי לכן יש לו סגנון מחשבה אחר משלה. וכך צריך להיות. וכתוצאה מכך יש להם אופנים שונים של עבודת ה', עשיות שונות ומהלכי מחשבה שונים. ואז מוטלת עליהם העבודה לשכון בבית אחד, להתקשר יחד, ולהביא לשלימות חדשה שיכולה להיעשות רק על-ידי חיבור שמים וארץ.

בשבת הגוף נכנע לנשמה

כעת נבאר את השייכות לשבת קודש. הנה בספה"ק "שם משמואל" (חנוכה תרע"ט ערב שבת ליל ב') הביא בשם אביו

ימות החול הם זמן של מלחמה - הגוף צועק והנשמה צועקת בחזרה. אבל בשבת קודש שאז הגוף נכנע לנשמה, נעשה ביניהם שלום. וזהו שלום בית. הכוונה לשלום בין הגוף לנשמה, כי האדם הוא הנשמה והגוף הוא בית הנשמה. עד כאן תוכן דברי ה'אבני נזר' וביאורם.

השלום תלוי ביכולת לשים גבולות

וזה כבר יספיק לנו להבין בפשיטות שבדרך כלל (לאפוקי מצבים קשים ומיוחדים) מי שיש לו שלום בית עם עצמו, יש לו גם שלום בית עם אשתו ועם רבו. וסיבת הדבר, **כי מי שאין לו שלום בית עם עצמו, גופו שולט על נשמתו, וממילא נפשו שבורה.** הן אמת שיש מי שפעמים שהגוף שולט על נשמתו בדברים מסוימים, אך כוונת דברינו במי שכל השלום בית שלו עם עצמו מעורער, וכגון מפני שאין לו גבולות.

הרי זהו אחד מהכללים בשלום בית שכל אחד מכיר את גבולותיו - עד כאן אני יכול ללכת, מכאן איני יכול. הוא מבין היכן הוא בעל הבית והיכן הוא צריך לפנות מקום לאשתו - ענייני הכספים שייכים לי והבישולים שייכים אליה. וכמו כן הוא מבין שבכל הדברים שצריכים להם בינה יתירה, הוא צריך להטות אוזן לדבריה. כשכל אחד מכיר את מקומו, אין שום סיבה למחלוקת.

אף כאן, **האדם צריך להבין שיש בו שני כוחות, כח הגוף וכח הנשמה, ושהוא מחויב לתת לכל אחד מהם את צרכיו.** ואם בדרך משל לא יתן לגופו את

היא להיכנע בפני הנשמה כתלמיד היושב בפני הרב. אלא שבימות החול הגוף אינו נכנע כל-כך, הוא עסוק מדי בענייני הגשם ואינו מוכן לשמוע את שיעורי הנשמה. להיפך, הוא זה שמוסר דרשות. הוא רוצה לאכול, הוא רוצה לישון, והוא עושה ופועל ומזיז דברים. כל זה בימות החול, אבל **בשבת קודש הקב"ה עושה נס ונעשית 'כאילו כל מלאכתו עשויה'** לא רק בעולם המעשה, אלא גם **בתוך נפש האדם.** ואדרבא, מפני כך מצווה האדם להתנהג 'כאילו כל מלאכתו עשויה' משום ששבת אינה זמן של עשייה, **וכיון שאינה זמן של עשייה, אף הגוף מבין זאת ומכניע עצמו בפני הנשמה.** ולכן אמרו חז"ל שאפילו העם הארץ אינו משקר בשבת, כי בשבת קודש גופו נכנע לנשמה, וכשהוא רוצה לשקר, נשמתו אומרת לו: לא! אל תשקר. והוא סובר ומקבל.

האמת והשלום אהבו

זוהי המציאות! **כל אימת שהמקבל מכניע עצמו בפני המשפיע, נעשה שלום.** המחלוקת נולדת כאשר התלמיד אינו מכיר את מקומו ובא ואומר לרבו: אינך יודע מה שאתה עושה; מעכשיו אני נוהג להיפך. וכן הוא בכל מחלוקת הקיימת בין בני אדם, תמיד השורש נעוץ בכך שאחד מהם היה צריך להיכנע לשני ולא עשה כן. ואפילו כשיש מחלוקת בין שני אחים בענין ירושת אביהם, ברור הדבר שאחד מהם היה צריך להבין שהוא המקבל ושעליו להיכנע, ואילו היה עושה כן, לא היו באים לידי מחלוקת.

להאיר. הוי אומר: הדלקת הנרות היא העשיה שגורמת לנשמה להתחזק ולהגבר. הארת שבת אמנם באה מלמעלה, אך **עלינו מוטל לעשות אתערותא דלתתא, ואת זאת אנו עושים באמצעות הדלקת הנרות.**

והוסיף ה'קדושת הלוי' שמטעם זה ניתנה מצוה זו לנשים, כי מידת המלכות היא זו שפותחת תמיד את השערים, וכמו שכתוב ב'זאת' יבוא אהרן אל הקודש, זאת היא לשון נקבה.

הבאת שלום על-ידי אתערותא דלתתא

ולפי מה שלמדנו יש בזה הבנה עמוקה ונפלאה בענין שלום בית, והיא **שהדרך להביא לשלום אמיתי היא שהמקבל יעשה אתערותא דלתתא ויתאים עצמו למשפיע, ורק אז יבוא המשפיע וישפיע עליו.** דוגמא לדבר: הרב והתלמיד. אם הרב היה צריך למשוך את התלמיד מהרחוב, זה היה מוכיח שעדיין אין לו תלמיד, כי אם יש לו כבר תלמיד, הסדר הוא שהתלמיד בא מרצונו ויושב לפניו ושואל כענין, וזה מעורר את הרב שישפיע עליו, ואז הרב מתאים את עצמו אליו ומנסה להבין מה קשה לו ואיך יוכל ללמדו בינה. הוי אומר: המקבל לא להתפייס בלבד הוא בא, אלא הוא בא ליצור את השלום.

אף כאן, הלא הנרות שמדליקים בערב שבת, מביאים את השלום, ולכן מצותה באשה שהיא המקבל. ואמנם הסדר הוא שהמשפיע דואג לכל הצרכים מסביב, ולכן גם כאן, הבעל מכין את הנרות ואת הפתילות. עכ"פ

שעות שינתו או את מזונו הנכון והראוי לו כדי שיוכל להיות בישוב הדעת ובבריאות הרצויה, וכמו כן אם לא יתן לנשמתו את מזונו, דהיינו תפילה ולימוד התורה וכו' יתערער שלום ביתו ויבוא לידי כעס ורוגז ולידי שאר מרעין בישין. מה שאין כן אם יתן גם לגופו וגם לנשמתו את כל מה שהם צריכים, שאז יהיה ביניהם שלום בית. גופו ייכנע לנשמתו ולא יהיו כל היום כולו בקטטה, ואף אם יהיו לו נטיות, יכיר אותן היטב ויידע איך לשים להן גבולות. ואז כשיהיה לו שלום בית עם עצמו, יהיה לו שלום בית גם עם אחרים, כי יידע מתי הוא צריך להיכנע בפני השני. הלא הוא דבר שהאדם צריך להתבונן בו, כי אז יוכל לדעת היכן הוא טועה וממילא לתקן את טעותו.

ומאידך, אם תראה אדם שמסתכסך בבית הכנסת, תוכל להבין לבד שהוא מסתכסך בביתו, ושהוא מסוכסך גם בתוך עצמו, כי בוודאי אינו מכיר את מקומו ואינו יודע לשים גבולות ולומר לעצמו - את זה איני עובר.

הטעם שמצותה בנשים

שבת היא הזמן שבו יכול האדם להתעלות בזה, כי בשבת הקב"ה נותן סיוע לאדם בענין זה. **בשבת הקב"ה מסייע לגוף להיכנע, וכיון שהגוף נכנע, הנשמה מתגלית והגוף מתאימה את עצמה אליה.** וכתב ה'קדושת לוי' (חנוכה סוף הקדושה השניה) **שבשעה שמדליקים הנרות בערב שבת, נפתחים האורות של שבת קודש והנשמה מתחילה**

החול הגוף מתאים עצמו לנשמה רק מחוסר ברירה. מה שאין כן בשבת שאז הוא נכנע אליה מרצונו, וזהו העונג שהאדם מרגיש בשבת, היות שהגוף נכנע מרצונו והנשמה מאירה, אף הגוף מרגיש תענוג. וזוהי הכח של הנשמה יתירה, היא מאירה את חשכות החומר, וכך מתגלית בשבת עונג המצוות. ולכן חשובה כל-כך מצות הדלקת הנרות משום שלום ביתו, כי על ידה נעשה שלום בית אמיתי בתוך האדם עצמו.

ומוסיף ה'אבני נזר' שזהו הביאור במה שאמרו חז"ל (מנחות לו, ב) שאין מניחין תפילין בשבת משום שהשבת עצמה היא אות. הביאור הוא שהאות של תפילין היא אות של קבלת עול וכמו שאומרים ב'לשם יחוד' קודם הנחת תפילין "לשעבד תאוות ומחשבות לבנו וכו'", אך השבת הגם שהיא עצמה אות, אינה אות של קבלת עול, שהרי הגוף עצמו בא אז לקראת הנשמה ומרגיש מזה תענוג, ואם כן אין לקשור אז את הגוף על-ידי אות התפילין, כי אז אין צריך להכניע הגוף, אלא הוא מרגיש גם כן שעבודת ה' היא הדבר הערב ביותר.

סור מרע על-ידי עשה טוב

ולענין מעשה, הנה ידוע שעבודת ה' מחולקת לסור מרע ועשה טוב, כאשר באופן כללי מצוות העשה עומדות תחת ההגדרה של עשה טוב, ומצוות הלא תעשה עומדות תחת ההגדרה של סור

על-ידי הדלקת הנרות בערב שבת מדליקים את אור הנשמה, וכשזה נדלק, הגוף נעשה נכנע ושלום ושלווה ביניהם.

עד שיאמר רוצה אני

כעת נראה שדבר זה מקיף את כל השבת כולה. הנה נתבאר עד כה שבימות החול שוררת מלחמה, כאשר הגוף מושך לדרך אחת והנשמה לדרך אחרת, ובשבת קודש המלחמה נחלשת, ועיקר הסיבה לכך, כי הגוף נכנע וממילא הנשמה מאירה ומוציאה לפועל את כל כוחותיה.

והנה ב'נאות הרשא' הביא מה'אבני נזר' תוספת דברים למה שהביא ה'שם משמואל' משמו, וכך כותב בשמו: בשבת קודש האדם מסוגל לעבוד את בוראו מתוך רצון ולא מתוך כפייה. ולבאר הדברים, נחזור אל המשל של הרב והתלמיד ונאמר כך: יש שהתלמיד מוכרח להאזין לדברי רבו כי הוא מוכרח לכך; הוא יודע שאם לא יאזין יסלקוהו או יענישוהו, ויש שהתלמיד מאזין לדברי רבו מפני שהוא נהנה מכל רגע ושותה בצמא את דבריו. הנה השלום שבין התלמיד הראשון לרבו אינו שלום אמיתי, כי הגם שהוא נכנע, הלא הכנעתו באה לו בעל כרחו. מה שאין כן השלום שבין התלמיד השני לרבו שהוא שלום אמיתי, שהרי הוא נכנע לרבו מרצונו.

כך הוא גם לענין הגוף והנשמה. בימות

י. ליקוט מתורת צדיקי בית סאכטשוב על התורה עבודת ה' רובם מכתבי תלמידים שהעתיקו מכת"ק, ליקט וערך הר"ר אהרן ישראל בורנשטיין ז"ל בנו של ה'שם משמואל' ז"ע.

מגרעותיו לפני שירבה בעשיית טוב, ועל כן הוא צריך לעסוק בעשה טוב וזה יתן לו כח לסור מן הרע.

הן ודאי **שמבקשים להגיע לסור מרע אמיתי וממנו לעשה טוב אמיתי, אך לא יתכן להגיע לסור מרע אמיתי, לפני שעוסקים בעשה טוב.** וכן אמרו הרבה **צדיקים**^א שבימינו **צריך לקיים סור מרע על-ידי עשה טוב,** כי בימינו אם לא תאיר הנשמה והאדם ירגיש תענוג רוחני, לא יוכל לסור מן הרע.

לא עוד מלחמה!

יסוד זה קיים בעיקר בשבת קודש, ונבאר: האדם רוצה עד מאוד לנצח במלחמה הגדולה, אבל מה יעשה שכמה שיאמר לגופו אל תעשה, גופו לא ישמע לו, כי גופו הוא ישות בפני עצמה, וכמה שהנשמה תביע את דעתה, הגוף יוסיף להתחזק בשלו, והרי זה דומה לשני חברים שעומדים ומתווכחים בענין מסוים שכלל שהאחד מוסיף לחזק את דעתו, השני מוסיף להתבצר בדעתו שלו.

אכן כל זה הוא כאשר האדם עובד במהלך של ימות החול, היינו שהוא רוצה שהגוף יקבל על עצמו עול וייכנע בפני הנשמה. הנשמה אומרת לגוף: היזהר והשמר! דע לך שיש על זה גהינום וזה איום ונורא. אך הגוף אינו מקבל, כי אינו מרגיש כלום, ואף אם יקבל מחוסר ברירה, הלא בוודאי יישארו במחלוקת

מרע. והנה הדין נותן שיעסוק האדם תחילה בסור מרע ורק אח"כ בעשה טוב, כי איך יוכל ללמוד ולהתפלל ולהרגיש טעם בשבת קודש לפני שיסור מן הרע וינקה את לבבו. ברם דרך זו היא דרך קשה מדי, כי מה יעשה האדם שעדיין לא סר מן הרע ואין לו את הכלים לסור ממנו? אכן כבר הבאנו את דברי הספה"ק **"דברי יחזקאל"** שזה היה המשא ומתן בין יעקב ליוסף כשבירך את אפרים ומנשה. יוסף ביקש להקדים את מנשה לאפרים, כי מנשה הוא "סור מרע" מלשון "כי נשני אלוקים את כל עמלי", ויוסף סבר שאם לא יסיר האדם את הרע תחילה, ידמה למי שממלא משקה בכוס מלוכלך, שכל מה שיכניס מיד יתלכלך ולא יוכל לשתותו, ולכן העמיד יוסף את מנשה בשמאלו שהוא בימין אביו ואת אפרים בימינו שהוא בשמאל אביו. אך יעקב אבינו שיכל את ידיו משום שסבר שמדרגת אפרים היא העיקר, אפרים הוא מלשון פרה רובה, דהיינו **שירבה האדם בתורה ומעשים טובים תחילה, ולא ימתין עד שיתקן את מה שקלקל.**

וכשיוסף הצדיק ראה פי ישית אָביו יָד יְמִינוֹ עַל רֹאשׁ אֶפְרַיִם, וַיִּרַע בְּעֵינָיו וַיִּתְמַךְ יָד אָביו לְהָסִיר אֹתָהּ מֵעַל רֹאשׁ אֶפְרַיִם עַל רֹאשׁ מְנַשֶּׁה כִּי דַעְתּוֹ הִיְתָה שְׂצָרִיךְ לְקִיּוּם תַּחֲלִילָה סוֹר מֵרַע וְרַק אַחֲ"כ עֲשֵׂה טוֹב. ענה לו יעקב: ידעתי בני ידעתי. מבין אני את מה שאתה אומר, אבל קשה מאוד לבעל תשובה לתקן את כל

יא. סדר זה כבר הוזכר בראשונים, לדוגמא בסדר התשובה לרבינו יונה ז"ל ובאורחות חיים לרבינו אהרן הכהן מלוניל ז"ל.

ברוחניות בלי זה. אומרים לו לוותר על קידוש על היין ובלבד שיעשה צעד זה בחייו, כי אין זה פרט דין בהלכות שבת, אלא **יסוד הוא הנחוץ להצלחת האדם בעבודת ה'.** אם לא יצית האדם את נשמתו, יעבור את כל חייו במלחמה, ורבים יהיו כל חלליה ר"ל. מה שאין כן אם יצית אותה, **שאו ישכין שלום בין גופו ונשמתו, וממילא יעלה ויצליח בעבודתו הרוחנית.**

שלום בית פירושו **שהאדם עושה מעשה מצוה שהוא חובה, ובוה הוא מאיר את נשמתו, וכשהוא מאיר את נשמתו, גופו נכנע, וכשגופו נכנע, הוא מתאים עצמו לנשמה כי אף הוא מרגיש עונג.** הרי כל העשיות של שבת קודש הן עשיות שאף הגוף יכול להשתתף בהן. עוד חזון למועד לבאר כל אחת מהן בפרטות, אבל יסוד הדברים הוא **שהאדם מבין שאם הוא מתפלל בהתלהבות, ואומר מזמורי תהלים בערגת הנפש, ושר ניגוני כיסופין, אף גופו נהנה מהם.**

כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם

והאמת שענין ההדלקת נרות כפי שנתבאר עד כה נוגע גם לסעודות השבת, אם כי באופן עמוק יותר, וכך הדברים מבוארים בספה"ק 'שפת אמת' (בשלח תרנ"ד): **חז"ל** אמרו במסכת יומא שהסומין אוכלין ואין שבעין ואמרו שמטעם זה כתבה התורה לשון עיניו על אכילת המן, למען ענותך ולמען נסותך, כי אע"פ שהרגישו בו ישראל כל מיני טעמים, סוף כל סוף כיון שלא ראו את צורתם הגשמית של האוכלים שבחרו

גדולה. מה שאין כן **אם ישלים האדם בין הגוף להנשמה, שזה יועיל לו פלאי פלאים, שהרי הגוף יכניע את עצמו מרצונו הטוב ולא יהיה צורך להכניע אותו בכח.**

משול הדבר לשני אחים המתקוטטים על ירושת אביהם, אם האחד אומר לשני: אני לוקח את כל הכסף ואם רק תעזי להזמין אותי לבית דין או להבדיל לערכאות, אמרר לך את חיך, יתכן שזה יועיל לו להישאר עם הכסף, יתכן שלא, אבל מחלוקת בוודאי תהיה ביניהם עד סוף חייהם. אבל אם יצליח לשכנע את אחיו שתמורת סכום הכסף שיקח לעצמו יספק לו את כל צרכיו וייתב לו, הרי אחיו בוודאי יסכים לכך ויחיו כל ימיהם באחוה ובשלום.

בשבת קודש הקב"ה מביא אור לעולם שאם האדם מבין איך לנצלו, נשמתו מאירה את גופו באופן שאף הוא יתענג על ה'. הקב"ה נותן נשמה יתירה לאדם כדי שתאיר אותו באופן שאף גופו יוכל לומר שהרוחניות מענגת ושאינו רוצה להפסיד את תענוגה. אכן האדם זוכה להרגיש טעם כל שהוא בשבת קודש, אין הוא רוצה להפסידו, ויזהר במשך כל השבוע שלא להתלכלך מתוך ידיעה שאם יתלכלך לא יוכל לטעום אותו טעם בשבת.

יסוד בחיי האיש הישראלי

מלמדים אותנו הצדיקים שהטעם שנתנו להדלקת הנרות בערב שבת "משום שלום ביתו", הוא יסוד בחיי כל איש יהודי, כי אין האדם יכול להצליח

יכול לסור מן הרע על-ידי עשה טוב, כך **יכול האדם לעבוד לקבל את החלק הרוחני של המאכל על-ידי עשה טוב.** כי הנה אם היה האדם מסגף את עצמו או מרגיל את עצמו שלא להרגיש טעם באכילתו, היה עוסק בסור מרע, ואכן הצדיקים יכולים לעבוד בדרך זו. אבל לאדם הפשוט יש עצה נפלאה, והיא **שיזכיר לעצמו שלמאכל שהוא אוכל יש חלק רוחני ויתבונן בחלק זה, וזה יביא אור גדול לנשמתו וממילא ייכנע הגוף ולא יתבע כל-כך את מזונו.**

עוד מוסיף ה'שפת אמת' שבני ישראל לא היו ראויים לאכילת המן עד אחר יציאת מצרים שנעשו בני חורין, כמו שכתוב אשר האכלתי אתכם כו' בהוציאי אתכם מארץ מצרים, כי רק מאז שיצאו ממצרים וראו את שליטתו המוחלטת, יכולים היו להתחיל להתבונן בחלק הרוחני שבמן.

ומסיים: **"ונראה כי סעודת שבת שהוא מעין עוה"ב והוא נחלת יעקב,** כמו שכתוב והאכלתיך נחלת יעקב אביך, **שהיא נחלה בלי מצרים," כי החלק הרוחני של המאכל אין לו שום גבול,** שהרי הגבול הוא דבר גשמי.

צדיק אוכל לשובע נפשו

וזוהי הסיבה שהצדיקים היו יכולים לאכול מעט מזער ולקבל חיות מלאה. וכן כתב הרה"ח **רבי יצחק לנדא** ז"ל בספר **"בקודש פנימה"**: פרחי החסידים שואלים אותי אם אני יכול למסור להם

להרגיש את טעמם, נחשב להם הדבר לעינוי, כי דומים היו לסומין שאוכלין ואין שבעים מפני שאינם רואים את האוכל שהם אוכלים.

אולם הקב"ה צוה למשה להניח צנצנת המן למשמרת, כדי להודיע לבני ישראל **שאם יתחילו להסתכל על הפנימיות, נשמתם תבוא לידי שביעה באמצעות האכילה, וכשהנשמה תשבע, אף הגוף ישבע עמה.** והרי עיקר שביעת האדם על-ידי האכילה הוא מחמת החיות הרוחנית הקיימת באוכל, כי בלי זה, לא היה האוכל יכול להחזיק את הנשמה בחיותה. ברור הדבר שיש לאוכל שני חלקים, חלק גשמי שפועלת על הגשמיות של האדם וחלק רוחני שמחיה את הרוחניות שלו.

כותב ה'שפת אמת' בלשונו: **השביעה תלויה בהסתכלות האדם, וצדיק אוכל לשובע נפשו על-ידי שרואה ומאמין כי החיות מהתורה ומהקב"ה, מקבל נפשו את החיות הפנימית.**

ה'שפת אמת' מבאר שכל אחד מקבל מהאכילה גם חיות גשמית וגם חיות רוחנית, אלא שאם האדם מתבונן בחלק הגשמי, הוא מקבל את חיות הגוף באופן של קבע ואת חיות הנשמה באופן של מקרה. מה שאין כן כשהוא מתבונן בחלק הרוחני, שאז הוא מקבל את חיות הנשמה באופן של קבע ואת חיות הגוף באופן של מקרה.

התבוננות בחלק הרוחני

מוסיף ה'שפת אמת' שכמו שהאדם

איזהו חכם הרואה את הנולד

ומעתה נאמר שאע"פ שיש ענינים גדולים בכל המאכלים המיוחדים של שבת קודש, הרי לא נכתב בשום ספר שצריך לאכול מהם כמות גדולה בדווקא. אכן ככל שהאדם מתבונן בחלק הרוחני של המאכלים, הוא יכול להסתפק בכף אחת מכל אחד מהם, והכל לפני הענין. הרי כך כתב השל"ה הק' שהטעם שצטוונו לאכול סעודה שלישית בשבת הוא כדי שלא נצטרך לאכול הרבה בסעודת היום ונוכל להשאר בישוב דעתנו ולעבוד את ה' כדבעי. וכאמור, בשבת קודש יותר קל להתבונן בחלק הרוחני, שהרי הנשמה מאירה אז, ואפילו אצל האדם הפשוט, וכמו שאמרו חז"ל והובא לעיל שאפילו העם הארץ אימת שבת עליו. ובכן, כל כמה שמוסיפים לכוון זאת בעת הדלקת הנרות, הנשמה מאירה יותר.

איזה אות או מופת מהרה"ק מבעלזא זיע"א, ואני אומר להם: מה אתה מבקשים ממני אות או מופת? הלא המופת הגדול ביותר היה שהוא נשאר בחיים כשהוא אוכל רק מעט מזעיר קודם עלות השחר, ואף זה לא בכל יום. והלא דבר הוא שאי אפשר להבינו בשכל רק על-פי מה שנתבאר שיש חלק רוחני במאכל שמחיה את האדם, והכל תלוי במדרגת האדם לפי מה שהוא יכול להתבונן באותו חלק רוחני.

אכן בין מדרגת הצדיקים לבין מדרגת הפשוטים יש עוד מדרגות רבות. ובכן, **שבת היא הזמן שבו הנשמה מאירה, וכיון שהיא מאירה, ממילא יותר קל להתחבר לדברים הרוחניים**, בין בשאר הדברים שנמנו לעיל כתורה ותפילה ושירת הניגונים, ובין בסעודות השבת, כי אף בהן אפשר להתחבר לחלק הרוחני של המאכל.

מדור אור החיים הק'

ערב שבת קודש פרשת יתרו - כ"ג שבט תשפ"א

הקב"ה פועל מעשים להחזירנו אליו בכל מצב

שהוציאם ממצרים [ועשה להם כל הניסים], היו חוזרים מאחרי השכינה, כמו שמצינו להם שהמרו אמרי א-ל בים סוף (כמ"ש הכתוב בתהלים קו: אַבֹּתֵינוּ בְּמִצְרַיִם לֹא הִשְׁפִּילוּ נִפְלְאוֹתֶיךָ לֹא זָכְרוּ אֶת רֵב חֲסִדֶיךָ וַיִּמְרוּ עַל יָם בַּיָּם סוּף), **במון, ובשליו וכדומה** (שתמיד באו בתלונות למה עשה ככה ולמה עשה ככה ומי יתן מותנו במדבר וגו'), **אף על פי כן היה ה' מושכם אליו בכל עת שהיו חוזרים לאחוריהם ומביאן ומקרבן אליו יתברך.**

אם יהיה נדחך בקצה השמים

הקב"ה אומר לבני ישראל: אני יודע שיש לכם יצר הרע, אני יודע שיש לכם נפילות, אך דבר אחד אומר לכם, **כל פעם שיהודי ייכשל ויפול, אשתדל לחזור ולקרבו אלי.** האהבה לעולם לא תיחלש באופן שאמאס בכם. וכן אמר (דברים ל, ד): **אִם יִהְיֶה נִדְחָךְ בְּקֶצֶה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְרָבְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְרָךְ.**

הרבה פעמים יש בדורנו כאשר רואים יהודי נכשל באופן מאוס ביותר, שמחשבה חולפת במוחנו ואומרת: הנה

ואביא אתכם אלי

כשהקב"ה הכין את בני ישראל לקבלת התורה, ראה לנכון למסור להם את המילים הבאות: **אֲתֶם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם וְאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל פְּנֵי נְשָׁרִים וְאָבֵא אֶתְכֶם אֵלַי.** ומפרש האוה"ח הק' את כוונת אומרו "ואביא אתכם אלי" בכמה אופנים. האופן הראשון: **ירצה כי לא קדם הקרבתם אל ה' (לא המתין שיתעוררו המה להתקרב אליו) כמשפט כל הקרב הקרב למשכן ה' שיקדים הוא לעורר חיבתו, כידוע שאין אלוקי עולם מקדים לקרב עד שיעורר המתקרב את האהבה, וכן הוא מהמוסר, כי ההדיוטות והקלים הם המשתדלים להתקרב לגדולים ונכבדים מהם, ומכל שכן עם עבד מושלים, ואף על פי כן אמר ה' כי לא כן עשה, אלא הגם שהיו גוי מקרב גוי ערום ועריה בלא שום התעוררות, אף על פי כן אני הבאתי אתכם אלי ולא אתם התקרבתם אלי.**

והאופן השני, והוא יסוד גדול שנחוץ מאוד ללמוד אותו היטב ולחרטו על לוח הזכרון: **עוד ירצה לומר, שאחר**

ביהודים ואומרים להם: אינכם מתנהגים כראוי ולכן אלוקיכם עזב אתכם. וכן איתא במסכת יומא (נו, ב): אמר ליה ההוא מינא לרבי חנינא: השתא ברי (- עכשיו בוודאי) טמאים אתון, דכתיב טומאתה בשוליה. אמר ליה: תא חזי (- בא וראה) מה כתיב בהו, השוכן אתם בתוך טומאתם, **אפילו בזמן שהן טמאין - שכינה שרויה**

ביניהן.

אכן כן, הקב"ה לא זז מתוכן, והיינו מפני שעושה הכל כדי להחזירם אליו. **אמנם צער גדול יש לו להקב"ה כשבני ישראל חוטאים, אך האהבה עמוקה יותר.**

מבירא עמיקתא לאגרא רמא

כבר סיפרתי כמה פעמים מה ששמעתי מפי עד ראייה: מעשה בבחור מבית טוב שהתדרדר במדרון התהום והכניסוהו לישיבה המתאימה לבחורים כאלו בתקוה שיתפוס את עצמו ויחזור על עקביו, אך הוא המשיך להתדרדר עד שהזניח ר"ל את היהדות לגמרי. לץ גדול היה, קר כאבן וקירר אחרים. יום אחד נכנס לחנות לממכר בשר טריפה וקנה לעצמו סנדוויץ', פרוסה ממעל ופרוסה מתחת ובשר טריפה בתווך, כשכל חבריו מביטים אחריו ומוחאים לו כף אל כף על אומץ לבו, כי למרות שאף הם רחוקים מן הדת היו, לא העיזו לקנות לעצמם טריפה והיה נחשב הדבר אצלם לגבורת נפש. ויהי בצאתו מן החנות והסנדוויץ' בידו, פתאום החליק על הארץ והסנדוויץ' נפל מידו ונמרח על הארץ עד שנמאס לאכילה. תיכף ומיד התנער הבחור מעפרו, הרים את עיניו לשמים ופלט

הוא כבר נמוך כל-כך, צריך להרחיקו ולקיים בו "אוהבי ה' שנאו רע". אולם בעיני הקב"ה הלה אינו נמוך כלל. אצלו הוא עדיין חביב כבן יחיד ממש. ואף בשעה שהלה עוסק בעבירה, הקב"ה מסבב סיבובים כדי לחזור ולקרבו אליו.

הקדמה לקבלת התורה

הקב"ה רצה שבני ישראל יידעו יסוד זה לפני שהם באים לקבל את התורה, וכך נתכוון לומר להם: אני הולך ליתן לכם את התורה שיש בה הרבה מצוות לא תעשה וביניהם הרבה איסורים שהעובר עליהם חייב כרת, אך מראש אני מדבר עמכם ואומר **שכמה שתתרחקו ממני, תמיד אביא אתכם אלי, כי את התורה אני נותן לכם מתוך אהבה ומפני שאתם סגולה מכל העמים, ואהבה זו לא תיחלש לעולם.** והקב"ה אומר למשה: אני רוצה שתמסור דבר זה לבני ישראל, לא תוסיף ולא תגרע ממנו, כי רוצה אני שיידעו אותו לפני שאני נותן להם את התורה.

ויסוד זה נמצא כתוב בתורה כמה פעמים. גם כשבלעם ראה בעינו השתומה, מה ראה? ראה כי לא הָבִיט אֵן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עֶמֶל בְּיִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהָיו עִמּוֹ וְתָרוּעַת מְלָךְ בּוֹ. ופירש רש"י: ה' אלוקיו עמו - **אפילו מכעיסין וממרים לפניו, אינו זז מתוכן. כה גדולה היא אהבתו של הקב"ה לבניו.** ורק המסתכל לעומק רואה זאת, לעומת מי שמתהלך בארץ והסתכלותו שטחית, שייראה לו להיפך.

בכל הדורות היו הגוים מתריסים

את עזרתם מאחר שיש להם מוחות חריפים, שיסבירו לי את דברי הגאון.

בישיבתנו היה בחור אחד בעייתי מאוד שכבר חצה את כל הגבולות וכבר הוחלט בקרב ההנהלה לסלקו מן הישיבה, אלא שעדיין לא נמצאה שעת הכושר לכך. כמו כן לא היה בחור זה נכנס כמעט לשיעורי העיון. רק פעם בכמה שבועות היה נכנס לביקור קצר, נכנס ויוצא. ויהי באותו יום, התחלתי למסור את השיעור בדברי רע"א, והנה אני רואה את הבחור בפנים. התחלתי לדבר כמתוכנן: "יש לי רע"א מוקשה, מי מכם יוכל לעזור לי להבינו?". אחד מהבחורים קרא: "נוכל לעזור לך רק אם תרשה לנו לעשן סיגריות באמצע השיעור". הרשיתי להם. "תעשו הכל, העיקר שתסבירו לי פשוט ברע"א".

הבחורים הציתו את האש ויעל עשנם לריח ניחוח, ומיד התחילו לישא וליתן בדברי רע"א. שעה ארוכה התפלפלו והתווכחו, ואכן יגיעתם נשאה פרי ודברי רע"א התבהרו לאשורם ונעשו כקילורין לעיניים.

הסיפור לא תם. הגיעה סעודת השבת. הבחור המדובר יושב ליד השולחן, ואביו שכבר הלבין זקנו מרוב צער על בנו שנראה כאחד הפוחזים, שואל: "נו! מה למדתם בישיבה?". בדרך כלל היה האב נזהר מלשאול שאלות מעין אלה, כי ידע שחוץ מלעורר מתח וזעם, אין בהן שום תועלת. אך הפעם השאלה יצאה כמו מאליה, מעין פליטת פה: "נו! מה למדתם בישיבה?". ולפליאתו, הבחור משיב: "למדנו את דברי רע"א בסוגיית עוסק

מפיו: בסדר! הבנת! אינני קונה יותר. ויהי הדבר לפלא בעיני חבריו ובעיני עצמו...

מאז התחיל הבחור לחזור פסיעה אחר פסיעה עד ששב בתשובה שלמה והקים בית לתפארת בית ישראל.

הקב"ה מתמסר לכל אחד ואחד - ואביא אתכם אלי. לא משנה היכן תהיה, אחזירך אלי. צריך לזכור שהקב"ה אינו נבהל כשרואה יהודי עובר עבירה, שהרי לא ישיגוהו משיגי הגוף. אנו נבהלים מפני שאנו אנשים בשר ודם ויש לנו רגש יהודי, ועל כן אנו סבורים שבעל העבירה אבד תקוה ח"ו. אבל באמת אינו כן, כי **אהבתו של הקב"ה לבניו עמוקה מכל ובכל מצב הוא יקרב את היהודי אליו.**

מסבב סיבות להחזיר נשמה אבודה

לאחרונה שח לי יהודי שמנהל ישיבה לבחורים מתמודדים: אני חייב לספר לך סיפור נפלא שממנו תראה מה הקב"ה עושה כדי להחזיר אליו נשמה אבודה.

פתח וסיפר: אצלנו בישיבה מקפידים בין השאר על לימודי קודש, כאשר במסגרת זו נמסרים שיעורים בגמרא בעיון. למדנו מסכת סוכה והגענו לסוגיא דעוסק במצוה פטור מן המצוה בדף כ"ה. החלטתי למסור שיעור על דבריו העמוקים של הגאון רבי עקיבא איגר שם. בלילה שקודם השיעור התחלתי לחשוב מהלכים איך להמתיק את השיעור לתלמידים, והגעתי למסקנא שאציג בפניהם את דברי רע"א ואומר להם שהיות שאיני זוכה להבינם, הריני מבקש

מקבץ נדחי עמו ישראל

והנה לפנינו עוד מעשה נפלא שאירע בראש השנה לפני כמה שנים כפי ששמענו אותו מפי בעל המעשה: היתה לו ליהודי זה בת שלדאבון כל לב התחלקה במדרון חלקלק וכבר אירע שנעלמה כמה פעמים מהבית למשך כמה ימים אל מקום לא נודע. לפני כמה שנים בליל ראשון של ראש השנה, האיש יושב יחד עם אשתו ובני ביתו סביב שולחן החג, והנה שם לבו שהבת איננה. צערו היה גדול, אך נזהר לכבוש את צערו ולעורר שמחה בלבו בנאמנות לדברי הצדיקים שהשמחה בראש השנה מבטלת דינים ומחוללת נפלאות.

כך עברו עליו ימי ראש השנה כשאין הצער ניכר עליו כלל. ביום שני בעתותי ערב, ישבו הוא ואשתו ואמרו מזמורי תהלים כשהם שופכים את לבם השבור לרסיסים לא-ל עליון, שיחתור חתירה מתחת כסא כבודו להשיב את לב בתם בתשובה שלימה. במוצאי ראש השנה חזרה הבת ולא דיברה מאומה.

במוצאי צום גדליה, כששאר בני הבית לא היו בבית, הכירו ההורים בבתם שהיא רוצה לספר דבר מה. הם דובבו אותה לספר את מה שיש לה על לבה, והיא החלה לספר: אתמול ביום שני של ראש השנה לקראת ערב קרה לי דבר מוזר. ישבתי אז עם כמה 'פרחחים' בבית קפה ולא עניין אותי כלום; רציתי רק להשתולל וליהנות מהחיים. אך לפתע התעורר בי רצון עז לשמוע קול שופר.

במצוה פטור מן המצוה. "ככה?!" - שואל האב בהתרגשות. "נו! מה אומר רע"א?". הבחור התחיל להרצות את דברי רע"א ואביו שהיה בר אוריין התחיל להתווכח עמו בפירוש דבריו. עד מהרה הפכה הסעודה למרקחה, זה אומר כך הוא הפשט וזה אומר כך הוא הפשט, והיו האב והבן מרחפים אי שם גבוה גבוה, ובאותה עת האם יושבת בסוף השולחן ומשפשפת את עיניה - אמת היא מה שאני רואה?! בעלי ובני מתווכחים באמצע הסעודה בלימוד?! דמעה של אושר זולגת לה מעיניה, ועוד אחת באה אחריה, ועוד אחת...

מספר לי מנהל הישיבה: ביום ראשון בבוקר התקשרה אלי האם ושאלתה בפיה: מה קרה עם בני? מי חולל בו את השינוי? ולא הפסיקה להודות לי על השיעור בדברי רע"א. כבר עברו כמה שנים מאז והבחור השתנה לחלוטין. מאז הוא התחיל לעלות מעלה מעלה וכעת הוא עצמו משמש כמגיד שיעור באחת הישיבות...

ואביא אתכם אלי - בכל יום ויום הקב"ה יושב ובונה מהלכים להחזיר אליו בנים אבודים. הן אף זה שאמרו **חז"ל** "אם רואה אדם יסורים באים עליו יפשפש במעשיו", **כמה אהבה טמון בזה!** הקב"ה אינו מעניש את האדם, אלא **שולח אליו סימנים להחזירו אליו**. הוא שולח לו סימן מכאן והתעוררות משם. בדיוק ימצא באיזה ספר או ישמע מה שיעורר אותו בדבר שהוא צריך שיפור. **הכל מחמת אהבתו של הקב"ה העושה הכל כדי להחזירו אליו**.

ואהבת עולם אהבתיך

הנה מיד לאחר הפסוק "ואביא אתכם אלי" נאמר: וְעַתָּה אִם שָׁמוּעַ תִּשְׁמָעוּ בְּקִלִּי וּשְׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי וְהִיִּיתֶם לִי סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים כִּי לִי כָּל הָאָרֶץ. וכתב בספר העיקרים (מאמר ג, ל"ז) שהיתה כוונתו יתברך להודיע בזה שאהבתו אותנו אינה תלויה בדבר, ובלשונו: **האהבה הזאת היא כחשק בלי טעם, אלא ענין נמשך לרצון החושק בלבד,** והוא שהבטיח עליה בשעת מתן תורה בשכר קבלתם התורה, אמר ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים, כי כמו שמסגולת החושק כי המועט המושג אליו מחשוקו יותר נכבד וערב אצלו מהרבה מזולתו, כן השם יתברך מעט העבודה המגיע אליו מאומת ישראל, יותר נחשב אצלו מהרבה מאומה אחרת או מכל האומות, וזהו אמרו מכל העמים כי לי הארץ.

ועוד כתב שם: לפי שלפעמים שתהיה אהבת האב את הבן מפני חשיבותו שהוא בן יקיר לו או מפי שהוא ילד קטן שהוא משתעשע בו, אמר הכתוב הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים, שנפשי קשורה באהבתו כאב בבן יקיר לו או בילד שעשועיו, עד שמדי דברי בו זכור אזכרנו עוד, כמו שמדרך האוהב שהוא מתענג בזכירת אוהבו תמיד, ועל כן יחזור לזכור אותו כשמדבר בו וכו' ולהורות שאהבה זו ענין שכלי וקיים בלתי משתנה, אמר הכתוב ואהבת עולם אהבתיך.

הרגשתי שאני חייבת לשמוע ויהי מה. תוך כדי כך, אני מתחילה לשמוע קול שופר. אני מציצה מבעד לחלון הזכוכית והנה אני רואה שני בחורים חסידי חב"ד צועדים ברחובה של עיר ותוקעים בשופר. עזבתי את הכל והתחלתי לרוץ החוצה. הפרחחים ניסו להניא אותי, אך רצוני לשמוע קול שופר גבר עליהם. כך מצאתי את עצמי ניגשת אל הבחורים ומבקשת מהם שיוציאוני בתקיעתם. הם שאלו אותי אם אני יהודייה (לבושה הפרוע כנראה גרם לפקפק בכך), ומשהשבת י'הן', תקעו לי בשופרם.

הבת הוסיפה בהתרגשות: ראיתי איך הקב"ה לא עוזב אותי ולא מרפה ממני, אלא מחכה ומצפה שאשוב אליו, ולשם כך הוא מוכן אפילו לשלוח לי שופר בכל מקום בו אני נמצאת. ההורים עשו חישוב מהיר וגילו שכל זה אירע בשעה שהם ישבו ושפכו את לבם במזמורי התהלים שהקב"ה ישיב את בתם בתשובה שלימה.

שח בפני האב: החל מאז ניתקה בתי קשר עם הפרחחים וחזרה בתשובה שלימה, ואפילו מצאה את זיווגה הראוי והקימה בית נאמן בישראל, והיא עצמה מעידה לכל מאן דבעי, שהכל התחיל באותו ראש השנה לעת ערב בשעה שישבה בבית הקפה.

אכן אין שיעור וגבול לאהבתו יתברך, והקב"ה רצה שנדע זאת קודם שאנו שומעים את כל האיסורים, והעונשים הבאים על העוברים עליהם, כדי שנבין שאהבתו גדולה מהכל, ושתמיד יעשה הכל כדי להשיבנו אליו.

עצמנו. האדם כבר החליט בהחלטה נחושה, כבר קיבל על עצמו בקבלה גמורה, ושוב נכשל. האדם מצא פתאום את עצמו אחרי שנה שלמה בלי הרהור תשובה שבמהלכה הלך והסתבך בסבכי העולם הזה והתרפה ביסודות הדת. **יסתכל ויראה איך הקב"ה מסבב סיבות להחזירו אליו.** כאן הוא נחלק על הארץ ושובר את ידו, כאן אחד פוגע בו בדברים שהם אמיתיים ונוקבים כל-כך **והוא מבין שהקב"ה דיבר באמצעותו כדי לעוררו לשנות את דרכו. בכל עת מתגלית אהבה זו, וכשהאדם מבין זאת, הוא יודע כמה אהבה ממתינה לו וכמה כדאי לו לשוב בתשובה שלמה ולעשות רצונו יתברך...**

הנה כי כן, הקב"ה רצה שנדע זאת. אהבת עולם אהבתיך. אהבת עולם! זה לא ישתנה לא בדור זה ולא בדור אחר, לא בגלל עבירה זו ולא בגלל עבירה אחרת. מה שאני אומר לכם עכשיו לפני מתן תורה, לעולם לא ישתנה.

ובזה יש חיזוק גדול להורים שבנם התרחק מהדרך, ולגודל כאבם וצערם הגיעו כבר על סף היאוש, שיידעו שאצל הקב"ה אינו כן. **הקב"ה עדיין אוהב אותו באותה אהבה שהיתה לו קודם, ופועל בכל עת כדי להחזירו אליו.**

וכשנפקח את העינים, נראה שלא רק בנשמות אבודות הוא כך, אלא גם בנו

מדור הילולא דצדיקיא

נלמד לזכות דוד בן פיגא ומשפחתו
פטרון מדור הילולא דצדיקיא

ערב שבת קודש פרשת יתרו - כ"ג שבט תשפ"א

הגאון רבי משה קליערס זצ"ל כ"ג שבט תרצ"ד

כאן אני נשאר. אך הרה"ק מסלאנים אמר לו שהיות שעיקר מטרת נסיעתו היה סטאלין, הוא צריך לנסוע גם לסטאלין. נסע רבי משה גם לסטאלין וגם שם היה על שבת אחת, אך אח"כ אמר: אמנם ראיתי לבת אש בסטאלין, אבל שורש נשמתי הוא בסלאנים.

כזה ראה וקדש

היה רבה של טבריה ומחסידי הרה"ק רבי שמואל מסלאנים זיע"א. ספוג היה בתורה ויראת שמים, וגדולי צדיקי דורו חיבבוהו עד מאוד וראו בו דוגמא ליהודי בעל מדרגה, כשהם מורים עליו באצבע - כזה ראה וקדש.

שבע יהללוהו צדיקי דורו

לאחר הסתלקותו של הרה"ק מסלאנים, הועבר שרביט ההנהגה לבנו ה'בית אברהם' זיע"א. כשהגיע לארץ ישראל וראה את רבי משה, בירך ברכת שהחיינו, ואז אמר: **ראו נא מה שאבי עשה מילוד אשה.**

בנו של רבי משה, רבי אברהם מרדכי זצ"ל, נכנס פעם אל ה'לב שמחה' מגור זיע"א ודיבר עמו על ההתבטלות הגדולה שהיתה לו לאביו אל ה'אמרי אמת' (אביו של ה'לב שמחה'). ענה לו ה'לב שמחה': אתה חושב שאבך היה חסידו של אביו?! האמת:

על דבר התקרבותו לסלאנים מסופר שפעם יצאה קבוצת חסידים מארץ ישראל לסטאלין כדי לקבל את פני הדרת קדשו של הינוקא הרה"ק רבי ישראל מסטאלין זיע"א, ואף הוא הצטרף אליה. ביקשו ממנו חסידי סלאנים, היות שהעיר סלאנים אינה רחוקה מסטאלין, שיזאיל בטובו להיכנס אליה ולמסור אגרת לרבים. רבי משה הסכים, וכשהגיע, נכנס תחילה לסלאנים למלא את שליחותו, ואז כשהיה בקודש פנימה אצל הרה"ק מסלאנים, ביקש ממנו הרה"ק להישאר אצלו בשבת. הוא ניאות לבקשת הצדיק, וכיון שהיה אצלו בשבת, אמר:

לחזור כבר! ענה לו הגה"ק מסאטמאר: אמת שהייתי צריך לחזור כבר, אבל הרבנית שכחה כאן איזה דבר חשוב ובאתי לקחתו. פשטה על פניו של רבי משה שחוק של קורת רוח ואמר: מי יודע אם לא בשבילי חזרתם, כי תשוקתי גדולה היתה לפגוש אתכם שוב...

כל היום היא שיחתי

רבי משה מחייב את בעלי היסורים. חייו היו מלאי יסורים ומכאוב. אשתו נפטרה עליו בדמי ימיה ממגפת הטיפוס, וכן היו לו עוד הרבה טרדות ויסורים. אך הוא ישב ולמד בהתמדה עצומה כאילו שום דבר אינו מטריד אותו. אומר היה: אצל רבים אהבת התורה נגמרת בכך שהם רצים אחרי הספר תורה לנשקו או שתומכים במוסדות תורה או שקונים חתנין רבנן. אך דוד המלך ע"ה לא כך היה שונה. הוא היה שונה: "מה אהבתי תורתך - כל היום היא שיחתי". **מי שהתורה נהפכת להיות שיחתו במשך כל היום כולו, זהו הסימן שהוא אוהב את התורה.**

ואמר עוד: **חז"ל** אמרו "ימי חיך הימים, כל ימי חיך לרבות הלילות". היינו שחיותך הבאה על-ידי לימוד התורה צריכה להיות כל ימי חיך - לרבות הלילות. בין ביום ובין בלילה יש להתייגע בלימוד התורה.

הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה

עוד שאל: שנינו **באבות** רבי מאיר אומר כל הלומד תורה לשמה זוכה

היא שאבי היה חסידו של אביך! והסביר: אבי ה'אמרי אמת' היה מקפיד מאוד שכותלי ביתו לא יראו את חלקי גופו המכוסים, עד כדי כך שאפילו את הגרביים (בתי השוקיים) היה לובש רק מתחת לשמיכה. והנה כשהגיע לטבריה, ראה את אביך מתהלך בביתו יחף. שאל אותו לפשר הדבר ואביך ענה לו שמבואר בהלכה שהדבר תלוי במנהג המקום, וכאן המנהג להתהלך בבית יחף. כששמע זאת אבי ה'אמרי אמת' סבר וקיבל, ואח"כ ראיתי אותו מתהלך יחף. הפטיר ה'לב שמחה': אבי לא היה אחד ששינה את דעותיו מהר, ואם קיבל את דברי אביך לענין מעשה, סימן הוא שהיה חסידו.

עם הגה"ק מסאטמאר

בעלייתו של הגה"ק מסאטמאר זיע"א לארץ ישראל בשנת תרצ"ב, הגיע לטבריה ונעשה בידידות גדולה עם רבי משה. ר' ישראל שמעון קסטלניץ זצ"ל כתב שהמסתכלים מן הצד היו רואים שאהבה שהיתה ביניהם היתה מעל לדרך הטבע. וסיפר שימים ספורים לאחר שנפרדו זה מזה כאשר לפי המדובר צריך היה הגה"ק מסאטמאר לחזור מיד לחיפה ומשם לשוב ל'קראלי' מקום רבנותו, הלך רבי משה עם מלווהו ופתאום עצר ואמר: רוצה הייתי להיפגש שוב עם הרב מקראלי. תוך כדי עצרה שם מכונית. ביקש ר' משה ממלווהו ללכת להסתכל מי יושב שם בפנים. הלך להסתכל וראה שם לא אחר מהגה"ק מסאטמאר. מיד זרחו פניו של רבי משה וניגש ללחוץ את ידו של הגה"ק מסאטמאר: מה הרב עושה כאן? שאל אותו. הרי הייתם צריכים

הרה"צ רבי מרדכי מסלאנים זיע"א.

כשהלה פנה אל רבי מרדכי מסלאנים, הפנה אותו אל רבי משה קליערס רב העיר. פנה הלה לרבי משה. רבי משה שמע את ההצעה, התיישב מעט, ואז אמר: שמע נא ידידי הטוב! אנחנו תלמידי הבעש"ט הננו ומתנהגים לפי מה שהוא ותלמידיו לימדונו. ובכן, הם לימדונו שיש הרבה מדרגות בלימוד התורה, יש לימוד תורה לשמה, יש לימוד תורה שמביאה לידי תיקון המידות, יש תורה שנלמדת בקדושה ובטהרה, יש תורה שנלמדת במסירות נפש וכן הלאה. ועתה דע לך שרק לאחר שהאדם לומד עם כל התנאים הנזכרים, רק אז מכריזים עליו מן השמים שיהיה למנהיג ומורה הוראה, ואתה עם ששת הפונט שלך לא תעשה זאת.

עשיר יענה עזות. כשמע את תשובת רבי משה, התרגז ואמר: אני רואה שאין לי מה לדבר אתכם ואם כן אני חוזר בי מהעסקא. נענה לו רבי משה תוך כדי דיבור: אכן כן, לזה התכוונתי. התכוונתי לומר שאין מה לעשות אתכם עסקא.

איזו השקפה טהורה! אין זה אומר שאין לתמוך בלומד תורה שעדין לגאון ולתפארת. להיפך, דבר גדול הוא עד מאוד לתמוך באיש כזה. ברם, בל נעלה בדעתנו אפילו לרגע אחד שבכסף יכולים ליצור גדול בתורה. הדבר בלתי אפשרי. וזאת למרות שהלה יושב ולומד, והוא מוכשר גדול, ויש לו את כל הכלים לצמוח, והוא ירא שמים, כי סוף כל סוף אין אנו יכולים ליצור אצלו את טהרת

לדברים הרבה, ואח"כ הוא מונה רשימה ארוכה של דברים שהוא זוכה להם, והשאלה נשאלת אותם 'דברים הרבה' מה הם? הוא שאל והוא השיב: **חז"ל** אמרו "כל המרבה דברים מביא חטא", כי המרבה דברים לא ימלט שלא ייכשל בלשון הרע ורכילות ואונאת דברים וכו' אבל אצל התלמידי חכמים אינו כן, כי הם יכולים להרבות דברים משום שכל דבריהם אינם אלא דברי חיזוק ויראת שמים וסיפורי צדיקים, וכמו שנאמר "אפילו שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה תלמוד". זהו מה שאמר התנא: **כל הלומד תורה לשמה, זוכה שהוא יכול לדבר דברים הרבה.**

אי-אפשר להצמיח גדולים ומנהיגים

לפנינו מעשה נפלא שיש בו לימוד גדול. בשנת תר"ס נתמנה רבי משה על-ידי ה'ברכת אברהם' מסלאנים זיע"א לעמוד בראש ישיבת 'אור תורה' שהיתה בבנין ציונו של רבי מאיר בעל הנס. פעם הגיע אל ה'ברכת אברהם' עושר גדול והתחיל לדבר אתו: הרי צריך שיצמחו בדורנו תלמידי חכמים גדולים כדי שבבוא העת יהיו מנהיגים דגולים. על כן רצוני שיבחר לו הרבי כמה אברכים שיש להם את הכשרונות לצמוח לגדולי תורה ומנהיגים ואני יחזיק אותם בשה פונט לחודש. על פניה היתה ההצעה הצעה נפלאה ביותר, שכן מדובר היה בסכום מכובד למשפחה באותה תקופה שהעניות שררה בכל פינה בארץ ישראל. ה'ברכת אברהם' נטה להסכים, אך אמר לו שאינו בעל הבית, על כן יפנה עם ההצעה לש"ב

משורת הדין, ולא מצד ועשית הישר והטוב. אך אספר לך מעשה: אחד מזקני החסידים היה נקרא שמו ר' צבי מיכל. הוא היה מדקדק הרבה בנטילת ידיים ומגב תמיד את ידיו לאחר הנטילה במגבת עבה כדי שלא תישאר שום לחלוחית מים על ידיו. פעם הביא לו אחד שתי מגבות עבות כאשר אהב, אך ר' צבי מיכל סירב להשתמש בהן. כששאל אותו הלה למה אינו רוצה להשתמש בהן, שאל אותו ר' צבי מיכל: מאין הבאת מגבות יקרות כאלה? השיב הלה: מצאתי אותן במחיר מציאה הלכתי ברחוב וראיתי אשה אלמנה שמוכרת את כל חפצי ביתה, וביניהם מגבות אלו, וקניתיים ממנה במחיר מציאה ממש. נאנח ר' צבי מיכל ואמר: אם האלמנה היתה צריכה מחמת מצוקתה למכור את כל חפצי ביתה, איך אוכל אני לנגב את ידו במגבות כאלה?...

סיים רבי משה ואמר לר' זעליג: זוהי התשובה גם לשאלתך. מה שכתוב בהלכה הוא דבר אחד, אך לב של יהודי אינו מסוגל לגור בבית שנלקח מיהודי מסכן שלא היה לאל ידו לשלם את חובותיו לרשויות.

שכר כנגד הפסד

עוד יש מעשה המראה על שיקול דעתו של רבי משה: פעם התעוררה שאלה על כשרות העירוב בטבריה ועשו בו תיקון, אך עדיין ריחפה עליו שאלה. בשבת ראה רבי משה שאנשים מטלטלים את חפציהם ברחובות העיר, שאל לפשר הדבר. אמרו לו שמתמכים על מורה

המידות ואת המסירות נפש ואת הלימוד לשמה. את כל אלה אי-אפשר ליצור בכסף, וכשלא יהיו כל אלה אצל האדם, הרי לא יכריזו עליו מן השמים. וכך ראינו בכל הדורות, שלא אלו שכולם היו בטוחים שיעלו לגדולה עלו לגדולה, כי אם אלו שמן השמים הסכימו להעלותם לגדולה.

לב של יהודי

אכן יראתו של רבי משה היתה ניכרת הרבה בתשובותיו לשואליו. על כך מסופר המעשה הבא: בצפת נעשה מכרז על-ידי ההוצאה לפועל על בית של יהודי שלא שילם את מיסיו לרשויות. לאחר כמה הצעות תשלום שניתנו, נודע שגוי אחד נתן את המחיר הגבוה ביותר והנה עוד מעט קט יזכה בו. התגורר אז בצפת יהודי אחד חסיד ובר אוריין ושמו ר' זעליג ויינברג ז"ל אשר ביתו היה קטן מהכיל את משפחתו. כששמע על כך, אמר בנפשו: הן שעת הכושר היא להוציא את הבית מידי הגוי ויחד עם כן לקבל בית גדול במחיר זול. הלך ברגע האחרון, הוסיף מעט על המחיר שהציע הגוי, וזכה בבית. אולם כשחזר לביתו, אמרה לו אשתו בטרונאי: איך נוכל להכנס לגור בבית כזה שניטל מיהודי בכוח? החליטו ללכת לשאול את רבה של טבריה לדעת איך יהודי צריך להתנהג במקרה כגון דא.

ר' זעליג הציע את שאלתו, אך רבי משה סירב להשיב לו משום שכבר היה לאחר מעשה. המשיך ר' זעליג להפציר בו, עד שרבי משה נענה לו, וכה אמר: רוצה אתה לדעת את ההלכה? אין שום חשש, לא מצד הדין, לא מצד לפנים

רצונו ומאווייו שילמדנה אתו.

התחילו ללמוד את הסוגיא אשר מתוך מסקנתה יוצאת שהיתרו של אותו מורה הוראה אין לו שחר, ולפתע התחיל נבהל הרב והתחיל לצעוק: אויה לנפשי! איך פסקתי כנגד ההלכה? אז שאל את רבי משה איך נהג בשבת, וכששמע ממנו שאף הוא סמך והלך על היתירו, שאל היתכן? השיב לו רבי משה: אמרתי לעצמי: מצות עירובין אינה אלא מדרבנן ומצות כבוד הבריות וכבוד התורה היא מדאורייתא, לא אתי מצוה דרבנן ודחי מצוה דאורייתא...

הוראה פלוני שאמר שהעירוב כשר. אמר רבי משה: הן הן, אם פלוני אומר שהוא כשר, מותר לטלטל. התלמידי חכמים התחילו לעורר מהומה באמרם איך יתכן לסמוך על היתרו של רב פלוני? הלא היתר פורח באוויר הוא! אבל רבי משה השתמש מהם בחכמתו. לאחר השבת עלה רבי משה למעונו של אותו מורה הוראה ואמר לו: יש לי סוגיא שאני מתקשה בה ואודה לך אם תסכים ללמוד אותה בצוותא. הלה הביע את תמיהתו - היתכן שרב העיר צריך לעזרתו?! אך רבי משה הסביר לו שנפלה עליו חולשה ואינו מצליח ללמוד את הסוגיא בגפו, על כן

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

בשורה משמחת!

מוקדים להשיג הקונטרס 'הבינני'

ארצות הברית

44 grove spring ct.	ביהמ"ד בית נפתלי בעלזא	לעיקוואוד
52 Main Street 845-517-9722	ביהמ"ד קארלין סטאלין	מאנסי
	ע"י המקוואות	מאנרא

אויב ווילט איהר אנטייל נעמען אין דעם זיכוי הרבים, סיי פארקויפן אין אייער שוהל \ מקוה א.ד.ג. אדער נעמען א חלק אין די הוצאות, ביטע רופט: 718.387.1122

ארה"ק

רח' אוהל יהושע 8	מקוה יד כהן	בית שמש
קרית נדבורנא	בית המדרש הגדול 'נדבורנא'	בני ברק
רחוב הרב שך	חנות 'מול איצקוביץ'	
רחוב יואל	מקוה בית פנחס	
רחוב ראב"ד 10	בית המדרש טשערנאביל	
רחוב בעל הגס רובע ז	בית המדרש בית שלום	אשדוד
רחוב ר' חנינא בן דוסא רובע ז	בית המדרש בית דוד שאול	
רחוב יהודה הנשיא רובע ז	בית המדרש בית נפתלי	
רחוב חטיבת הנגב רובע ג	בית מדרש בעלזא מרכזי	
רחוב פחד יצחק 5	בית המדרש 'בית אהרן'	ביתר עילית
רח' הרצוג 5	בית המדרש	חיפה
052-760-0162	שכונת הבעש"ט	פתח תקוה

אירופה

	בית המדרש אהל משה	אנטווערפן
--	-------------------	------------------